

URSHULTS
KRÖNIKA
1952

URSHULTS KRÖNIKA 1952

Utgiven av Urshultsbygdens Turisttrafikförening, Hembygdsföreningen Gamla Urshult och Sällskapet Hemflit.

Redaktör: *Ingenjör H. Tarstad, Urshult.*

Redaktionskommitté: *Kyrkoherde N. Hellberg, Urshult, medicinalrådet Karl Loberg, Bromma, fil. lic. A. Vejde, Lund.*

Den stängda dörren.

Den dörr, som pryder vårt omslag i år, går icke mer att öppna. Den är borta men förunderligt nog bevarad i ett vackert träsnitt. Den satt på den högra flygelbyggnaden till Odensvallahult säteri. En liknande men något enklare dörr finns ännu kvar i huvudbyggnaden.

Den stängda dörren får bli symbol för alla de planer vi välver för vår blivande hembygdsgård. Vi vill öppna dörren till det förgångna och återställa något, som håller på att försvinna, bevara något av det gamla Urshult.

Hjälp oss att öppna den stängda dörren, hjälp oss återställa den gamla herrgården Odensvallahult. Det är framförallt pengar, som behövs, nu och i framtiden.

Med Urshults Krönika följer i år ett postgiroinbetalningskort. Vi har över 600 medlemmar. En sedel, stor eller liten, från varje medlem och vi kan uträtta mycket. Om någon medlem hellre vill understödja någon annan verksamhetsgren går detta givetvis bra. Friluftsbadet, vandrarhemmet, Hemflit och serien Gårdarna i Urshult i Urshults Krönika behöver alla medlemmarnas stöd.

Skriv en summa, stor eller liten, skicka oss denna på posten eller överlämna den på annat sätt. Anmärk vilket ändamål Ni närmast vill stödja.

Hjälp oss att öppna den stängda dörren!

Å första sidan: Dörr, Odensvallahult. Efter ett träsnitt av Waldemar Bernhard 1929.

Krönika 1951.

JANUARI.

8. Regeringen avslår en ansökan från Urshults kommun om uppflyttning i högre dyrortsgrupp.

11. De upprepade kraftiga snöfallen vållade stora svårigheter för den elektriska kraftdistributionen, för järnvägarna och för telefonnätet. I Urshult saknade man elström under 8 dagar och överallt i bygden fick man klara sig utan ljus, kraft, radio och telefon. Några byggnader skadades, men framför allt led skogen skada av de tunga snömassorna. Träd och grenar knäcktes av och ungbjörkarna böjdes i dekorativa bågar.

*”Människan är stor, som finner upp maskiner,
men Vår Herre rister själv sina snögårdiner.”*

(Citat ur festtogsprogrammet till Skörfesten 1951.)

13. I årets statsverksproposition motsätter sig kommunikationsministern att smalspårsbanorna i sydöstra Sverige f. n. breddas.

FEBRUARI.

18. I denna månad upplevde Urshults järnvägsstation en verklig fruktrush. I medeltal 300 lådor frukt expedieras som styckegods varje dag och orsaken till detta var de låga priserna å frukten. Fjolårets stora skörd visade sig vara svårsåld och hade icke kunnat säljas till jul, då den brukar vara slut. Priserna tvingades ned och följden blev stor efterfrågan.

19. Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har tilldelat följande Urshultsbor mästarbrev: A. W. Sellman inom målaryrket, C. H. Johansson inom skomakaryrket.

MARS.

8. Nämndemannen C. H. Carlsson, Ugglekull, som sedan starten varit kassör och de flesta åren ordförande i Urshults Mejeriförening, avgick ur styrelsen och av-

tackades med bl. a. textad adress med 314 namnunderskrifter.

21. "Till socknens medelpunkt. Om kyrkstallar och kyrkbussar." Ett radioreportage från Urshult av Jan Erik Anderbjörk med intervjuer om gamla tiders kyrkfärder och dagens kyrkbusstrafik. Samtidigt med inspelningen av detta program gjordes en inspelning av helgmålsringning från Urshults storklocka.

30. Vid årssammanträde med Urshults sockens nötkreatursförsäkringsförening erinrades om, att föreningen varit verksam i 30 år.

APRIL.

8. Rössmålabygdens fruktodlareförening, som är bygdens äldsta förening i sitt slag, firar 20-årsjubileum och erinrar om att impulsen till organisation av fruktträdens skötsel och handeln med frukten utgick från denna. Föreningens bildande är förevigad i en av de stora takmålningarna av C. Håkansson i Bydegården i Urshult.

MAJ.

13. Urshults handelsklubb firar sitt 25-årsjubileum.

24. Kommunalfullmäktige beslutar att av JUF inköpa Bydegården i Urshult för 10.000 kr. för att t. v. använda denna för skolköksändamål.

26. Den kraftiga nederbörden under vintern och därav följande snösmältning åstadkom ett så högt vattenstånd i Åsnen, att strandägarna orsakades allvarliga olägenheter och förluster. Då dammluckorna vid Ekefors voro stängda ställdes i Smålands-posten en fråga till Sydsvenska Kraft AB med begäran om en kort, lättfattlig orientering om den rätt detta företag besitter. Överingenjören Karl Ljunggren lämnade som svar följande redogörelse:

Ålshultskanalen grävdes med statsbidrag av Åsnens strandägare på 1830-talet för att sänka högvattenståndet i sjön. I kanalen finns ingen regleringsdamm, varför vattnet rinner fritt. Om avrinningen hindras av nedfallna träd, som fastnat i bron över ka-

..... Nr .....

Wexjö Bladet.

..... för 100 år sedan .....

Den 31 jan. 1851.

Teaterdirektören L. E. Elffors, som under år 1850 hade haft en lång sejour å Växjö teater, hade infunnit sig till marknaden även detta år. Som första program spelades "Kung Renés dotter" samt "En majdag i Varend", det senare författat av skalden C. W. Böttiger som festprogrammets huvudpunkt vid Karl XIV Johans kröningsjubileum den 11 maj 1843. Handlingen utspelas i Urshult och det kan därför vara av intresse att se, vad man skrev om uppförandet i Växjö.

"Hvad det andra stycket "En majdag i Varend" angår, är det ett tillfällighetsstycke och bör som sådant bedömas. En fråga vilja wi likwål framkasta, nämligen huruvida ej ett sådant stycke förlorar sin betydelse, då det lösryckes från den tid och de förhållanden, det har att tacka för sin tillkomst. Ingen skapelse af den sköna konsten och således ingen dramatisk skapelse får utgöra endast medel; den måste i sig vara ändamål d. w. s. vara till för sig sjelf och ej för något annat utom densamma. Tillfällighetsstycket kan derföre, liksom tendensromanen, aldrig blifwa ett sant konstwerk i ordets högsta betydelse. Det är en blomma för dagen; men man rycker icke denna blomma ur den krans, hvartill den hör, ty då har den förlorat sin doft; då står den wissnad och betydelslös. Med dessa anmärkningar hafwa wi ingalunda welat fränkänna den snillrike författaren de stora förtjänster, han i detta stycke ådagalagt; wi hafwa nedskrivit dem, endast för att fästa uppmärksamheten wid det mindre lämpliga i att uppföra tillfällighetsstycken. Hwad sjelfwa utförandet angår, war det oklanderligt, chörerna gingo i allmänhet bra och med nöje funno wi, att Hr Elffors uti Fru Furstenborg, som med en klangfull röst, förenar ett behagligt yttre, gjort en requisition lika lycklig, som behöflig." —

nalen, är det strandägarnas sak att ta bort träden.

Av utloppen vid Ekefors och Hackekvarn är det förstnämnda överbyggt med låga skibordsdammar, över vilka vattnet avbördas vid högt vattenstånd i Åsnen. Ju högre vattnet stiger desto större blir avrinningen. De lucköppningar, som finnas i dammarna och intagen till de gamla verken, äro utslutande tillkomna för ålfiske och verksdrift, icke för avbördning av flödesvatten.

I Hackekvarnsgrenen fanns tidigare endast små lucköppningar för ålfiske, kvarn och såg. Icke heller dessa lucköppningar voro avsedda för avbördande av flödesvatten. På senare tid har för vissa regleringsändamål, som sakna intresse i detta sammanhang, efter Vattendomstolens prövning Hackekvarnsgrenen fördjupats och de gamla intagen till kvarn och såg ersatts med ett utskov med stor avbördningsförmåga. Det får emellertid enligt Vattendomstolens dom icke användas för flödestappning.

Dammarna vid Ekefors—Hackekvarn skola för tillgodoseende av strandägarnas rätt och intressen ha en viss, i laga kraftvunnen dom fastställd utformning. Det har de också. De är avsynade av Vattendomstolen.

Verksägarna har rätt till det vattenmagasin i Åsnen, som ligger mellan Åsnens vattenstånd, om alla de små luckorna är stängda respektive öppna. För att tillgodogöra denna rätt har verksägarna frihet att öppna och stänga luckorna. De hålla luckorna stängda så länge vattenavrinningen genom Ålshultskanalen och över skiborden är större än vad verken kan tillgodogöra.

Detta beträffande rätten till reglering och hur den utövas. Men insändaren har också frågat "om avrinningen skötes under rimligt hänsynstagande till den lidande partens belägenhet". Ja, vad är rimligt hänsynstagande? Det kan väl icke vara att uppge sin egen rätt till nytta för en grupp och till skada för en annan. Om nämligen verksägarna skulle öppna luckorna när avrinningen redan är större än vad kraftverken kan tillgodogöra då skulle de slösa bort sitt vat-

tenmagasin till ingen nytta för kraftproduktionen. Åsnens strandägare skulle visserligen få något lägre vattenstånd och därmed en viss nytta men samtidigt skulle nedanför Åsnen liggande låglänta marker få högre vattenstånd och därigenom lida skada.

Det må tilläggas att flödena icke kunna undvikas, men deras skadeverkningar kunna mer eller mindre bemästras. Hur långt man kan och bör gå är närmast en ekonomisk fråga. Den får tagas upp i annat sammanhang.

28. Trots att Blomningsfesten i sista stund framflyttades en vecka, då fruktblomningen försenats av de kalla vårdagarna, stod fruktträden denna dag blott i lovande knoppning. Väderleksutsikterna var icke särskilt lysande, men detta till trots sökte sig en väldig mängd människor upp till Lunnabacken och de fick uppleva en vacker vårdag allt enligt festens traditioner. Allt fungerade väl, trafiken ordnades trots alla besvärligheter på de smala vägarna och för lekamlig utspisning var bra sörjt. Vårdhuset Lunnabacken hade premiär, som lovade gott och gav uppslag till förbättringar för framtiden. Dagens lilla clou var prisutdelningen i Sällskapet Hemflits pristävling om vackraste värendsdräkt.

En enastående uppmärksamhet visades Blomningsfesten i Urshult i den i december 1951 av Svenska Turistföreningen utgivna ÅRETS BILDER.

Denna uppmärksammade bildbok, som når långt utanför Sveriges gränser och som alltid röner uppskattning i pressen inleddes denna gång med ett bildsvep på sex sidor från Urshult och i första hand från Blomningsfesten 1951. ÅRETS BILDER 1951 kostar häftad 9: — kr. och bunden 13: 50 och rekommenderas till inköp.

"Inga störande händelser inträffade under dagen. Man roade sig på ett kultiverat och tidsenligt sätt. Pigga och trevliga ungdomar, stadgade fäder och mödrar, nytra och soliga åldringar blandades med varandra, flaggorna smattrade, färgerna sprakade, skratten och musiken klingade och ropen från fristående försäljare blandades i en kakafoni som i mångt och mycket påminner om Kiviks marknad."

(Smålandsposten 29/6 1951)

31. Taxeringsresultatet för 1950 redovisas i pressen: Av jordbruk 1.451.210 (minskning 114.453 kr.), av fastighet 61.862 (minskning 6.596), av rörelse 495.704 (ökning 9.745), av tjänst 3.037.241 (ökning 158.028) samt av kapital 152.028 (ökning 9.731). Sammanlagd taxerad inkomst till statlig inkomstskatt 4.552.900 kr. (ökning 65.863 kr.) och till kommunalskatt 4.631.350 kr. (ökning 102.100 kr.). Härtill kommer inkomst från bolag och ekonomiska föreningar.

JUNI.

1. I konselj beviljades Urshultsbygdens Turisttrafikförening 5.900 kr. som bidrag till Friluftsbadet å Rävabacken.

3. Urshults Skytteförening firar sitt 50-årsjubileum med tävlingsskjutning för länets skyttar och med storslagen festlighet i närvaro av landshövdingen och representanter för olika skytteorganisationer, frivilliga försvarsorganisationer och kommunala myndigheter. Till föreningens ordförande under 28 år, fabrikkör Axel Svensson, som dessutom varit medlem i styrelsen sedan 1908 och i föreningen sedan 1902, överlämnades som minnesgåva ett stilfullt utfört diplom.

7. Bildas i Urshult Kronobergs läns fruktodlareförening, en ny sammanslutning för enbart yrkesfruktodlare, som av denna anledning i stort sett blir en urshultsförening.

10. Regeringen har gett Urshults kommun tillstånd att låna 400.000 kr. på 30 år för att bygga ålderdomshem.

17. Regeringen har bestämt, att lägenheten Odensvallahult 1:4 genom ett munt-

ligt testamente av Sven A. Johansson skall jämte visst lösöre tillfalla Hembygdsföreningen Gamla Urshult.

JULI.

8. Kommunalfullmäktige beslöt att tillsätta en särskild planeringskommitté med uppgift att följa utvecklingen för att till kommunen söka knyta nya industrier och företag.

Genom att anvisa medel till skolskjutsar mellan Aramo skola och kyrkskola och åter, för vilka statsbidrag icke kunde erhållas, löste fullmäktige en skolfråga, som vållat mycken debatt. Det utökade barnantalet vid kyrkskolan hade tvingat fram frågan att införa A-skola, men detta hindrades av brist på lämpliga lokaler. Frågan var aktuell redan 1951, då Tryteke skola indrogs, men blev brännande 1951, då Aramo skola icke längre fick statsbidrag till lärarbefattning. Skolstyrelsen föreslog användandet av kommunalsalen och skolköket för skoländamål, men trots de avsevärt större kostnaderna för skolskjutsar utan statsbidrag avgjorde fullmäktige nu frågan så att A-skola kunde införas genom att 5:e klass fick undervisningen förlagd till Aramo skola. Man var icke enig om klokheden i detta beslut, men huvudsaken var ju att A-skola kunde införas i Urshult. Detta är en viktig milstolpe i utvecklingens historia här.

Å samma sammanträde beslöts, att ett kommunalt arkiv snarast skulle organiseras.

19. Skatteunderlaget i Urshult har enligt preliminära uppgifter stigit från 40.755 skattekröner till 41.439, varav för inkomst 36.293 och för fastighet 5.145.

22. Metningstävlingen vid Sirkö bro fortsatte att samla folk från när och fjärran.

"På Sirkö södra bro kappades 493 metare från större delen av landet om Åsnens abborrar, mörtar, löjor och braxen. Någon hård beskattning av fiskbeståndet blev det inte. Smålandssommarens första riktigt varma och sköna söndag drev åsnenfisken bort från den farliga trakten kring bron, och de allra flesta av söndagsmetarna' stirrade förgä-

Socknens första förening 50 år.

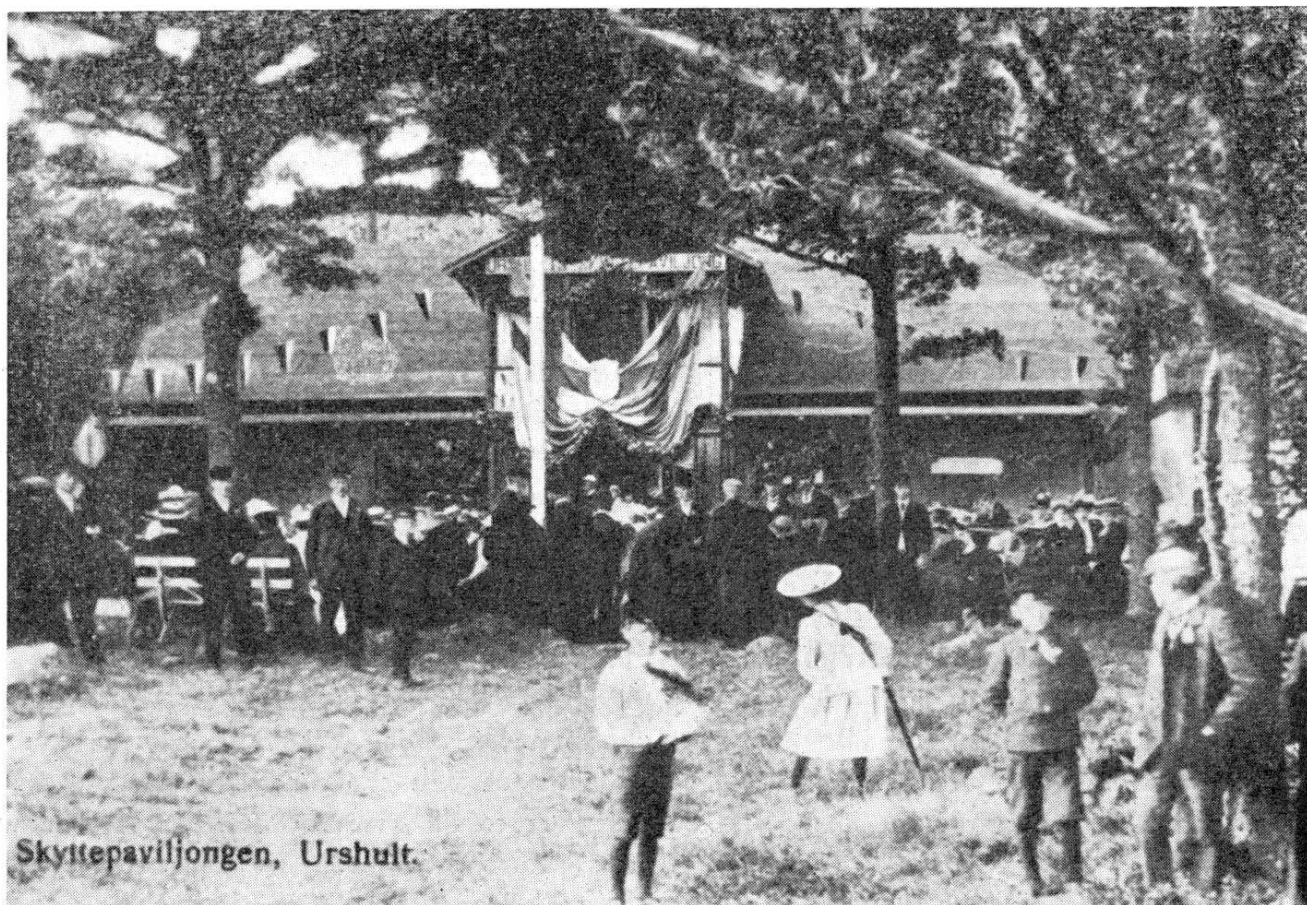

Foto Algot Svensson 1910

Skytterörelsen var vid sin start på 1860-talet ett uttryck för tidens liberala strömningar. De frivilliga skarpskytteföreningarna misstroddes därför av regeringen och yrkesmilitären och den hastigt uppflammade rörelsen ebbade också snart ut. Skjutövningarnas betydelse för försvaret hade dock uppmärksammats. Under 1800-talets sista decennier låg försvarsfrågan i stöpsleven och tillkomsten av nya skyttegillen understöddes på olika sätt av myndigheterna. Genom ett kungl. brev av en 15/12 1893 utfärdades stadgar för skyttegillenas organisation och rörelsen växte därefter snabbt. År 1903 fanns i landet 300 föreningar med 24.000 medlemmar.

Skarpskytterörelsen gick givetvis Urshult helt förbi, men när Urshults Skytteförening bildades den 30/9 1900 kunde den räkna med mäktigt stöd. I ett tal vid jubileumsfestligheterna 1951 erinrades särskilt om det

stöd, som dåvarande kyrkoherden, teol. och fil. dr. C. W. Widerström visat föreningen. "I kraftiga och av sann fosterlandskärlek vittnande tal manade han sina församlingsbor att ingå i skytteföreningen och där öva sig i vapnets bruk till skydd för den egna hembygden." Med stor auktoritet hade Widerström dittills kvävt varje försök till organisationsbildning utanför kyrkan och fortsatte till sin död att hindra sådan verksamhet. Hans skäl att stödja skyttesaken är nog att söka i denna rörelses natur, men kanske har de också samband med de rörelser i tiden, som icke så mycket märktes i Urshult, men som Widerström med oro följde utvecklingen av.

Man kan i detta sammanhang erinra om, att både frikyrkorörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen vid sekelskiftet hade verkat i flera decennier och ständigt vunnit terräng. Oro från dessa rörelser måste

kunna tänkas sprida sig även till Urshult, och det var då närmast socialismen, som sågs som spöke på väggen. Det är icke orimligt att anta, att Widerströms stöd till den starkt fosterländska skytterörelsen menades som en fördämning mot varje rödfärgad rännil, som sökte finna utlopp kring Åsnens stränder. Flera belägg för ett sådant påstående finns.

När Urshults Skytteförening vuxit sig så stark, att den hade planer på att bygga en skyttepaviljong, så inrymde jordägaren å Möllekulla, enligt omvitnad påtryckning från Widerström, den bestämmelsen i arrendekontraktet för marken, att socialistiska föredrag icke fick hållas i lokalen. Denna bestämmelse fanns kvar å papperet ända till år 1949, då nytt kontrakt upprättades, men hade tummats på under de senaste decennierna. Icke kunde Widerström ana, att år 1950 en socialistisk statsminister skulle hålla ett valtal från skyttepaviljongens trappa inför en så stor publik, att den icke hade rymts i salen.

Också kommunalstämman i Urshult anslog liknande tongångar. År 1909 erhöll skytteföreningen av tillgängliga hundskattemedel 500 kr. som bidrag till uppförandet av den första paviljongen ”dock med det uttryckliga villkor, att lokalen ej får upplåtas för socialistiska föredrag eller sammankomster, i hvilket fall medlen genast skola återbetalas.” Stämman förbehåller sig också rätt att ”använda lokalen för landbruksföredrag och föreläsningar i sund och fosterlandsvänlig riktning” och den anmäler församlingen som arvtagare till paviljongen med villkoret, att skulle föreningen upphöra tillfaller byggnaden, *som skall vara i fullgott skick*, församlingen. Dessa villkor tycktes dock skytteföreningen så orimliga, att den år 1914 beslöt, att till kommunalstämman återbetala de 500 kronorna under förutsättning, att villkoren ströks. Stämman beslut att *tacksamt* antaga detta återlämnande, låter oss ana den börda de kommunala myndigheterna synas ha åtagit sig genom denna väldiga investering.

Urshults Skytteförening var den första föreningen i Urshult och den har haft så intresserade ledare och medlemmar, att den kan se tillbaka på en obruten rad verksamhetsår. Initiativet till föreningen togs av handlanden C. M. Johnning och sergeanten A. Yman. I den första styrelsen valdes som ordf. C. M. Johnning, v. ordf. gästgivaren A. W. Svensson, Möllekulla, sekr. inspektor J. O. Petersson, Gröntebo, v. sekr. lantbr. Gusten Gustafsson, Ugglekull, kassör nämndeman F. A. Svensson, Ekefors och instruktör A. Yman. Som ordförande har tjänstgjort lantbr. Helmer Petersson, Ugglekull 1903—08, källarmästare Albin Karlsson, 1909—18, lantbrukaren Hugo Håkansson, 1919—22 och därefter fabrikör Axel Svensson, som ännu tjänstgör som sådan. I raden av övriga medarbetare bör nämnas den mångåriga kassören Gideon Håkansson, som oegennyttigt skött föreningens organisation.

Om själva skytteverksamheten skall här intet annat sägas än att föreningen som en dyrbar trofé bevarar Christina Nilssonpokalen i sin ägo, erövrade tre gånger och

Foto Hugo Svensson 1950

ves på sina meten. De ville inte sjunka...

Men en storartad folkfest blev det i allå fall. — I anmälningslistorna återfanns både stockholmare och göteborgare, skåningar och gotlänningar, och alfabetet var välrepresenterat som länsbokstäver på de långa raderna av bilar vid Sirkö denna söndag.”

(Svenska Dagbladet 23/7 1951).

AUGUSTI.

18. Friluftsbadet å Rävabacken invigdes med en enkel högtidlighet i samband med avslutningen av årets simskola.

I den redogörelse för friluftsbadets tillblivelse, som lämnades, erinrades om den betydelse ett enskilt initiativ får, när det omfattas med intresse. Enskilda personer, föreningar, ideella och fackliga, kommunala myndigheter och statens fritidsnämnd hade alla med ekonomiska bidrag och utfört arbete bidragit till färdigställandet. Stora belopp hade ägaren till fastigheten, Urshultsbygdens Turisttrafikförening, insamlat genom sina fester. Friluftsbadet var ännu ej fullt utbyggt, men är väl användbart. Genom tillmötesgående av bankdirektör A. Jonasson, som under 10 år kostnadsfritt ställt sin bredvidliggande fastighet, till friluftsbadets disposition, har strandlinjen kunnat ökas till det dubbla.

SEPTEMBER.

22—23. Skördefesten i Urshult blev just den sprakande symfoni i färger och former, som man väntat. Dagen var ju den vackraste höstdag man gärna kan tänka sig, och Urshults sambälle var redan tidigt mötes-

---

därmed för alltid i en mångårig tävlingskamp inom skytteförbundet i länet.

För bygden har skytteföreningen haft den betydelsen, att den gett den en samlingslokal, först i en paviljong som byggdes 1910 och sedan i den nuvarande större, som byggdes 1928. Visst ha hyresgästerna, som sådana för sed hava, klagat över hyrespriset och klandrat hyresvillkor, men skyttepaviljongen har varit grunden att bygga på, när det tidigare hämmade föreningslivet fick utveckla sig i frihet.

platsen för stora skador av människor, som ville avnjuta traktens och årets sista stora fest. — — —

Festtåget hade kallats ”Urshultsrapodi” (”Urshultsglimtar” stod det annars i programmet) och gjorde sannerligen skäl för namnet. I tåget hade man bilder av de aktuella händelser, som timat. — — —

Av ekipagen må nämnas den muntert frustande och sparkande ”valkampen”, den idoga busmodersföreningen, som sammanträdde medan maken och mannen snöt ungarna och vaskade familjens tvätt, samt det vandrande vandrarbemmet. Sist i tåget kom fröken Urshult i mångfaldig skepnad, för dagen kallad skördeflickan. På henne skulle publiken rösta och när resultatet var klart, skulle hon, var det sagt, presenteras av trollkarlen Hector El Neco. Hur det var, hade dock trollkarlen redan börjat trolla, ty framför publikens ögon hade skördeflickorna förvandlats till lika många tovigga och föga väl-svarvade gubbar.”

(Smålandsposten 25/9 1951).

25. För gott släckningsarbete vid timade eldsvådor år 1949 har Brandbolagens riksförbund till Urshults frivilliga brandkår utdelats dess sköld och till brandmännen dess diplom. Överlämnandet skedde vid en högtidlighet som Urshults brandstyrelse ordnat.

OKTOBER.

7. Inviges biograf i Vemboö nya bygdegård.

18. Bildas det första jaktvårdsområdet i Urshult, omfattande c:a 2.700 hektar i Grönteboða med angränsande byar i Urshult och Kroxhults by i Almundsryd.

18. I pressen erinras om den långvariga torka, som under hösten drabbat våra bygder och medfört, att en mängd brunnar sinat eller torkat ut fullständigt. Det betecknas som högst ovanligt, att jorden är så uttorkad i oktober månad som nu är fallet. Höstplöjningen försenades också och plojgen ersattes på sina håll av årdret, fjäderharven eller kultivatorn. Arbetsbörjan på lantgårdarna ökades genom att vatten dag-

ligen fick köras från sjöar och andra vat- tendrag för att djuren skulle kunna utfod- ras.

19. Vid en jordbrukardag med Kinne- valds hushållningsgille och RLF å Krono- berg utdelades belöningar och diplom för stenröjning och betesförbättring till bl. a. följande urshultsbor:

Alfred Jönsson, Degerhaga, Urshult, är en av gamla stammens jordbrukare. Han in- köpte sin gård år 1913, vilken då var ytter- ligt förfallen och stembunden. Åkerarealen utgöra c:a 4 1/2 hektar, vilka han under årens lopp gjort stembfria. Åkerjorden har va- rit oerhört stembunden. Jönsson har under alla åren fått föra en hård kamp mot ste- nen. Han har även anlagt välskötta betes- vallar och renoverat såväl boningshus som ladugård samt uppfört ekonomibyggnad. Jönsson har även ägnat fruktodlingen syn- nerligen varmt intresse och planterat ett 70- tal fruktträd, som han ägnar synnerligen god omvårdnad.

Jönsson är känd som en mycket arbet- sam person, som under de snart 40 år han innehåft sitt småbruk nedlagt ett värdefullt och intresserat arbete och varit mån om att förbättra och höja avkastningen på sin gård.

Axel Petersson, Hommesberg, Rössmåla, Urshult, övertog föräldragården år 1940. Han är innehavare av ett av dessa ofull- ständiga jordbruk, som inte alltid ger sin brukare full sysselsättning och ofta ej hel- ler sin bärning. Petersson har nedlagt myc- ket arbete på sitt småbruk. Så har han an- lagt närmare 2 hektar betesvallar samt sten- röjt jorden, så att det mesta av åkern nu är stembfri. Petersson har lagt an på att skaffa sig bra djur och har en liten förnämlig besättning om 3 kor och 1 ungdjur, alla av god härstamning. P. har gjort sig känd som en av de största mjölkleveran- törerna till Urshults mejeri i förhållande till sin djurbesättnings storlek. Även fruktod- ling bedrivs och Petersson ägnar sina frukt- träd en god skötsel samt har kunnat gläd- ja sig åt bra skördar. Han har även gått

in för humleodling, den nya binäringen till våra minsta småbruk, som bör ha alla förut- sättningar till att bli ett värdefullt kom- plement till jordbruket på för denna kul- turväxt lämpliga jordar. Hans i fjol anlag- da humleplantering har han ägnat nog- grann skötsel och denna ter sig mycket lo- vande.

Vid sidan om skötseln av sitt småbruk har Petersson så gott som varje år arbetat med beteskötsel i Östergötland eller Skåne, ett arbete som han sysslat med sedan tidiga år. Han har därvid dokumenterat sig som en betupptagare av rang med arbetspresta- tioner på 5—6 tunnland på säsong. Under vintertid har P. vid sidan om arbetet vid hemmet sysslat med skogsarbete i hem- orten, ett arbete, inom vilket han besitter stor kunnighet. Han är livligt eftersökt som skogsarbetare.

21. Den kommunala utdebiteringen fast- ställdes till kr. 6: 50, därav till skolan 4: 70, härtill kommer för kyrkan 1: 10, varför utdebiteringen sammanlagt blir 7: 60, vilket är 0: 75 högre än föregående år.

NOVEMBER.

13. Laxfiskeintressenter söka väcka opi- nion mot Sydkrafts förslag att överbygga Mörrumsån 2,5 km. norr om Mörrum, ett förslag som skulle rationalisera elkraftfram- ställningen men också skapa döda ström- sträckor och därigenom förstöra Mörrums- åns speciella berömmelse.

19. Vid kronoskogsauktion för Väreuds revir inropades virkesposter i Urshult för priser mellan 80—85 kr. pr kbm. Medel- priset för hela auktionen var 77: 08 och högsta pris kr. 114: 29. Priserna voro 67 % högre än 1950.

23. Vid skogsauktion å kommunallmän- ningsvirke m. m. uppnåddes ett medelpris av kr. 77: 98 per kbm.

24. Postdirektionen föreslår, att poststa- tionen i Sjöryd skall indragas från 1 april 1952 och ersättas av en utökad, lättvikts- motorcykelåkande lantbrevbäringslinje.

Den nya skolan i Urshult.

Skolöverstyrelsen har föreslagit regeringen att tilldela Urshults skoldistrikt statsbidrag med högst 390.000 kr. till den nya skolhusbyggnaden för kyrkskolan.

Den totala byggnadskostnaden beräknas till 666.000 kr., frånsett 56.700 kr. för utvändiga ledningar och planering. Byggnadsföretaget anses synnerligen angeläget, varför arbetena bör sättas i gång snarast.

16. Kommunalfullmäktige förrättade följande nämndval:

Kommunalnämnd: direktör A. Jonasson, Rössvik (h), nämndeman E. Petersson, Möllekulla (h), nämndeman C. H. Carlsson, UGGLEKULL (h), fruktodlare S. Ursberg, Bosgård (h), *v. ordf.*, hemmansägare A. Johansson, Skillingsmåla, (s), *ordf.*, murarmästare B. Frid, Hätteboda (s), livsmedelsarb. E. Isaksson (s), vägarbetare W. Almkvist, Älmehult (s), hemmansägare Aug. Johansson, Midingsbråte (bf), hemmansäg. C. Johansson, Sjöaryd (bf), och hemmansägare G. Martinsson, Kärr (bf).

Skolstyrelse: hemmansäg. Hugo Andersson, Hunnamåla (s), folkskollärare P. Petersson, Bredaslätt (s), vägarbetare D. Johansson, Klasamåla (s), hemmansäg. G. Almkvist, Smöramåla (s), snickaren G. Johansson, Rössvik (s), skräddaremäst. Hj. Carlsson, Möllekulla (s), kyrkoherde N. Hellberg (h), hemmansäg. R. Svensson, Rotahult (h), hemmansäg. L. Johansson, Segersnäs (h), fabrikör C. Dahlfors, Möllekulla (h), hemmansäg. J. Jonasson, Hultalycke (h), hemmansäg. C. A. Fransson, Stengårdsslätt (h), lantbr. A. Gustafsson, Froaryd (h), målarmästare W. Sellman, Möllekulla (h), hemmansäg. Hj. Svensson, Froaryd (bf), hemmansäg. A. Johansson, Mi-

dingsbråte (bf), hemmansäg. D. Carlsson, Fyrnan, (bf), hemmansäg. R. Andersson, Utnäs (bf), hemmansäg. Frans Carlsson, Sjöaryd (bf) och fruktodlare G. Franzén, UGGLEKULL (bf).

Fattigvårdsstyrelse: nämndeman E. Petersson, Möllekulla, *ordf.*, fru Anna Lindgren, Möllekulla, hemmansäg. A. Elmquist, Folaboda, *v. ordf.*, hemmansäg. A. Carlsson, Mjölknabben, och lantbrukare O. V. Johansson, Hunnamåla. Tidigare valda äro nämndeman Carl Eriksson, Midingsbråte, hemmansägarna Theodor Pettersson, Sångaremåla, Hubert Johannesson, Aramo, G. Elmquist, Smöramåla, Karl Gabrielsson, Drakamåla och Sigvard Emanuelsson, Dunshult.

Pensionsnämnd: lantbr. O. V. Johansson, Hunnamåla, hemmansäg. D. Carlsson, Fyrnan och hemmansäg. J. Jonasson, Hultalycke. Tidigare valda hemmansägare Aug. Johansson, Midingsbråte, vägförman Carl Eriksson, Rössvik och hemmansägare Rud. Svensson, Rotahult.

Barnavårdsnämnd: hr Manne Eriksson, Sjöryd, *ordf.*, nämndeman E. Petersson, Möllekulla, *v. ordf.* hemmansäg. H. Svensson, Folaboda, lärarinnan I. Welander, Bäckaskog och barnmorskan L. Burman, Rössvik. Tidigare valda folkskollärare Ernst Häkansson, Rösmåla och fru Ruth Andersson, Klasamåla.

Brandkårsstyrelse: hemmansäg. G. Gustavsson, UGGLEKULL, livsmedelsarb. E. Isaksson, Möllekulla och fabrikör C. Dahlfors, Möllekulla. Tidigare valda fabrikör Axel Svensson, Möllekulla och hemmansägarna C. Sibbesson, Ekeberg, Aug. Johansson, Midingsbråte och Aug. Almkvist, Fohlaboda.

Hälsovårdsnämnd: köpman K. Lindgren, Möllekulla, fabrikör C. Dahlfors, Möllekulla, vägförman K. Eriksson, Rössvik, snickaren G. Johansson, Rössvik och hemmansäg. C. Sibbesson, Ekeberg.

Hembjälpnämnd: fabrikör C. Dahlfors, Möllekulla, fru Ida Johansson, Munkanäs, fru Svea Ericsson, Rössvik, fru Lilly Bur-

man, Rössvik och fru Anna Ströberg, Bäckaskog.

Nykterhetsnämnd: hemmansäg. A. Johansson, Skillingsmåla, hemmansäg. S. Emanuelsson, Dunshult och hemmansägare G. Johansson, Drakamåla. Tidigare valda hemmansägare Hj. Håkansson, Karatorp, fru Hedda Almkvist, Dunshult och kyrkoherde N. Hellberg.

Byggnadsnämnd: fabrikör A. Svensson, Möllekulla och snickaren G. Johansson, Rössvik.

Arbetslöshetsnämnd: vägförman E. Eriksson, Rössvik, *v. ordf.*, grovarbetaren L. Elm, Rävaboda, hemmansäg. A. Elmqvist, Fola-boda, *ordf.*, nämndeman C. Eriksson, Midingsbråte och ingenjör R. Stanler, Möllekulla.

Familjebidragsnämnd: hemmansäg. A. Johansson, Skillingsmåla, hemmansäg. G. Elmkvist, Smöramåla, nämndeman C. Eriksson, Midingsbråte, hemmansäg. K. Karlsson, Sjöryd och hemmansäg. G. Martinsson, Kärr

Urshults kommuns skogsallmänningarnämnd består av hemmansägare Hj. Håkansson, Karatorp och nämndeman Emil Petersson, Möllekulla.

Kommunalfullmäktiges beredningsutskott består av nämndeman Carl Eriksson, Midingsbråte (h), hemmansägarna John Jonasson, Hultalycke (h), Gösta Franzén, Ugglekull (bf), C. Sibbesson, Ekeberg (bf), vägarbetare David Johansson, Klasamåla (s) och fru Ruth Andersson, Klasamåla (s).

Som fullmäktiges ordf. återvaldes hemmansägaren John Jonasson, Hultalycke (h) och som *v. ordf.* vägförman C. Eriksson, Rössvik (s).

17. Kyrkofullmäktige har till kyrkoråd utsett dir. A. Jonasson (h), f. kyrkovärd G. H. Jonasson, Hultalycke (h), hemmansäg. H. Fröberg, Ugglekull (h), kyrkovärd

Th. Petersson, Sångaremåla (h), hemmansäg. G. Johansson, Drakamåla (h), hr C. Ahlkvist, Möllekulla (s), fru Ruth Andersson, Klasamåla (s), vägförman C. Eriksson, Rössvik (s), hemmansäg. Aug. Johansson, Midingsbråte (bf) och hemmansäg. I. Carlsson, Klasamåla (bf). Till ordf. återvaldes kyrkoherde N. Hellberg (h) och till *v. ordf. dir.* A. Jonasson (h).

TORP etc.

Forts. från sid. 25.

härledes, till övriga. Några soldatnamn nämnas vid dessa stugor, men i regel synas icke soldattorpen vara medtagna i förteckningen.

Källa: Wårderingsinstrument på alla Byggnader tillhörige Torpare och Backstugmän inom Urshults Församling - - - år 1859.

Bygdearkivet nr 693.

P. S.

Om den på sid. 2 nämnda insamlingen kan i pressläggningsögonblicket omtalas, att till Odensvallahult redan inlutit 4.250:— kr., tack vare energiskt insamlingsarbete av f. landstingsman Helmer Petersson, Ugglekull. Till vandrarhemmet har samtidigt inlutit 550:— kr. och dessutom material för 2—300:— kronors värde. Till detta har ett kommunalt bidrag å 3.000:— erhållits.

Statistiska uppgifter rörande Urshults församling för år 1951

Folkmängden den 31/12 1950	1.781 m.	1.594 kv.	= 3.375
Födda	27 „	20 „	= 47
Inflyttade från stadsförsamling	10 „	20 „	= 30
„ „ landsförsamling	46 „	60 „	= 106
Döda	23 „	22 „	= 45
Utflyttade till stadsförsamling	19 „	38 „	= 57
„ „ landsförsamling	46 „	59 „	= 105
<hr/>			
Folkmängden den 31/12 1951	1.776 m.	1.575 kv.	= 3.351

FÖDDA.

Aramo:

Majvi Birgitta Håkansson 7/7.

Bastaremåla:

Håkan Roland Stureson 4/6.

Bredaslätt:

Torsten Lennart Petersson 30/5.

Bäckaskog:

Sven Åke Kennert Fransson 10/7.

Degerbaga:

Bengt Erik Bengtsson 15/7.

Jan Alf Evert Karlsson 2/11.

Degernäs:

Erik Bengt-Olof Karlsson 25/10.

Dunshult:

Ann-Charlotte Louise Törnqvist 11/1.

Märta Elisabeth Helen Nilsson 6/2.

Karl Jonny Ingemar Johansson 15/9.

Esbjörnamåla:

Rolf Tage Nilsson 8/10.

Frösebult:

Lena Monika Viola Eriksson 5/5.

Kent Evert Olofsson 10/5.

Ingrid Ulla Birgitta Löndahl 18/9.

Grönteboda:

Kerstin Mona-Lisa Hadelind 31/3.

Gåsalycke:

Kerstin Ingbritt Kristina Johansson 12/9.

Hallaslätt:

Ulla Marianne Holmgren 28/4.

Hunshult:

Eva Britt-Marie Johansson 25/4.

Hultalycke:

John Roland Tommy 23/4.

Hätteboda:

Simon Ronny Fohlin 31/5.

Högagärde:

Doris Irene Carlsson 25/2.

Klasamåla:

Rolf Eric Ericsson 7/4.

Boris Alvar Karlsson 20/9.

Thore Rolf Ingemar Johansson 19/10.

Midingsbråte:

Tord Agne Gösta Johansson 1/5.

Möllekulla:

Håkan Evert Blomster 13/1.

Gunilla Marianne Stanler 16/2.

Bengt Roland Gustafsson 11/3.

Sven Magnus Linnell 19/8.

Ingrid Eva Birgitta Gunnarsson 19/8.

Laila Kristin Sund 22/9.

Bengt Hasse Gustaf Ursfält 15/11.

Per-Erik Håkan Lennartsson 22/12.

Råftamåla:

Britt Ann-Sofie Eriksson 21/6.

Rönnkulla:

Kerstin Marianne Nilsson 4/9.

Rörvik:

Anders Åke Ronny Fransson 21/7.

Rössmåla:

Jan Peter Petersson 4/5.

Rössvik:

Norma Elisabet Sund 20/1.

Stig Anders Roland Harrysson 16/9.

Smöramåla:

Ingegerd Kristina Magnusson 11/7.

Stengårdsslätt:

Carl-Gustav Fransson 2/5.

Sundslätt:

Karl-Johan Lennart Nilsson 11/1.

Törnabygd:

Britt-Marie Elisabet Johansson 8/9.

Ursbult:

Rolf Lennart Elmqvist 25/1.

Utnäs:

Gullvi Hillevi Margareta Petersson 5/1.

Västerbotorp:

Anders Bo Gunnar Svensson 17/10.

Älmehult:

Yvonne Sofia Svensson 25/5.

DÖDA.

- 16/1 Sigrid Kristina Johansson, f. Lundell, Rössvik, född 20/1 1902.
 5/2 Johan Jonasson, Västerbotorp, född 27/3 1852 (förs:s äldste).
 11/2 Emil Danielsson, Örnhult, född 6/10 1872.
 16/2 Nils Johan Johannesson, Kärr, född 11/6 1873.
 17/2 Anna Svensson, f. Jonasson, Möllekulla, född 19/2 1859.
 17/2 Gusten Ajmard Gustafsson, UGGLEKULL, född 1/8 1865.
 20/2 Emma Nilsson, f. Nilsson, Möllekulla, född 2/10 1867.
 15/3 Otilia Eugenia Blomstedt, f. Svensson, Buskaboda, född 25/10 1874.
 3/4 Carl Magni Eriksson, Smöramåla, född 6/8 1881.
 11/4 Ester Karolina Davidsson, f. Burman, Möllekulla, född 13/3 1887.
 16/4 Karl Magni Svensson, Segersnäs, född 30/5 1868.
 15/5 Axel Reinhold Mattsson, Hunnamåla, född 19/6 1892.
 25/5 Karl Emil Svensson, Stengårdsslätt, född 28/9 1872.
 30/5 Anna Emilia Nilsson, f. Karlsson, Sundslätt, född 27/1 1881.
 18/6 Bengt Johan Håkansson, Sångaremåla, född 17/9 1867.
 22/6 Birgit Ann-Margret Nilsson, Sundslätt, född 17/7 1945.
 1/7 Nils Yngve Karlsson, Långaryd, född 24/3 1936.
 15/7 Karl Vilhelm Svensson, Jätsbygd, född 12/12 1871.
 26/7 Syster Nanny Nilsson, Hultalycke, född 12/3 1893.
 1/8 Emil Johannesson, Buskahult, född 3/2 1871.
 5/8 Alma Josefina Gustafsson, f. Karlsson, Rössmåla, född 7/12 1864.
 13/8 Nils Magni Karlsson, Buskaboda, född 19/3 1885.
 15/8 Ida Kristina Johannesson, f. Elmqvist, Rössvik, född 13/2 1860.
 20/8 Hulda Karlsson, skr å förs., född 10/10 1877.
 26/8 Blenda Lindgren, f. Olsson, Rössvik, född 3/4 1873.
 26/8 Erik Stanler, Möllekulla, född 2/10 1888.
 30/8 Majken Ulla Sofi Davidsson, Rörvik, född 7/6 1932.
 14/9 Karl August Gustafsson, Sundslätt, född 2/5 1878.
 16/9 Marta Katarina Zaar, f. Adamsson, Jätsbygd, född 24/6 1867.
 17/9 Emma Karlsson, Jätsbygd, född 27/10 1861.
 1/10 Karolina Magnusson, Möllekulla, född 5/12 1874.
 1/10 Eva Kristina Jonasson, Aramo, född 3/5 1865.
 15/10 Sven Magni Svensson, Buskahult, född 21/5 1869.
 15/10 Sven Magni Petersson, Klasamåla, född 12/11 1873.
 20/10 Knut Rickard Svensson, Hätteboda, född 15/11 1891.
 5/11 Peter Johan Magnusson, Froaryd, född 20/3 1864.

Fruktodlarskolan.

När beslut fattats, att fruktodlarskolan skulle läggas å Ugglekull och ej å Sånnahult, byggdes en infartsväg från stora landsvägen upp till den utsedda platsen. Byggnadstillstånd för den nya skolan gick dock icke att erhålla och dess framtid såg mörk ut. Det varslades om krafter, som sökte rycka skolan bort från Urshult, och hade dessa fått spela ut sitt spel, hade den ensamma vägen kommit att bli ett monument om en stolt men grusad förhoppning.

En provisorisk lösning av lokalfrågan för fruktodlarskolan föreslogs och med vederbörliga tillstånd och penningmedel medgivna kunde ett boningshus tillhörigt hemmansägaren Marcus Johansson i Sånnahult 2° och dessutom huvudbyggnaden å Kurrebo iordningsställas för skolans räkning. Marcus Johanssons hus har förhyrts under åren 1952—1956. Penningmedel har anslagits av landstinget, hushållningssällskapet och Urshults kommun, och landstingen har för år 1952 anslagit 25.000 kr. till skolans drift och 4.000 kr. till elevhushållet. Inbjudningar till en första årskurs, som börjar den 15 februari 1952, har utannonserats av hushållningssällskapet. Rektors- och lärarebefattningarna har kunnat ledigförklaras, sedan frågan om lön- och pensionsförhållanden fastställts av alla de myndigheter, som ha befattning med den saken. Just vid årsskiftet meddelades, att till rektor antagits försöksledaren vid Statens trädgårdsförsök i Alnarp, Nils Östlind, och till ämneslärare

Rektor Nils Östlind.

sekreteraren i Sveriges Pomologiska förening, Karl Henriksson.

Fruktodlarskolans styrelse består av landshövding Thorvald Bergquist och sekreterare Erik Lindblad, valda av hushållningssällskapet, samt av major R. Aaby-Ericsson, Dansjö, landstingsdirektör Sten Holmström och landstingsman A. H. Johansson, valda av landstinget. Förvånansvärt synes det vara, att icke någon urshultsbo eller åtminstone någon verksam fruktodlare kunnat beredas plats i styrelsen. De suppleantplatser, som upplåtits åt tvenne fruktodlare från Urshult, ger ju icke den näringsgren, som skolan skall tjäna, något inflytande å skolans ledning.

-
- 6/11 Matilda Johansson, f. Svensson, Rössmåla, född 24/1 1891.
  - 7/11 Sven Hjalmar Furberg, Jätsbygd, född 12/8 1885.
  - 15/11 Anna Kristina Magnusson, f. Linnell, Möllekulla, född 18/5 1873.
  - 29/11 Helena Karlsson, f. Nilsson, Högagärde, född 22/4 1872.
  - 1/12 Ida Jönsson, f. Nilsson, Västerbotorp, född 13/3 1863.
  - 3/12 Johannes Sigurd Eugén Johansson, Midingsbråte, född 5/3 1893.
  - 9/12 Johan Gunnar Håkansson, Klasamåla, född 14/11 1886.
  - 17/12 Anna Julia Karlsson, f. Nilsson, Törnabygd, född 9/1 1878.
  - 20/12 Klas Vilhelm Ottosson, Rössmåla, född 24/10 1870.

Fruksituationen.

Skördeutfallet av frukt var mycket ojämnt i bygden under år 1951. Rönnbärsmalen härjade svårt i många odlingar och förstörde fruktens kvalitet. Under den kalla våren fördröjdes malens svärmning och de odlare, som inte noga hade följt denna utveckling, gjorde sina sprutningar vid olämpliga tidpunkter. Tre besprutningar erfordrades och synes den sista besprutningen i slutet av juli ha haft den största effekten. Knappast någonsin har man fått så klara belägg för hur viktigt det är att noga följa fruktens utveckling och insätta de riktiga bekämpningsåtgärderna mot insektangrepp med rätta medel och vid rätta tillfällen.

Blomningen blev rik å äppelträden trots förseningen genom kylan och väderleken var gynnsam för denna under första veckan av juni. Särskilt rikt blommade Urshults Kungs. Försäljningssituationen blev helt anorlunda mot fjolåret och de odlare, som hade rönnbärsmalfri skörd, gjorde goda affärer. För övriga blev givetvis behållningen mager.

Följande odlarpriser har ungefär tillämpats. Hushållssorter 45 öre för prima frukt och 25 öre för standard, bordssorter kl. 1 80 öre, kl. 2 70 öre för prima och 35 öre för standard, dessertsorter, extra prima 95 öre, prima 85 öre och standard 50 öre per kg. Hushålls- och fabriksfrukt var på grund av rönnbärsmalangreppen föga efterfrågad.

De initiativ, som fjolårets katastrofskörd väckte, har under året resulterat i ett yrkesfruktodlarförbund, som även i Urshult fick en avdelning. Den omfattar hela länet men får givetvis sin tyngdpunkt i Urshult. De uppgifter denna organisation tagit som sina har så stor betydelse för den ekonomiska fruktodlingen, att man vill hoppas, att den kommer att arbeta med kraft, även om fruksituationen som i år ändrar sig till det bättre. Katastrofår som 1950 hotar ständigt att återkomma.

Också ciderfrågan har debatterats i tid-

ningar, på fruktodlaremöten och i riksdagen. Motioner i frågan har avslagits, men möjlighet att tillverka cider för export har medgivits av regeringen. Försökstillverkning har påbörjats.

Gravensteinertävlingen har efterträtts av en trädgårdspremiering i vilken fruktträdens sundhetsvård skulle bedömas. De tre bästa resultaten i denna bedömning uppnåddes av Gunnar Åkesson, Karatorp, Albert Johansson, Munkanäs, och Sven Knutsson, Sundslätt.

Fruktskördens storlek katastrofåret 1950 kan uppskattas med ledning av deklara-tionsuppgifterna. I Vemboö valdistrikt deklarerades som inkomst för frukt och bär kr. 295.385 och i Urshults mellersta valdistrikt kr. 119.529. För övriga valdistrikt kan inte summan beräknas vara högre än 10.000 kr. Sammanlagt skulle detta göra kr. 424.914. Om från denna siffra drages 20 % för päron, plommon, potatis m. m. (vilken %sats kan vara för hög under hänvisning till siffrorna från Yrkesfruktodlingen i Urshult [se nedan]) så återstår kr. 339.931. Fruktuppköparnas medelinköpspris för äpple uppges icke överstiga 22 öre detta år och frukt-skörden (i detta fall den säljbara) skulle då ha varit 1.540.000 kg. Härtill kommer de mängder sämre frukt, som var osäljbara, men de har ju knappast intresse i detta sammanhang.

//

Fiskevården i Urshult.

Inplantering av fiskyngel har fortsatts i ungefär samma omfattning som tidigare år men utmärkande synes vara, att danskt ålyngel insatts i stor omfattning. Det beräknade värdet av inplanteringsarna uppgives vara 5.694 kr. Under en 5-årsperiod har fiskevårdskonsulenterna hos hushållningssällskapet insamlat fångstuppgifter från Åsnen och vi hoppas till kommande år kunna lämna en utförlig redogörelse för dessa.

Yrkesfruktodlingen i Urshult.

Sveriges Pomologiska föreningen inventerade under åren 1948/49 yrkesfruktodlingen i Sverige och i dess årsskrift 1950 har K. Anjou bearbetat detta material i en uppsats om 33 sidor med tabeller och diagram. Ur denna har vi plockat en del siffror och uppgifter, som röra Urshult, och dessa äro intressanta ur många synpunkter.

Anjou räknar med 7 fruktodlingsdistrikt, varav Urshultsdistriktet omfattar samtliga socknar kring sjön Åsnen. I detta finns 164 yrkesfruktodlingar, därav 90 med 100—250 träd, 47 med 251—500, 17 med 501—1.000, 8 med 1.001—2.000, 1 med 2.001—3.000 och 1 med 6.001—7.000 träd. I hela Kronobergs län finns 176 dylika odlingar och i hela landet 1.595. Av odlingarna omfattar 159 st. högst 5 har, 2 st. 6—10 har, 2 st. 11—15 har och 1 st. 16—20 har. I förhållande till hela riket utgör denna areal i Urshult 5,4 %.

Antalet äppelträd å dessa odlingar utgör 52.190 st., motsvarande 4,6 % av totalsumman för riket. Av dessa var 45,3 % eller 23.662 st. yngre än 5 år, 23,3 % eller 12.174 st. mellan 5—10 år och 31,4 % eller 16.394 st. äldre än 10 år. I Kronobergs län var antalet träd 55.227 st.

Antalet päronträd var 2.634 st. eller 2,4 % av rikets. Av dessa var 57,3 % eller 1.509 st. yngre än 5 år, 23,2 % eller 610 st. mellan 5—10 år och 19,5 % eller 515 st. äldre än 10 år.

Plommonträden är 3.857 st. eller 4,7 % av rikets, därav 44,4 % yngre än 5 år och körsbärsträden 466 st.

Äppelträden dominerar som synes helt som odlingsform, men om alla träd räknas blir slutsumman 59.147 st., motsvarande 4,3 % av rikets yrkesfruktodling. Denna uppskattas omfatta blott 10 % av rikets fruktträdsbestånd. Några jämförelsesiffror för Urshult finns ej. (Då år 1947 174 st. odlare deklarerat inkomst för frukt kan man

kanske föreslå, att minst 75 % av odlingarna i Urshult är att räkna som yrkesfruktodlingar.)

Skördeutfallet å odlingarna i Urshultsdistriktet år 1948 har varit 809.635 kg. äpplen (95 % av hela skörden), 16.520 kg. päron (1,9 %), 24.769 kg. plommon (2,9 %), och 1.191 kg. körsbär (0,2 %), summa 852.115 kg. Summa kg. i Kronobergs län var 879.241 kg. och i hela riket 17.436.189 kg. Odlingen i Urshult omfattar således 4,9 % av hela rikets yrkesfruktodling.

Av stort intresse är tabellerna med sortfördelningen. Gravensteiner förekommer mest med 10.679 träd, motsvarande 20,5 % av trädbeståndet i området och 10,5 % av sortens hela inventerade trädbestånd. Därefter följer Urshults Kungs med 5.952 träd (resp. 11,4 % och 97,3 %), Signe Tillisch 3.854 träd (resp. 7,4 % och 13,1 %), Cox Orange med 3.360 träd (6,4 % resp. 1,1 %), Galloway 3.349 (6,4 resp. 41 %), melon 2.293 (4,4 resp. 18 %) o. s. v. En stor del av dessa träd är ännu ej givande. Anmärkningsvärt är att 41 % av Gallowayträden i riket finns i Urshultsområdet (huvudsakligen i Gäddeviksås), men däremot är det ganska naturligt att 97,3 % av alla Urshults Kungs finns i detta distrikt.

I angivna siffror finns en kontrollmöjlighet av den uppskattning av fruktskördens storlek, som i 1950 års Urshults Krönika gjordes för år 1948. Med ledning av deklarerade uppgifter kom vi fram till en fruktskörd på c:a 900.000 kg., vartill kom skörden från husbehovsodlingar. Den nu verkställda inventeringen visar en siffra på 809.635 kg. äpplen. Utom rena yrkesodlingar har således andra odlare deklarerat inkomst å frukt för nära 100.000 kg. Då kontrollciffran dessutom omfattar uppgifter även från andra socknar än Urshult kring

Hört och hänt 1951.

”TILL URSHULT SKALL MAN FARA i slutet av maj, under fruktblomningstiden, anser väl de flesta. Då är hela trakten ett sagolandskap, ett féeri i vitt och ljusrött. Men när vi, Arbetets utsända, en solvarm högsommardag ser ut över den vida bygden från Lunnabackens krön, har vi ingen känsla av att ha förlorat något.”

Så inleder Got Sjölander i tidningen Arbetet i Malmö den 8 juli 1851 ett reportage om Urshult, som illustrerats med teckningar från Lunnabacken av Ludvig Johnson. I fortsättningen talas om Urshult som en ofördärvad turistbygd och i detta sammanhang har tecknaren fångat en bild av en sevärldhet i Urshult, den snart beryktade väntsalen å järnvägsstationen.

Åsnen, vittnar det hela gott om urshultsodlarnas deklarationsmoral.

För ytterligare studium hänvisas till uppsatsen Yrkesfruktodlingen i Sverige.

S. P. F.:s fruktträdsinventering 1948/49.

Examensarbete vid högre trädgårdskursen i Alnarps, utförd av K. Anjou, på uppdrag av Sveriges Pomologiska förening.

S. P. F.:s årsskrift 1950 s. 241—274.

”Vackra, dukade bord” visades vid en utställning som Urshults Husmoderförening ordnade den 8/4 i Skyttepaviljongen. Samtidigt utställde Urshults Konstförening en samling skånekonst och av denna såldes 11 konstverk. Utställningen var mycket välbesökt och propagerade med god framgång för skönhet i hemmen.

*

Riksteatern framförde under våren Valentin Katajevs lustspel ”Trångt om saligheteten” och under hösten Herbert Grevenius komedi ”Vi tre debutera”. Båda var välbesökta.

*

Kollekterna i Urshults kyrka har inbragt följande belopp: rikskollekter 3.104 kr., stiftskollekter 475 kr., församlingskollekt 1.862 kr., varav till Rädda barnen och flyktinghjälpen nyårsafton c:a 600 kr. Till blomsterfonden hade lämnats gåvor av 3.745 kr.

*

”ÄPPLEN OCH LUTHER” och driftiga smålänningar har Tore Hallén mött på sin sydsvenska resa, som först gick till Urshult (reportage i Dagens Nyheter 14/12 1951), om våren ett jättemoln av skir äppelblom och ännu framåt jul fullt av flitiga fruktpackare som går med frisk äppeldoft i kläderna. Kaffegök och smålandskringlor av grovmalet vetemjöl har kryddat samtal om det moderna Urshult, där välståndet växt med äppelträdens antal. Kyrkligheten är ännu stor, söndagens kyrkbussar går fullsatta. Smålänningens arvfärdiga stenen har effektivt bekrigats i Urshult.”

De flesta iakttagelserna i reportaget är kvicka och riktiga men betydelsen av ”brännvin och Luther” har nog överbetonats. Själv medger Hallén, att det inte finns något överdåd i brännvin längre. ”Välståndet fångar in betydelsefullare ting än brännvin inom sin cirkel. Även Luther har blivit mindre viktig, kyrksamheten är alltjämt stark, men blir alltmer formell till innebörden.”

Bostadsproduktionen är fortfarande eftersatt och endast något enstaka bygge har varit i gång. Behovet är dock mycket stort. Byggnadsverksamheten har varit livlig tack vare det stora ålderdomsbygget, som vid årsskiftet närmar sig sin fullbordan och vilket har gett prästgårdsbacken en ny silhuett och bebyggelsen här en annorlunda karaktär.

*

Å *Kulturen i Lund* finns bevarade målade bonader, signerade Sven Abrahamsson. Dessa synes ha kommit från Skåne men har omiskännlig anknytning till Kinnevaldsskolan med Clemet Håkansson i Ekeberg som den dominerande personligheten. Sven Abrahamssons bonader är dock ej så väl utförda som förebilderna. En undersökning i kyrkoböckerna visar att Abraham Clemetsson hade tre söner Abraham, Sven och Nils. Sven var född den 27/6 1814 och flyttade 1832 till Örkened i Skåne. Det är därför icke alls uteslutet, att Kulturens målningar härstamma från denne son och är detta riktigt, så har vi tre generationer urshultsmålare, som varit traditionsbärare för bonadmåleriet. Clemet Håkansson var detta måleris höjdpunkt och kurvan dalade redan med Abraham Clemetsson. Sven Abrahamsson skulle beteckna upplösningen, om antagandet nu är riktigt, att det är denne son som är penselföraren till Lundamålningarna. Kanhända har också söner Abraham och Nils fört målartraditionen vidare?

*

Urshults Föreläsningsförening redovisar vackra siffror för verksamheten 1950—1951: 80 medlemmar, 10 föreläsningar och 3 aftonunderhållningar med 74 deltagare, 10 filmaftnar med 85 deltagare och 2 teateraftnar med 230 deltagare, allt räknat i medeltal. I samarbete med skolstyrelsen har en modern ljudfilmsapparat kunnat inköpas. Under verksamhetsåret har samarbete bedrivits med Urshults Konstförening.

*

I *nöjesskatt* har under 1951 erlagts 9.492

kr., staten har härav tagit 5.989 kr. och kommunen 3.503 kr., vilka siffror visar tydlig minskning från 1950. Av summan har Urshultsbygdens Turisttrafikförening erlagt 2.040 kr. för sina båda fester och svarar för 21 % av denna inkomst. I hundskatt har erlagts 3.740 kr. och som premier för dödande av rovdjur har utbetalts 672 kr.

*

Beredningsnämndens förslag till ny fastighetstaxering visar för Urshult en slutsumma av kr. 12.691.400 för jordbruksfastigheter eller en genomsnittlig höjning med 78,6 % och av kr. 5.881.800 för annan fastighet eller en höjning med 84,6 %. För hela länet uppgår höjningarna i genomsnitt till 84 % för jordbruksfastighet och 66 % för annan fastighet.

*

Blekingiskt bygdemåleri har behandlats i ett påkostat arbete, som utkom å Gleerups förlag till julen 1951. En av de målare, som behandlas i boken, Mattis Hörberg (f. 1856 d. 1926) har en viss anknytning till Urshult. När Urshults kyrka på 1890-talet fick

Mattis Hörberg: Självporträtt

sin stora utsmyckning, arbetade Hörberg under Ludvig Frid. I vilken omfattning han har arbetat självständigt här, är ej utrett, men säkert är, att figurerna å läktarbarriären är av hans hand. Personligen var Mattis Hörberg en godmodig människa, som gärna sjöng, spelade flöjt och skrev dikter. Hans verksamhet har även behandlats i Blekingeboken 1937.

*

I *Urshults sparbank* har insättarbehållningen ökats med 548.847 kr. till 7.191.186 kr. Utestående lån har ökats med 803.847 kr. till 3.668.664 kr. och obligationsinnehavet var nom. kr. 3.982.000 kr. Årets vinst är efter avskrivning 6.201 kr. Under året har en genomgripande ombyggnad skett å bankens fastighet, som helt moderniserats. Det gamla uthuset å bankens tomt har rivits och öppnat utblick över det trevliga villaområde, som vuxit upp i kvarteren bakom banken.

*

Bildningsarbetet är omfattande och rikt och inom de flesta av bygdens många organisationer arbeta studiecirklar. Bokintresset ökar och ger utslag i läsecirklar och ökade bokinköp. Biblioteket har utlånat 2.253 band skönlitteratur och 311 band facklitteratur. Bokbeståndet är den siste december: Folkbiblioteket 799 band, JUF:s bibliotek 605 band, föreläsningföreningens bibliotek 858 band, eller summa 2.262 band, en ökning med 144 band.

*

Den förste svenske möbelsnickaregesällen, som fick arbeta i en tysk verkstad efter kriget, var 19-åriga Åke Axelsson från Skillingsmåla i Urshult, som på höstkanten 1951 anlände till München med ganska bristfälliga språkkunskaper. Efter återkomsten intervjuades han av Dagens Nyheter (21/2 1952) under den återkommande rubriken UNGT FOLK. Han hade icke funnit arbetet så givande och lärorikt,

Ur verksamhetsberättelserna.

HEMBYGDSFÖRENINGEN.

Den helt dominerande frågan har varit, att hembygdsföreningen genom regeringsbeslut den 17/6 1951 blivit ägare till lägenheten Odensvallahult 1⁺ och till de av föreningen vid auktionen inköpta föremålen. Detta betyder, att den gamla säteribyggnaden nu räddats och kan tjäna hembygdsvårdande krafter. Innan denna fråga avgjordes fick föreningen vid häradsrätten begära vittnesförhör med landstingsman

---

som han väntat sig, men han hade trivts bra med tyskarna. Intrycket som helhet var mycket dystert med alla ruiner och invalider.

*

Mjölkinvägningen å Urshults mejeri har minskat med 45.862 kg. och var 1951 2.372.803 kg. 91 % av denna mängd har använts till smör, 3 % till ost och 6 % har försålts. Medelpriset har utgjort 30,34 öre pr kg. med medelfetthalt av 3,66. Mejeribyggnaden har under året tillbyggt och nya maskiner har anskaffats.

*

Ett litet jubileum kan telefonen fira i Urshult, då under hösten 1906, således för 45 år sedan, den första telefonstationen uppsattes. Så sent som 1918 fanns endast ett 25-tal abonnenter, men därefter har utvecklingen gått raskare. Nu har Urshult 218 abonnenter och betjänar dessutom 8 automatiska växelstationer.

Helmer Petersson i Ugglekull och därefter bevaka detta förhör som muntligt testamente. Svårigheterna voro icke slut härmed, då det visade sig dröja, innan lagfart å fastigheten kunde beviljas.

SAMLINGARNA.

Föremålssamlingen utökas kraftigt och omfattar den 31/12 1951 283 inregistrerade nummer. Då har en stor del av de föremål, som inköptes å Odensvallahult, liksom en del föremål, som fru Ulla Klingspor skänkt under senare delen av året, ännu ej registrerats. Andra gåvor till samlingarna ha lämnats av:

Nämndeman C. H. Carlsson, Ugglekull, div. träredskap, bl. a. gammal handkvarn.

Fru Hanna Zafé, Urshult, olika Amerika-föremål m. m.

Herr Sven Fröberg, Stockholm, Långpipa som tillhört dr. Widerström.

Verkmästare Per Johansson, Rössvik, Serie almanackor.

Bygdearkivet har utökats med 52 nummer och omfattar 745 nummer. Från Odensvallahult har kommit ytterligare ett antal handlingar. Gåvor har lämnats av fru Ella Klingspor, verkmästare P. Johansson och Institutet för folklivsforskning.

SÄLLSKAPET HEMFLIT.

Tävlingen om vackraste under året sydda värendsdräkt avgjordes under våren och prisutdelning verkställdes å Blomningsfesten. För fortsatta tävlingar skall klara och entydiga bestämmelser utarbetas och dessa skola anknyta till den äldsta beskrivning av en värendsdräkt, som finns, nämligen i Sam. Kroks Tal om Urshults pastorats inbyggares seder år 1749. Då denna beskrivnings mest karakteristiska detalj var den röda kjolen med svart sammetsbård skulle därigenom skapas en speciell Urshultsvariation av värendsdräkten.

För att stimulera till gedigen mattkultur i bygden har en stor mattvävstol anskaf-

fats, som under hösten flitigt använts av medlemmar i Urshults husmodersförening.

FRILUFTSBADET.

Genom ingripande av landshövding Bergquist kunde under året äntligen byggnadstillstånd erhållas för iordningsställande av friluftsbadet och samtidigt kunde frågan om statsbidrag till detta lösas. 5,900 kr. utbetaltes som bidrag och den 18 augusti kunde badet invigas med en enkel högtidlighet. Ännu återstår en del arbeten att göra, främst saknas bryggor och simbanor, men dessutom erfordras avklädningshytter.

VANDRARHEMMET

i kyrkskolan besöktes av 220 personer, som övernattade 235 nätter. Provisoriet i skolan har gett anledning till mycket bekymmer, då nybyggnadsfrågan icke syntes kunna lösas. I slutet av året har emellertid en helt ny lösning framkommit, som avser att resultera i ett vandrarhem i omedelbar anslutning till Friluftsbadet å Rävabacken.

URSHULTS KRÖNIKA

har tillställts 1 hedersmedlem, 12 ständiga medlemmar och 626 årsbetalande medlemmar. Ett antal tidningar, bibliotek, arkiv och muséer har erhållit Krönikan, i en del fall mot utbytesexemplar av andra årskrifter. På grund av kraftigt ökade kostnader för framställningen men dessutom utökningen av sidantalet till 76 har en förlust uppkommit, som dock kompenseras av de exemplar, som finnas i lager.

TURISTTRAFIKFÖRENINGEN

driver nu en omfattande verksamhet och det fordras stora ekonomiska bidrag för att få det hela att gå ihop. Blomningsfesten och Skördefesten ha dock gått bra. Bygdestugan har kraftigt ökat sin omsättning, bl. a. därför att den nu är den enda mindre samlingslokalen i Urshults samhälle, och klarar sig ganska bra med sina egna inkomster. Föreningens firma Turisttjänst visar utökad verksamhet.

Några minnesbilder.

Under år 1951 har många urshultsöden fullbordats, som var för sig förtjänat några ord till erinran utöver våra data över födda och döda. När jag därför ur denna statistik bryter ut några namn och tecknar en minnesbild av människorna bakom dessa, så har jag närmast letts av det personliga intresse för människorna, utan vilket en erinran blir blott falnade, slitna fraser.

Om hemmansägaren och kyrkotjänaren *Emil Johannesson* i Buskahult vet jag egentligen icke mer, än det som stod att läsa i tidningarna vid hans frånfälle. Jag har läst genom detta nu och har ingenting att tillägga till det då sagda. Jag vill erinra om honom därför, att med honom gick något av det gamla och särpräglade i Urshult bort. Sedan Kristi himmelfärdsdag 1915, samma dag som Alfred Elmblad tillträdde kyrkoherdetjänsten i Urshult, har Emil Johannesson nästan till sin död verkat som den ödmjuka, pliktrogne och nitiske kyrkotjänaren, ett gott exempel på den trohet i det enkla kallet, som väntar lön först i den stora uppgörelsens stund. Adjunkter, som tjänstgjort under Elmblad, ha med stor uppskattning vittnat om denne enkle man som en idealgestalt för kyrkotjänaren, något som de kanske sällan mötte på de hårdnande arbetsfälten. Även om kyrkobetjäningen i våra dagar fyller sin uppgift med största nit och trohet, vilket jag aldrig skulle vilja bestrida, så har förhållandet mellan prästerskapet och tjänarna blivit ett annat. Det regleras med anställningskontrakt och kollektivavtal och det är detta, som ger mig rätt att säga, att den underdånige, vördsamme kyrkotjänarens tid i Urshult har gått i graven med den gamle hedersmannen Emil Johannesson.

Den som mött den korpulente kamreren på fruktbolaget, *Erik Stanler*, makligt promenerande genom samhället, välbehagligt sugande på en fet cigarr, fick måhända en bild av den solida borgerligheten, fri från bekymmer och nöd och njutande av sin väl-

måga. Till det yttre var måhända bilden riktig och många andra iakttagelser kunde ge belägg för detta. Hans uppskattning av ett gott och rikligt bord, hans obenägenhet för starkare kroppsörelser, hans omsorg om ett välputsat yttre, hans intresse för sitt gedigna och vackra hem är alla borgerliga dygder av hög potens. Bilden hade dock även en annan sida, som inte alla såg och i varje fall aldrig förstod. Sedan unga år besvärades han av dålig hörsel och så småningom närmade sig detta ren dövhet. Detta lyte isolerade honom från omvärlden, kanske onödigt mycket genom hans egna åtgärder, och ur denna isolering kunde utlösas depressionstillstånd, som pressade honom hårt.

Mot sin omvärld visade han annars en hjärtlighet och givmildhet, som ibland översteg hans förmåga. Han hjälpte många i tysthet men bedrogs tyvärr också av spelade tårar och fagert tal, den vänliges vanliga lott. I sin dagliga gärning som ekonom var han föredömlig, förenande klok återhållsamhet med frikostig investering, då han trodde på sakens framgång. Av den första vän jag mötte i Urshult bevarar jag minnet av verksamt stöd, av livande uppmuntran och av uppriktig glädje, då något lyckats. Han var den förste, som skrev på namnlistan, när Urshultsbygdens Turisttrafikförening bildades, och han medverkade med gåvor in natura och penningar till förverkligandet av t. ex. bygdearkivet och föreläsningsföreningens bibliotek. Hans ömma vård av gamla Möllekulla gårds traditioner må ock skrivas honom tillgodo.

Från Möllekulla kom också *Karolina Magnusson*, som så länge fick vänta på befriaren döden. Som trettonårig flicka skadades hon i ett tröskverk, så att högra armen fick amputeras. Man sökte då hjälpa henne att bli lärarinna och särskilt dr. Widerström verkade härför. När hon konfirmerats, fick hon börja hjälpa till med undervisningen av andra lärares stora klasser.

Då det var brist på småskollärarinnor fick hon redan vid sexton års ålder börja skola på egen hand. En dag fick hon bud från Widerström att komma och prova inför skolrådet. Hon visste inte riktigt vad saken gällde men vågade intet annat än gå dit. Hon blev ålagd att gå ut och skaffa några skolbarn och fick så börja anställa förhör med dessa över vissa givna ämnen, som Widerström gav henne. Det lyckades och hon fick börja skola. Men Widerström höll ett förmaningstal för henne, som hon aldrig glömde. "Först har du skolrådet och så barnens föräldrar över dig, så folkskolinspektören och så jag, och jag är inte den bäste." Karolina Magnusson fick vara med om en utveckling av skolväsendet, som hon icke drömde om, då hon blev lärarinna. Överheten för henne bestod av samma delar som på Widerströms tid men fick efterhand annan ordningsföljd, men det viktigaste var att lärarnas förhållande till dessa myndigheter efterhand helt ändrade karaktär. Jag tror inte Karolina Magnusson beklagade utvecklingens gång på detta område.

Den siste i raden, skogsförvaltaren *Arvid Kallin*, var icke urshultsbo vid sin död. I ett kvarts sekel var han i olika perioder bosatt i Urshult, men han fick dock aldrig riktigt fotfäste i denna bygd. Han drömde sig gärna tillbaka till sin barndoms Värmland och säkerligen bröt sjukdomen ned hans hopp att en gång vända tillbaka dit och fortsätta att leva. Han vände tillbaka men endast för att jordas i värmländsk mull.

Med sin färgstarka personlighet och sitt värmländska mål märktes han i Urshult och med sin stora musikalitet satte han sin prägel på ett spirande musikliv i Urshult, tyvärr nu försummat. Hans ljusa och i yngre år vackra tenor ledde stämmorna i Urshults manskör på många aftonunderhållningar och fester i bygden och hans entusiasm för de sköna klangerna i det klassiska tonspråket väckte de fåkunniga och stimulerade de erfarna sångarna till ett gemen-

Varför inte en Urshultsdräkt?

Blomningsfestens tävling om den vackraste värendsdräkten gav prisdomarna huvudbry men också åtminstone ett intressant uppslag. Entydiga uppgifter saknades om de olika dräktdelarnas kvalitet och utseende och ett studium av tillgänglig litteratur gav ej heller klarhet härom. Anna Maja Nylén gav i en uppsats "Värendsdräkten och dräktskicket i Varend" (Kronobergsboken 1950) en sammanfattning av forskningen på detta område och kunde påvisa, att dräkten trots sin ryktbarhet icke ens var en speciell värendsk angelägenhet och att dess anknytning till den gloriösa Bländalegenden var, liksom själva legenden, en fantasifull rudbeckians uppfinning.

Den nuvarande värendsdräktens anknytning till en tradition kan däremot direkt härledas och ett av de tidigaste vittnesbörderna är just från Urshults socken och ingår i Sam. Kroks klassiska skildring från år 1749. Andra tidiga notiser om klädedräkten visa också på sockendräkter och först under första hälften av 1800-talet började

samt intresse för sång. På tjugotalet spelade han cello i en liten salongsorkester i Urshult och han berättade gärna om lördagskonserterna, som i all enkelhet spelades upp från dåv. sergeanten Rubins veranda. Helst spelade han dock flöjt och ingen förmenar, att det var hans eldsjäl, som lysto upp detta lilla musikliv.

Jag vet inte om det sjöngs vid hans grav, men skulle jag ha tagit avsked av honom där, skulle jag ha velat göra det som en stämma i en kör, som sjöng den sång till ett motiv ur Beethovens 5:te symfoni, som Arvid Kallin älskade framför alla:

*Tonernas vågor, himmelska lågor,
fylla med tjusning hela mitt bröst.
Såren ej blöda, tårar ej flöda,
bjärtat hugsvalas av lugnande tröst.*

H. T.

man under rådande starka, nationella strömningar att sammanfatta dräktskicket för större enheter. Senare har föreställningen om värendsdräkten som en för folklandet Varend typisk dräkt fått sin fastmurade grund i Hyltén-Cavallius' "Varend och Wirdarna".

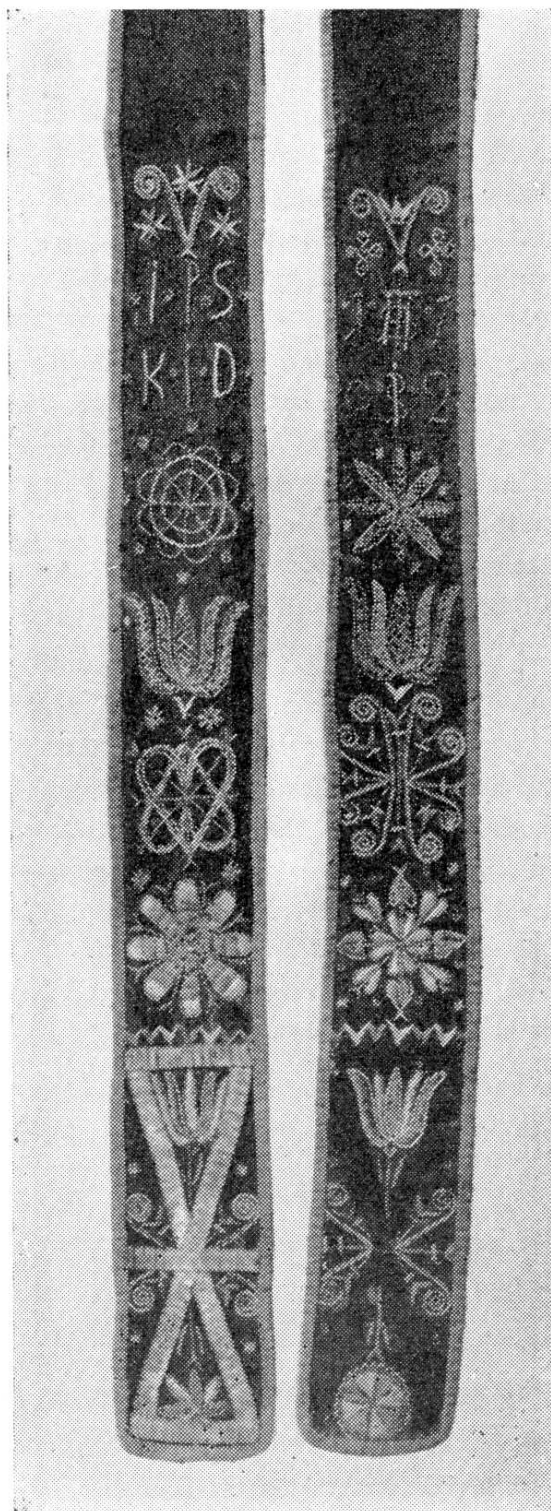
Utan att närmare gå in på den ganska detaljerade skildring som Sam. Krok ger av urshultskvinnornas dräkt, kan man dock notera, att den i en framträdande detalj skilde sig från den nuvarande värendsdräkten. Kjolen var nämligen röd och vid skoningen var en svart sammetsbård påsydd. Flickorna brukade kjolar och lösa livstycken, men gifta kvinnor hade s. k. upplötakjortel, en kjol å vilken ett livstycke av randig "chagge" eller "plysch" var fastsydd. Det är denna röda kjortel, som gav det intressanta uppslaget.

Värendsdräkten har numera ingått i det allmänna medvetandet som en för Varend gemensam, traditionell dräkt, och det skulle vara ganska olyckligt att söka ändra på detta förhållande. Men varför inte göra en Urshultsvariant av denna dräkt på ett så enkelt sätt, att den vanliga blå kjolen utbytes mot den röda, som Sam. Krok omnämnt som den för Urshult gängse. En sådan dräkt skulle säkert bli mycket vacker och den skulle direkt anknyta till den kulturskildring från 1700-talet, som vi är inte så litet stolta över att äga.

Ett annat uppslag, som också borde prövas, vore en förenklad flickdräkt. Man kunde börja med en röd kjol med sammetsbård. Till denna kunde brukas ett livstycke eller en tröja av enkel och billig sort, kring livet sammanhållet av ett vävt band. Efterhand kunde dräkten kompletteras till upplötakjortel; brudlist, huvudkläde och broderat förkläde anskaffas efter råd och lägenhet. Då kunde den traditionella värendsdräkten, givetvis vår egen urhultsvariant, färdigställas under en längre tid-

rymd och icke kräva så stor engångsutgift, som nu hindrar många att skaffa sig dräkten.

H. T.

Livband, "brudlist", av rött kläde kantat med gröna sidenband, broderat med silke i flera färger samt i ändarna prytt med silvergaloner. Märkt: IPS/KID/1702. Kinnevald hd, Småland. Nord. Mus. 80.340.

Levande museum.

Ett gammalt smutsigt papper med urblekt bläckskrift, kan det vara värt bättre öde än att kastas i eld och förtäras. Kanske ibland. Som det jag nu skall berätta om.

Med en del skräp å auktionen på Odensvallahult följde en låda med gamla papper. När denna så småningom sorterades kunde en del gamla fastebrev, köpekontrakt och domstolshandlingar införlivas i Bygdearkivet som källmaterial för kommande forskning om gårdar och hem i Urshult. Det mesta var kanske inte av så stor betydelse, men det gav en del namn och data och detta är tillräckligt ibland för att ge ett pappersblad dess värde. En stor del fick gå förintelsens väg, det var sådant, som icke ens den välvilligaste bedömning kunde skänka ett uns av framtidsvärde.

En och annan glimt av upptäckarglädje lyste upp det smutsiga arbetet med pappersbladens granskning, en minnesbild förtydligas, en episod roade eller väckte besinning, ett årtal gav perspektiv bakåt i tiden, men i stort sett var det hela ett rutinarbete, viktigt bara för dem, som tagit som en uppgift att samla källmaterial. Då hände något, som gav mödan lön.

En handling dök upp, tio tätskrivna pappersark, trasiga, smutsiga, blekta.

NYTT

Wärderingsinstrument På alla Byggnad tillhörige Torpare och Backstugmän innom Urshults Församling, upprättadt i enlighet Med antaget Brandstods-Reglemente i juni Månad 1859, för vinnande af ersättning vid inträffande Eldskador. Efterskrifvne värdering är af undertecknade verkställd På ställen i Husägares närvaro under oktober och november Månader År 1859.

Sedan någon tid har inom hembygdsföreningen påbörjats en inventering av torp

och backstugor i Urshult och många försvunna stugor ha redan bevarats åt eftervärlden genom fotografier och anteckningar. Snart visade sig denna inventering bli ett jättearbete, om den skulle bli fullständig. Den kunde göras endast i den takt vederbörande träffade på försvunna stugor och inför många stod man frågande, då ingen visste, vad som gömdes i resterna å ödetomten.

Så dyker ett oförutsett hjälpmedel upp ur glömskan, en klar redig uppställning av alla stugor, som fanns i socknen vid en bestämd tidpunkt så väl vald, att den sammanfaller med det år (1860), då litteraturen om torp- och backstugubebyggelsen anger att maximum stugor fanns och så nära i tiden, att det ännu finns åldringar kvar med barndomsminnen från de flesta stugorna. Den sammanfaller också ganska väl med befolkningskulminationen i Urshults socken.

Kan någon undra på att ett papper då får ett värde för forskaren, ett värde som icke kan mätas i penningar men som kanske kan lämna ränta i form av en kartläggning och skildring av socknens stugubebyggelse.

Det är kanske inga stora och märkvärdiga öden, som formats under de låga taken i alla dessa stugor, ibland har måhända nöden i sitt spår haft brott och skam, men mängden stugor och mänskoöden måste ha gett bygden karaktärsdrag i sådan grad, att en skildring av dem blir av oändlig betydelse för den som en gång skall teckna bygdens historia. Titta på den tabell, som gjorts med ledning av detta "Wärderingsinstrument". Ger inte de siffror den visar oss rätt att se också ett gammalt trasigt papper som en värdefull del av det levande museum, som vi ska hjälpas åt att skapa.

H. T.

TORP OCH BACKSTUGOR I URSHULT

1859.

	Torp	Backstuga	Oklar stugtyp	Jord- kula
Aramo	8	5	1	
Bastaremåla	5	2		
Bergaryd				
Berg		4		
Bergön				
Borgön	1			
Bosmåla		2		
Bredaslätt	3	4	3	
Buskahult	3	6	1	1
Buskaboda	3	1	2	
Bäckaskog		1	2	
Degerhaga	6	3	4	
Degersnäs	1	1	2	
Drakamåla	3		1	
Dunshult	5	7	2	
Dunsmåla	2	6	1	
Ekeberg	3	2	1	1
Elmhult	5	7		2
Esbjörnamåla	4	5		
Eskekulla	1	1		
Froaryd	1		3	
Frösehult	3	2	2	
Fålaboda	1	1		
Förarm	1			
Förnan	5	2		
Gröntebodya	5	2	2	1
Gydingsmåla				
Gåsalyccke		1		
Hackekvarn				
Havrallyccke	1	2	2	
Hagsjöryd	1	3		
Hallaslätt	3	2	1	
Hultallyccke	1	1		
Hunnamåla	13		3	
Hunshult				
Hässleholm	1		1	
Hättebodya	5	3	3	
Högagärde	3			
Igelön				
Jungfrumåla		1		
Jätsbygd		1		
Karatorp	2	3		
Klasamåla	1	5		
Kunninge				

Kämpamåla				2
Kärr	1	1		
Kärrsgärde				
Långaryd			4	
Midingsbråte	8	4		3
Midingstorp	3			2
Mjölknabben				
Munkanäs			2	
Möcklehult	1	3		
Möllekulla				1
Odensvallahult	1	1		1
Olofslyccke	1	2		
Raftamåla	2			
Rotahult	1			
Råvebodya	2	1		
Rönnekulla	3			1
Rörvik			1	
Rösmåla	4	4		
Rössvik	3	6		1
Segersnäs	1			
Sjöallyccke	4	3		
Sjöaryd	2			
Skallerlid	1			
Skillingsmåla	8	1		
Smöramåla	3	7		2
Stengårdsslätt	1	1		
Sundslätt				
Sångaremåla				
Sännahult	2	2		
Sävsjömåla				
Torsatorp				1
Tryteke			2	
Trehörna	5	3		2
Tåget	2	2		
Törnabygd			2	1
Ugglekull				
Urshult Pr.	1			1
Utnäs			1	
Västerbotorp	5	8		2
Örnshult	4	2		2
	174	149	60	6

Summa 389 st. stugor.

I gruppen Oklar stugtyp äro samlade sådana beteckningar, som icke klart kunnat

Forts. å sid. 11

Indelta soldater, vargeringskarlar och dragoner från Urshult under 1808—1809 års finska krig.

Närmaste anledningen till denna undersökning var en önskan att få vetskap om antalet döda soldater från Urshult under 1808—1809 års finska krig. I uppsatsen om befolkningsutvecklingen i Urshult under 200 år (Urshultskronkan 1951) konstaterades nämligen en hög dödlighet bland männen i socknen åren 1809 och 1810. Samtidigt gjordes antagandet, att denna höga dödlighet till en del kunde bero på att indelta soldater stupat eller dött i smittosamma sjukdomar under kriget. De närmast till hands liggande källorna för en sådan undersökning syntes vara Kronobergs regementes rullor för åren 1808 och 1809 samt de närmast följande. Det källmaterial, som i krigsarkivet välvilligt ställts till förf:s förfogande, befanns emellertid innehålla så mycket av intresse, att undersökningen kom att utsträckas längre än till att söka svaret på den uppställda frågan.

Under indelningsverkets dagar bidrog Urshult på 1800-talet till den stående armén med 29 soldater och 5 husarer. För fullgörandet av denna militära skyldighet var socknen indelad i 29 rotar och 5 rusthåll. I varje rote ingick i regel 2 hela hemman. Då det har en viss betydelse för den följande framställningen och för att undvika onödiga upprepningar, lämnas här en förteckning över socknens rotar med de nummer, de hade i Kinnevalds kompani¹⁾ av Kronobergs regemente.

N:o 81 Drakamåla	N:o 91 Degerhaga	N:o 101 Dunshult
N:o 82 Midingsbråte	N:o 92 Örnshult	N:o 102 Tåget
N:o 83 Grönteboða	N:o 93 Trehörna	N:o 103 Tryteke
N:o 84 Midingstorp	N:o 94 Smöramåla	N:o 104 Jätsbygd
N:o 85 Elmehult	N:o 95 Möllekulla	N:o 105 Buskahult
N:o 86 Bastaremåla	N:o 96 Klasamåla	N:o 106 „
N:o 87 Aramo	N:o 97 Froaryd	N:o 107 Hultalycke
N:o 88 Hätteboða	N:o 98 Sännahult	N:o 108 Sjöaryd
N:o 89 Buskaboda	N:o 99 Karatorp	N:o 109 Törnabygd
N:o 90 Frösjöhult ²⁾	N:o 100 Västerbotorp	

De fem rusthållen i Urshult voro: Esbjörnåla, Ugglekull, Fålaboda, Utnäs och Sundslätt. De hade i 1804 och 1807 års generalmönstringsrullor över Smålands lätta dragoner, som Smålands kavalleriregemente då kallades, respektive nummer 96, 97, 98, 99 och 100. I 1812 års generalmönstringsrulla över Smålands dragonregemente hade de även numren 54, 55, 56, 57 och 58 och på 1850-talet voro numren respektive 36, 37, 38, 39 och 40.

Jämte de indelta trupperna fanns emellertid en reserv, den s. k. varge-

¹⁾ Enligt 1807 års generalmönstringsrulla över Kronobergs regemente hade Kinnevalds kompani 137 rotar.

²⁾ Namnet skrevs i några av de genomgångna rullorna även Fröshult och Fröse-hult. Den förra formen, som ännu förekommer i dagligt tal i orten, synes vara den ursprungligaste. Härför talar bl. a. den omständigheten, att på en karta över Kinnevalds härad av 1661 gården kallas Fröshult.

ringen.³⁾ Denna inrättning tillkom i slutet av Karl XII:s regering och avsåg tillstånd för rote- och rusthållarna att antaga och i rullorna införa en reserv- eller vargeringskarl för varje rote eller rusthåll, vilken var avsedd att vid den ordinarie karlens avgång inträda i hans ställe. Åtgärden var avsedd för krig. Man försökte sedan upprepade gånger att utbilda den till en fast organisation men lyckades endast ofullständigt. Genom kungligt brev av den 10 januari 1790 påbjöds, att vargering överallt skulle uppsättas på det sätt, att två rotar eller rusthåll förenade sig om en karl, vilken skulle inträda i nummer efter den av de båda ordinarie karlarna, som först avginge. Vargeringsmanskaper skulle övas och, om det behövde uppåddas till landets försvar, erhålla beväpning av kronan men beklädas av allmogen mot ersättning av kronan. 1791 sattes vargeringen på vakans i fredstid utom vid de båda skånska kavalleriregementerna. 1808 sattes vargeringen tydligt åter i funktion. Enligt en vargeringsrulla över Kinnevalds kompani av 1808 antogs i mars och april för Urshults 29 rotar 15 vargeringskarlar.⁴⁾ Till dem skola vi närmare återkomma längre fram.

Vi övergå så till de indelta soldater, som enligt 1807 års generalmönstringsrulla över Kronobergs regemente voro anställda för de 29 rotarna, och skola, i den mån övriga genomgångna rullor och annat bearbetat arkivmaterial medge det, söka följa deras öden under kriget 1808—1809 och de närmast följande åren. Att de biografiska notiserna i flertalet fall bli korta, beror på källmaterialets beskaffenhet.

De mönstrade soldaterna voro i rotenummerföljd: Petter Svensson Drak, Sven Jönsson Lind, Johan Simonsson Grön, Johannes Svensson Lax, Per Johansson Pamp, Petter Persson Asp, Sven Nilsson Ark, Måns Svensson Bolin, Per Johansson Rolig, Johan Persson From, Carl Svensson Damm, Anders Månsson Nyman, Måns Månsson Patrull, Johan Johansson Stark, Petter Persson Skön (Schiön), Carl Andersson Krantz, Harald Carlsson Fröberg, korpral Johan Svensson Ringström, Johan Olofsson Ström, Jonas Andersson Knall, Johan Månsson Dun, Petter Johansson Tall, Anders Carlsson Frii, Gunnar Carlsson Bok, Per Johansson Ehn, Sven Håkansson Frisk, Håkan Persson Hjelm, Johan Pettersson Sjöberg och vice korpral Per Ingemarsson Wacker. Av dessa fick soldaten för Bastaremåla rote Petter Persson Asp avsked vid mönstringen (den 17/3 1807) på grund av invaliditet i ena handen.

N:o 81 Petter Svensson Drak, 26½ år, hade tjänstgjort ½ år och var gift.⁵⁾ Vid mönstring av kompaniet den 18 december 1809 och den 22 februari 1812 antecknades han som närvarande.

N:o 82 Sven Jönsson⁶⁾ Lind, 31 år, hade tjänstgjort 6 år och var gift. Han var närvarande även vid mönstringarna 1809 och 1812.

N:o 83 Johan Simonsson Grön, 27 år, hade 6 tjänsteår och var gift. Han är troligen identisk med den Johan Månsson Grön, som fick interimt avsked i Malmö den 16 juni 1808. Enligt en förteckning den 7 november

³⁾ Vargering av värja (= försvara).

⁴⁾ Egentligen 14½, enär den 15:e var gemensam för Tågets rote samt Torstensmåla rote i Almundsryd (N:o 113).

⁵⁾ Då intet annat angives, avse uppgifterna om ålder, tjänstetid och civilstånd förhållandena vid mönstringen den 17 mars 1807.

⁶⁾ I 1809 och 1812 års generalmönstringsrullor skrives han Johansson resp. Jonsson.

1808 över döda och avgångna soldater befann han sig då ännu i Malmö. Han ersattes den 11 oktober 1808 med vargeringskarlen *Samuel Jönsson Grön*, i 1812 års generalmönstringsrulla kallad *Sven Jönsson Grön*. Att det är fråga om samma person framgår av bl. a. den omständigheten, att denne Grön såväl i kassationsmönstringsrullan och generalmönstringsrullan av 1809 som i 1812 års generalmönstringsrulla uppgives ha blivit sårad i högra axeln under en drabbning vid Sävar.⁷⁾ Vid mönstring den 18 december 1809 var Grön 25 år gammal och gift. Han var närvarande även vid mönstringen 1812.

N:o 84 Johannes Svensson Lax, 41 år, hade 16 tjänsteår och var gift. Vid mönstringen den 18 december 1809 var han fånge på Åland. I 1812 års generalmönstringsrulla är antecknat, att han var återkommen från fångenskapen, att han var sjuklig och av gikt oförmögen till krigstjänst samt att han begärde och fick avsked.

N:o 85 Per Johansson Pamp, 51 år, hade tjänstgjort 16 år och var gift. Han fick den 18 december 1809 avsked på grund av skada i kronans tjänst och anmäldes till underhåll. Den 23 mars 1810 ersattes han med *Johan Nilsson Pamp*, som vid mönstringen 1812 var 19 år och gift.

N:o 86 Petter Persson Asp fick, som ovan nämnts avsked vid mönstringen. Han var då 34 år och hade 12½ tjänsteår. Han ersattes den 9 september 1807 med *Jonas Abrahamsson Brant*, som dog den 5 december 1808. Den 15 (eller 16?) i samma månad ersattes han med vargeringskarlen *Daniel Danielsson Flink*. Denne var vid mönstring den 18 december 1809 19 år gammal och ogift. I 1812 års generalmönstringsrulla är han antecknad som gift.

N:o 87 Sven Nilsson Ark, 23 år, hade tjänstgjort 3 månader och var gift. Han avled den 12 december 1808 på Kustarméns sjukhus n:o 2 på Riddarholmen (i Stockholm). Det antecknades, att han efterlämnade 1 skilling banko. Han ersattes med vargeringskarlen *Peter Arnt*. Denne var vid mönstring den 22 februari 1812 22 år och gift. I en kassationsrulla av den 11 december samma år är sedan antecknat, att han hade en fistel i högra foten, var obotlig, begärde och fick avsked.

N:o 88 Måns Svensson Bolin, 39 år, hade 10 tjänsteår och var gift. Vid mönstringen den 18 december 1809 låg han sjuk i Karlskrona. I 1812 års generalmönstringsrulla är han antecknad som närvarande.

N:o 89 Per Johansson Rolig, 34 år, hade 10 tjänsteår och var gift. Han avled den 4 maj 1809 och ersattes den 12 juli samma år med vargeringskarlen *Daniel Fredriksson Ek*. Denne var vid mönstringen i december 1809 25 år och ogift. I 1812 års generalmönstringsrulla är han antecknad som närvarande och ogift.

N:o 90 Johan Person (Pettersson) From, 26 år, hade tjänstgjort 3 månader och var gift. Vid mönstringen den 18 december 1809 och den 22 februari 1812 antecknades han som närvarande.

N:o 91 Carl Svensson Damm, 30 år, hade tjänstgjort ½ år och var

⁷⁾ Sävar, socken i Umeå tingslag av Västerbottens län. Där utkämpades den 19 augusti 1809 en häftig strid mellan den svenska, i Ratan landsatta expeditionen (7400 man) under general G. Wachtmeister och ryska armén (5000 man) under general Kamenskij. Striden slöt med svenska arméns återtåg till Ratan.

ogift. Vid 1809 års mönstring antecknades han som gift. I 1812 års generalmönstringsrulla noterades, att han enligt attest var besvärad av täta blodhostningar och svagt bröst. Han ansågs oförmögen till krigstjänst, begärde och fick avsked. Uppenbarligen led han av en långt framskriden lungtuberkulos.

N:o 92 *Anders Månsson Nyman*, 33 år, hade 12 tjänsteår och var gift. Han blev tillfångatagen den 18 september 1808 vid Lokalaks⁸⁾ och ersattes den 11 oktober samma år med vargeringskarlen *Johan (Jonas) Olofsson Dolck*, som också tillfångatogs och vid mönstringen den 18 december 1809 var fånge på Åland. Dolck var då 24 år och ogift. Om Anders Månsson Nymans vidare öden förmäla rullorna ingenting. Beträffande Dolck är antecknat i 1812 års generalmönstringsrulla, att han 1809 dog i rysk fångenskap. Dolck ersattes den 21 maj 1810 med Sven Pettersson Nyman.

N:o 93 *Måns Månsson Patrull*, 45 år, hade 25 tjänsteår och var ogift. Han hade medalj för trogen tjänst. I generalmönstringsrullorna 1809 och 1812 antecknades han som närvarande. I kassationsrullan av den 11 december 1812 är han upptagen som oduglig till vidare krigstjänst. Orsaken anges icke. Patrull var då 50½ år gammal.

N:o 94 *Petter Persson Skön (Schiön)*, 36 år, hade tjänstgjort 16 år och var gift. I 1809 års besiktningsrulla antecknades han såsom närvarande och ogift. Vid mönstringen 1812 var han också närvarande. Han antecknades då som gift.

N:o 96 *Carl Andersson Krantz*, 29 år, hade 2 tjänsteår och var gift. I augusti 1808 kvarlämnades han på sjukhus i Malmö, där han troligen också avled. Enligt regementsbesiktnings- och generalmönstringsrullorna av den 18 december 1809 dog han den 5 september 1808 men enligt en rekryteringsrulla av den 15 december 1808 och en vakansrulla av den 23 i samma månad skall han ha dött samma dag som n:o 86 *Jonas Abrahamsson Brant*, d. v. s. den 5 december 1808.⁹⁾ Krantz ersattes den 16 december 1808 med vargeringskarlen *Måns Svensson Klase*, som dog den 7 maj 1809. Han ersattes i sin tur med vargeringskarlen *Nils Månsson Klase*. Denne Klase var vid 1812 års mönstring 22 år och gift.

N:o 97 *Harald Carlson Fröberg*, 37 år, hade 18 tjänsteår och var gift. Vid mönstringstillfället den 17 mars 1807 låg han sjuk i Stralsund (i dåvarande svenska Pommern). Enligt 1809 års besiktningsrulla blev han tillfångatagen vid Lokalaks den 16 september 1808. I generalmönstringsrullan

⁸⁾ Vid Lokalaks tillfångatogs ytterligare 6 soldater i Kinnevalds kompani, bland dem Harald Carlsson Fröberg (se under n:o 97!).

Lokalaks, kapell under Vehmo pastorat, Vehmo härad, Åbo och Björneborgs län i Finland. Där utfördes en av de planlösa landstigningar, som företogs på hösten 1808. Brigadchefen för Upplands lantvärn Albrekt von Lantingshausen verkställde sålunda den 17 september 1808 med en styrka av omkring 2600 man en landstigning på Finska kusten för att undsätta den svenska huvudarmén. Redan följande dag möttes han vid Lokalaks av en överlägsen rysk styrka, mot vilken han ej kunde hålla stånd. Lantingshausen led brist på ammunition men ledde likväl med berömvärd skicklighet återtåget och inskeppningen.

⁹⁾ Vilken uppgift, som är den riktiga, är naturligtvis omöjligt att bestämt säga. Rekryterings- och vakansrullorna äro emellertid ett år äldre än de båda andra rullorna och synas därför böra ha vitsord före dem. Rekryteringsrullan är dagtecknad: Brigadhögqvarteret Norrby på Åland den 15 december 1808.

för samma år angives emellertid datum för hans tillfångatagande till den 18 september 1808 eller samma dag som n:o 82 Anders Månsson Nyman blev fånge. Detta senare datum är det riktiga (se fotnot n:o 8!). Fröberg ersattes den 16 december 1808 med vargeringskarlen *Petter Svensson Möller*, som dog den 14 augusti 1809. I 1812 års generalmönstringsrulla är Fröberg antecknad som återkommen från fångenskapen och närvarande.

N:o 98 korpralen *Johan Svensson Ringström*, 34 år, hade 16½ tjänsteår och var gift. Vid såväl 1809 som 1812 års mönstring var han närvarande.

N:o 99 *Johan Olofsson Ström*, 36 år, hade 16½ tjänsteår och var gift. Vid mönstring den 18 december 1809 antecknades han som närvarande. I 1812 års generalmönstringsrulla är sedan antecknat, att han den 27 september 1808 fick en svår kontusion i högra låret under "affairen vid Wiais". Enligt vid mönstringen företedd attest hade han symtom av lungsot. Han begärde och fick avsked.

N:o 100 *Jonas Andersson Knall*, 24½ år, hade 4½ tjänsteår och var gift. Han fick avsked 1809 på grund av venerisk sjukdom¹⁰⁾ och ersattes den 23 mars 1810 med Daniel Andersson Knall. Denne Knall var vid 1812 års mönstring 19 år gammal och gift.

N:o 101 *Johan Månsson Dun*, 44 år, hade 24½ tjänsteår och var gift. Han dog i februari 1809. Rotenumret synes sedan ha stått vakant till den 22 mars 1811, då Nils Eriksson Huggare anställdes. Denne var vid 1812 års mönstring 20 år och gift.

N:o 102 *Petter Johansson Tall*, 23 år, hade tjänstgjort ½ år och var ogift. I 1809 och 1812 års generalmönstringsrullor är han antecknad som närvarande vid mönstringarna och gift. Enligt kassationsmönstringsrullan den 11 december 1812 hade han lungsot och fick avsked.

N:o 103 *Anders Carlsson Frii*, 34 år, hade 16 tjänsteår och var gift. Han dog den 5 september 1809 och ersattes den 23 mars 1810 med Måns Håkansson Frii. Denne var vid 1812 års mönstring 27 år och gift.

N:o 104 *Gunnar Carlsson Bok*, 45 år, hade 27 tjänsteår och var gift. Han dog den 6 december 1808. Vid mönstringen den 18 december 1809 var rotenumret vakant. Den 29 april 1811 anställdes Abraham Johansson Pik. Han var vid 1812 års mönstring 27 år och gift.

N:o 105 *Per Johansson Ehn*, 29 år, hade 5½ tjänsteår och var gift. I 1809 och 1812 års mönstringsrullor är han antecknad som närvarande.

N:o 106 *Sven Håkansson Frisk*, 35 år, hade 16½ tjänsteår och var gift. Vid mönstringarna den 18 december 1809 och den 22 februari 1812 var han närvarande. Enligt kassationsmönstringsrullan av den 11 december 1812 blev han ledvriden i handloven, då han var stadd i kronans arbete på Drottningsskär.¹¹⁾ Han begärde och fick avsked samt anmäldes till underhåll.

N:o 107 *Håkan Persson (Pettersson) Hjelm*, 32 år, hade 5 tjänsteår och var gift. Den 18 september 1808 blev han på Styrbjörn¹²⁾ sårad i högra

¹⁰⁾ Vilken form av venerisk sjukdom, det var frågan om, angives icke. Måhända är det tvivelaktigt, om Knall led av venerisk sjukdom. Möjligheten att då för tiden ställa en riktig sådan diagnos var mycket begränsad.

¹¹⁾ Gammal befästning i Karlskrona. Möjligen avses här en båt med samma namn. Anteckningen i rullan är så otydlig, att den ej ger klart besked härom.

¹²⁾ Sannolikt ett krigsfartyg.

foten. Den 18 december 1809 fick han avsked och anmäldes till underhåll. Han ersattes den 29 april 1811 med Håkansson (?) Hultin, som vid mönstringen den 22 februari 1812 var 20 år och ogift.

N:o 108 *Johan Pettersson Sjöberg*, 33 år, hade 6½ tjänsteår och var gift. Vid mönstringen den 18 december 1809 låg han sjuk i Karlskrona. I 1812 års generalmönstringsrulla är han antecknad som närvarande.

N:o 109 vice korpralen *Per Ingemarsson Wacker*, 33 år, hade 16½ tjänsteår och var gift. I 1809 och 1812 års rullor är han antecknad som närvarande.

Vargeringskarlarna ha ovan berörts endast i den mån, de ersatte döda eller sjuka soldater. De förtjäna emellertid ytterligare uppmärksamhet. Som tidigare anförts, antogos i mars och april 1808 15 vargeringskarlar för Urshult. De antagna voro följande: för roten n:o 82 Måns Håkansson, för n:o 83 och 84 Samuel Jonsson, för n:o 85 och 86 Daniel Danielsson, för n:o 87 och 108 John (?) Håkansson, för n:o 88 och 89 Daniel Fredriksson, för n:o 90 och 107 Johan Nilsson, för n:o 91 och 92 Jonas Olsson, för n:o 93 och 94 Jonas Carlsson, för n:o 95 och 99 Peter Isacsson, för n:o 96 Måns Persson, för n:o 98 och 104 Sven Marcusson, för n:o 100 och 101 Magnus Pettersson, för n:o 102 Magnus Israelsson, för n:o 103 och 109 Peter Gummesson samt för n:o 105 och 106 Carl Pettersson. Som synes är fördelningen på de olika rotarna ojämn. Det föreskrivna antalet var emellertid antaget.

Då de sedan den 13 augusti 1808 inmönstrades, fingo de (eller hade fått) andra efternamn. Fjorton av de femton männen här ovan äro med all sannolikhet identiska med dem i vargeringsrullan, enär i dessa fall förnamnen äro desamma. Den femtonde, n:o 87 (108) John (?) Håkansson, kan ej gärna vara densamme som Per Aren i vargeringsrullan (se nedan!). Denne Per Aren torde emellertid vara identisk med den Peter Arnt, vilken ersatte soldaten n:o 87 Sven Nilsson Ark (se ovan!). I rullorna skrevos män med namnet Petter även Peter och Per omväxlande med Petter, varför denna olikhet är betydelslös. Att efternamnet Aren sedan ändrats till Arnt, synes sannolikt. Namngivningen vid antagandet av soldater följde troligen icke några stränga föreskrifter.

Vargeringsmönstringen var uppenbarligen i huvudsak en persedel-mönstring. Något annat om männens tillstånd noteras nämligen icke i rullan. Resultatet av denna mönstring beträffande vargeringskarlarna från Urshult var sådant, att nedanstående utdrag ur rullan lämpligen bör få tala för sig självt.

82 Måns Malm — Tröjan, Böxor och Strumpor sönder och lappade, skor utslitne.

84 (83) Samuel Sax — D:o D:o

85 (86) Daniel Flink — Skor och strumpor utslitne, Böxorna svaga, Tröjan alldeles försliten.

87 (108) Per Aren — Tröjan sönder, Böxor lappade och alldeles för korta, strumpor och skor utslitne.

88 (89) Daniel Ek — Tröjan sönder, Böxor af tunn linneväf, strumpor och skor uppslitne.

90 (107) Johan Fru (?)¹³⁾ — Tröja, Byxor, strumpor och skor utslitne.

91 (92) Jonas Dolck — Jackan söndrig, Böxorna af enkel linväf, strumpor och skor utslitne.

93 (94) Jonas Mars — Tröja och Böxor af väf, strumpor och skor utslitne och lappade.

95 (99) Petter Möller — Tröijan nogot brukbar, Böxor sönder och lappade. Strumpor och skor utslitne.

96 Måns Clase — D:o

D:o

98 (104) Sven Djerf — Lika med föregående.

100 (101) Magnus Knall — Alla klädespersedlarna utslitne och sönder.

102 (113)¹⁴⁾ Magnus Gren — Tröjan af utslitet lärft, Böxor af skin sönder, strumpor och skor sönder.

103 (109) Petter Ehn — Tröjan nogot brukbar, Böxorna lappade, strumpor och skor sönder.

105 (106) Carl Busk?¹⁵⁾ — Tröjan af linnewäf, lappad, Böxor, strumpor och skor obrukbare.

De persedlar, som mönstrades, voro: hatt, överrock, väströja, väst, byxor, skjorta, strumpor, skor och halsduk. Ingen av männen hade någon överrock, samtliga hade två skjortor, av övriga plagg vardera ett. Som synes av de ovan återgivna omdömena om de olika persedlarna, voro de stackars vargeringskarlarna genomgående klädda i lump och trasor. Huruvida persedlarna godtogos eller vad kronan eventuellt betalade för lumpen, nämner rullan ingenting om. Det var dock icke endast från Urshult, vargeringskarlarna kommo illa utrustade beträffande kläder. Vid genomgång av vargeringsrullan granskades även resultatet av mönstringen med tretton (slumpvis valda) karlar i följd från ett annat kompani. Omdömena om deras persedlar voro nära nog desamma, som antecknats i ovanstående utdrag.

Av de ovan förtecknade vargeringskarlarna ha vi redan gjort bekantskap med sju i samband med redogörelsen för de indelta soldaterna. Här måste emellertid ifrågasättas om vargeringskarlen för Gröntebeda och Midingstorps rotar (n:o 83 och 84) Samuel Sax är identisk med den Samuel Jönsson Grön, som den 11 oktober 1808 ersatte soldaten Johan Simonsson Grön. Förnamnen äro emellertid lika, och det är möjligt, att Sax, då han ryckte in på det vakanta rotenumret som soldat, fick utbyta sitt namn mot Grön, vilket förefaller ha varit knutet mera till roten än till soldaten. Identiteten beträffande de övriga sex vargeringskarlar, som fingo rycka in på vakanta soldatnummer, synes däremot vara klar, utom möjligen beträffande Per Aren. Med reservation för den osäkra identiteten i dessa två fall voro de sju, till soldater överförda vargeringskarlarna: 84 (83) Samuel Sax, 85 (86) Daniel Flink, 87 (108) Per Aren, 88 (89) Daniel Ek, 91 (92) Jonas¹⁶⁾ Dolck, 95 (99) Petter Möller och 96 Måns Clase. Vad, som enligt rullorna är känt om deras vidare öden, är antecknat vid redogörelsen

¹³⁾ Handskriften något svårtolkad.

¹⁴⁾ n:o 113 = Torstensmåla rote i Almundsryd.

¹⁵⁾ Handskriften svårtolkad.

¹⁶⁾ Namnet skrives senare Johan. Det framgår av rullorna, att man ofta icke gjorde någon skillnad mellan Johan, John och Jonas.

för de indelta soldaterna, där de återfinnas under numren 83, 86, 87, 89, 92, 96 och 97. De övriga åtta enrullerade vargeringskarlarna, som icke ersatte indelta soldater, återfinnas icke i någon senare rulla än vargeringsrullan av den 13 augusti 1808.

I generalmönstringsrullan den 20 juni 1807 över den fältskvadron av Smålands lätta dragoner, som då var förlagd i Pommern, finnas samtliga fem dragoner från Urshult upptagna. De voro i rusthållens nummerföljd: Sven Björn, Petter Gräl, Johan Trög, Christian Starck och Sven Djerf. Om dem innehålla nyssnämnda rulla och 1812 års generalmönstringsrulla följande (uppgifter om ålder och tjänsteår hänföra sig till mönstringen 1807):

N:o 96 Sven Björn var 32 år och hade $4\frac{3}{4}$ tjänsteår. Det antecknades, att han var hemgången till Sverige för sjuklighet. Han återfinnes sedan icke, 1812 var han ersatt med Carl Dreii. Denne hade då 4 tjänsteår. Huruvida det 1807—1808 på numret funnits någon anställd mellan Björn och Dreii, har icke kunnat utrönas. En "mortalitetslista på de officerare, underofficerare, betjante och manskap av Kongl. Smålands Dragonregemente, som utom sjukhusen från campagnens början till slutet av 1808 avlidit" upptar emellertid intet nummer, som kan hänföra sig till något rusthåll i Urshult. Huruvida någon avlidit på sjukhus, har icke framgått av det genomgångna materialet.

N:o 97 Petter Gräl var 27 år och hade 2 tjänsteår. Vid mönstringen låg han sjuk i Stralsund. I 1812 års generalmönstringsrulla är antecknat, att han var sjuklig och oduglig till krigstjänst samt att han begärde och fick avsked. Han ersattes av en man med namnet Mörck (?). Om denne är i en senare rulla (1814) antecknat, att han var hemförlovad på grund av vanfrejd. Detta har noterats, därför att han är den ende soldat, vargeringskarl eller dragon, om vilken något ofördelaktigt står antecknat i de genomgångna rullorna. Det måste anses vara ett hedrande betyg för den tidens krigsmän från Urshult.

N:o 98 Johan Trög var 29 år gammal och hade $1\frac{1}{2}$ tjänsteår. Vid mönstringen 1807 låg han sjuk i kvarter. Han återfinnes i generalmönstringsrullan av 1812.

N:o 99 Christian Starck var 39 år och hade 18 tjänsteår. Vid 1807 års mönstring var han kommenderad till Stralsund. I 1812 års generalmönstringsrulla är antecknat: "Blesserad den 26 augusti 1807 i Pommerska fälttåget, oförmögen till krigstjänst, får avsked, anmäles till underhåll".

N:o 100 Sven Djerf var 32 år och hade 6 tjänsteår. Vid mönstringen var han kommenderad till Stralsund. Han är antecknad på numret även i 1812 års rulla.

Några bevis för att 1808—1809 års krig krävt några offer bland dragonerna från Urshult ha rullorna eller övrigt genomgången material icke lämnat. Det framgår icke ens, att de deltagit i kriget. Huruvida detta varit fallet är förf. obekant. Sedan befälhavaren över de svenska trupperna i Pommern, general Toll, genom sin förslagenhet lyckats utverka den i augusti 1807 på Rügen instängda svenska arméns utskeppning till Sverige, befann den sig emellertid i september samma år på svensk mark och var

sålunda ledig för nya strider. Att Smålands lätta dragoner deltog i finska kriget, framgår för övrigt av ovannämnda mortalitetslista.

Summera vi de offer, Urshult fick göra, i döda, sårade eller skadade, sjuka och fångar, blir resultatet följande. Av de 29 soldater, som tjänstgjorde under kriget, dogo sju, och av de åtta vargeringskarlar, som ersatte döda eller sjuka soldater, dogo tre. Fyra soldater och en vargeringskarl sårades eller skadades, soldaterna så svårt, att de sedan fingo avsked. Tre soldater blevo sjuka, två av dem så allvarligt, att de måste avskedas. Tre soldater och en vargeringskarl tillfångatogos. En av soldaterna blev så svårt sjuk i fångenskapen, att han sedan fick avsked, och en förblev troligen borta. Vargeringskarlen dog i fångenskap (medräknad bland de tre döda vargeringskarlarna här ovan).

I rullorna finnas även anteckningar om kroppslängden hos de flesta indelta soldaterna, dragonerna och några vargeringskarlar. En närmare granskning av dessa uppgifter visar, att det var påfallande långa karlar Urshult sände ut i fält på den tiden. Vid insamlandet av materialet antecknades kroppslängden hos 38 av männen. Dessa hade en genomsnittlig kroppslängd av c:a 69 tum (= 172,5 cm.). Materialet är för litet för en mera ingående matematisk-statistisk analys. Granskningen visar emellertid att dessa soldater, vargeringskarlar och dragoner med hänsyn till kroppslängden voro ett urval¹⁷⁾. Därav följer naturligtvis också, att man hade långa karlar att välja bland. De två kortaste voro 67 tum och de fyra längsta 72 tum. Kroppslängden hos dessa krigare är icke särskilt anmärkningsvärd, om man jämför den med längden hos vår tids beväring. Där emot blir den anmärkningsvärd, då man konstaterar, att den med 1—2 tum översteg genomsnittslängden hos 1840—41 års beväring sedan 7—8000 av den utgallrats och satts på tillväxt. Någon möjlighet till sådan jämförelse vid tiden 1807—12 finns icke, då någon beväring icke existerade förrän efter 1812. Möjligt är, att de gamla värendsborna, som i början av 1800-talet väl sannolikt utgjorde ett s. k. befolkningsisolat, voro ovanligt högvuxna. En bekräftelse på denna förmodan skulle en genomgång av gamla regementsrullor möjligen kunna ge. En sådan undersökning skulle emellertid bli mycket tidsödande. Den vore dock av icke ringa antropologiskt och historiskt intresse.

Den uppmärksamme läsaren har säkert konstaterat, att samtliga soldater, vargeringskarlar och dragoner hade särskilda tillnamn. I de flesta fall voro dessa namn väl valda och estetiskt tilltalande. Man måste därför beklaga, att de vanligen icke övertogos av de efterkommande. Att man icke ville heta Gräl, Fru eller Trög är emellertid förståeligt. Eljest skulle säkert nutida ättlingar med vanliga son-namn varit tacksamma, om de gamla soldatnamnen behållits som släktnamn. Dessa namn skilde sig fördelaktigt från en del fantasimissfoster, som nutilldags godkännas som släktnamn.

Bakom flertalet av de torra fakta, som ovan noterats, dölja sig många lidanden, sorger och umbäranden för Urshults dåvarande innebyggare. Rent siffermässigt kanske offren icke synas vara så stora. Sedda mot bakgrunden av att socknens innevånareantal 1808 sannolikt icke överstigit

¹⁷⁾ De 38 männens fördelning efter kroppslängd var: 2 st. (67 tum), 15 st. (68 tum), 8 st. (69 tum), 5 st. (70 tum), 4 st. (71 tum) och 4 st. (72 tum).

2500, bli de dock avsevärda. Den tragedi, som 1808—1809 års finska krig innebar för Sverige och Finland, var resultatet av förräderi och planlöshet, mot vilka tapperhet och hjältemod kommo till korta. De offer, som bragtes, blevo till ingen nytta.

KÄLLMATERIAL.

Generalmönstringsrulla den 17/3 1807 över Kungl. Kronobergs regemente (Kinnevalds kompani)¹⁸⁾.

Rulla över besiktningsmönstring med Kronobergs vargeringsbataljon den 13/8 1808 (Kinnevalds kompani).

1809 års besiktnings- och kassationsmönstringsverk över Kungl. Kronobergs regemente (Mönstring av Kinnevalds kompani den 18/12 1809).

Generalmönstringsrulla den 18/12 1809 över Kungl. Kronobergs regemente (Kinnevalds kompani).

Generalmönstringsrulla den 22/2 1812 över Kungl. Kronobergs regemente (Kinnevalds kompani).

Kassations-mönstringsrulla över Kungl. Kronobergs regemente den 22/2, 24/2 och 25/2 1812.

Kassationsmönstringsrulla den 11/12 1812 ”över det manskap av Kinnevalds kompani, som till vidare krigstjänst anses odugligt”.

Kronobergs regementes arkiv: akt n:o 1808/21

”	”	”	”	”	1808/23
”	”	”	”	”	1808/26
”	”	”	”	”	1808/27
”	”	”	”	”	1808/28
”	”	”	”	”	1808/30
”	”	”	”	”	1808/60
”	”	”	”	”	1808/66

Generalmönstringsrulla för Smålands lätta dragoner den 12/6 1804 (2:e majorens skvadron).

1807 års Generalmönstringsrulla för Smålands lätta dragoner (1:e och 2:e majorens skvadroner, utgörande 3:e fältskvadronen av den i Pommern nu effektiva varande kommendering av Kungl. Smålands dragonregemente). Rullan är dagtecknad Carlsburg den 20 juni 1807.

1812 års Generalmönstringsrulla över 2:e majorens skvadron av Smålands dragonregemente.

1814 års Mönstringsrulla med Smålands dragonregemente.

Smålands dragonregementes arkiv: akt n:o 1808/44.

LITTERATUR.

C. Grill: Statistiskt sammandrag av Svenska indelningsverket. 1855.

J. Wilb. Hultkrantz: Über die Zunahme der Körpergrösse in Schweden in den Jahren 1840—1926 (Nova acta regiae Societatis scientiarum Upsaliensis, Volumen extra ordinem aditum 1927).

Ingvar Andersson: Sveriges historia. 1944.

Carl Grimberg: Svenska folkets underbara öden, VII.

Nordisk Familjebok, 2:a uppl.

Stockholm i augusti 1951

¹⁸⁾ Skriften moderniserad.

GÅRDARNA I URSHULT.

Öden och ägare

---

14. Odensvallahults säteri.

Väster om sjön Hyllen, på en jämn och vacker platå med svag lutning mot söder ligger det minnesrika gamla säteriet *Odensvallahult*. Gården är numera skiftad i tre olika delar om resp. $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$ och 1 mantal, allt frälse sedan uråldriga tider. På hemmanet $\frac{2}{3}$ mtl Odensvallahult Norregård kvarstår ännu en mer än 200-årig byggnad, som fordom var sätesgårdens corps de logis och nu genom behjärtat ingripande synes bli räddad undan hotande förstörelse av ett eller annat slag. Huset är värt att bevara åt framtiden, ty troligen är det socknens äldsta byggnad.

Namnet Odensvallahult är också av stort intresse. Enligt ortnamnsforskarnas mening (se t. ex. E. Elgqvist, *Studier i Södra Smålands bebyggelsehistoria*, sid. 88 och 184, samt F. M. Lundgren, *Språkliga intyg om hednisk gudatro i Sverige*, s. 35) torde det vara sammansatt med fågelnamnet odensvala, en gammal benämning på svarta storken. Denna i vårt land numera sällsynta, kanske rent av utdöda fågelart, vilken betraktats som "Odens fåglar", skulle alltså i forntiden ha häckat här. G. O. Hyltén-Cavallius anser för sin del (*Wärend och Wirdarne I*, sid. 135), att namnet kommer av vall (lekvall?) och att denna jämte en nära belägen men nu försvunnen offerlund utgjort en åt Oden helgad kultplats. Till dessa olika tolkningsförsök skall här endast anmärkas, att namnformen är vacklande, ty jämsides med "Odensvallahult" förekommer i äldre urkunder även "Odensvalehult". Numera skrives namnet i officiella handlingar *Odensvallahult*.

Utan tvivel är bebyggelsen vid O. mycket gammal, kanske från hedenhös, men namnet finnes ej belagt i äldre urkunder än från Gustav Vasas tid. Av jordeböckerna från 1540-talet framgår, att Odensvallahult då bestod av två frälsehemman, tillhörande riddaren och riksrådet *Ture Trolle* på Bergkvara, † 1555. På vad sätt han kommit i besittning av dessa gårdar är okänt. Han kan knappast ha ärvt dem efter sin fader, lagman Arvid Trolle, ty i dennes omkring år 1500 upplagda jordebok finnas de ej nämnda. Och att Arvid skulle ha förvärvat dem efter denna tidpunkt förefaller mindre troligt, enär han just då måste gå i landsflykt, ur vilken han aldrig återvände. Förmodligen har Ture Trolle köpt eller tillbytt sig Odensvallahult av någon frälseman för att därigenom förmera och avrunda sitt redan högst ansefliga godskomplex i Urshults socken.

Efter Ture Trolles död innehades Bergkvaragodset i nära trettio års tid av hans änka fru *Magdalena* ("Madelin") *Eriksdotter Gyllenstierna*, en dam som genom börd, giftermål och rikedom kunde räknas till landets allra högsta kretsar. Hennes namn förekommer ofta i samtida handlingar, och bevarade akter visa, att hon inte blott genom köp eller kloka jordabyten ökade familjens väldiga domäner utan även lyckades hos både Erik XIV och

Fru Margareta Sparre, född Brahe († 1638).
Skulptur i trä av Johan Werner d. ä. 1642.
Brahekyrkan, Visingsö.

Johan III utverka ekonomiska förmåner. År 1559 i januari tillåter "utvald konung Erik" fru Madelin att "njuta femtio av sina landbönder fri för dagsverken till Kronobergs gård", och senare under året fick hon tillstånd att "utföra smör och oxar att förbytas i daler till sina söners i Tyskland gälds avbetalning". När hertigarna Johan och Karl 1568 började sitt uppror mot kung Erik, drog sig frun på Bergkvara dock ej för att bistå dem med ett avsevärt lån, 1.000 daler samt 1.500 mark penningar gammalt gott mynt. Belöningen uteblev ej heller, såsom framgår av kung Johans skrivelser.

En av fru Magdalenas döttrar, Brita Trolle, var sedan 1554 änka efter riksmarsken Lars Siggesson Sparre d. y. Deras son *Johan Larsson Sparre* ärvde på 1580-talet efter mormoderns död Bergkvara sätesgård samt ett stort antal dithörande frälse strögods i Växjötrakten, bl. a. Odensvallahult och det till detta hemman angränsande Sällansmåla, numera benämnt Rössmåla Lillegård.

Den nye ägaren var född 1551 på Örebro slott (där fadern då var ståthållare) och trädde enligt unga adelssöners sed tidigt i Kungl. Maj:ts och rikets tjänst. Under ryska kriget nämnes han 1584 bland befälet i Pontus De la Gardies armé, och tre år senare kallas han ryttmästare för huvudbaneret. I juli 1587 förmäldes Johan Sparre på Vadstena slott med en dam ur rikets högsta aristokrati, grevinnan *Margareta Brahe* från Visingsborg, och dagen efter bröllopet förärade han henne "till heder och morgongåva" sin sätesgård Bergkvara och hälften av alla de gods han ärvt eller kunde komma att ärva samt till "förbättring" 1.000 ungerska gyllen.*)

*) Kop. av morgongåvobrevet, se K. A.: Adeln och dess gods (Johan Sparre).

I den stora kampen på 1590-talet mellan kung Sigismund och hertig Karl ställde sig Johan Sparre såsom aristokrat helt naturligt på den förres sida. År 1598 blev han av kungen ombetrodd med det betydelsefulla uppdraget att försvara Kalmar slott och stad. Som närmaste medhjälpare fick han Kristofer Andersson Grip, herre till Stävlö, Vemboö och Sirkö m. m. Snart kom hertig Karls son Karl Gyllenhielm dragande med en av såväl yrkestrupper som småländsk allmoge sammansatt här och började belägra Kalmar. På våren 1599 infann sig även hertigen, som den 2 mars stormade staden och 12 maj tvang Sparre och hans uthungrade besättning till kapitulation. Befälhavaren och hans olycksbröder fördes två dagar senare inför en domstol, varvid Karl ställde följande åtta fruktansvärda frågor till Sparre att av denne så besvaras, att han därmed kunde ”ansvara för Guds stränga och rättvisa dom”.

- ”1. Var det förbunds-brev är, och uti vars förvaring det nu kan finnas som de otrogne rådspersoner have gjort sins emellan emot Hans Furstliga Nåde [hertig Karl].
2. Om Kongl. Maj:t [kung Sigismund] icke hade uti sinnet i nästförlidne år samt med de otrogne rikets råd, som H. K. M:t med krigsmakt här in i Riket beledsagade, antingen till att fångsla H. F. N., förjaga av riket eller ock änteligen döda och bringa om halsen.
3. Om Konungen icke haver loft dem avsked efter sig, att H. K. M:t ville komma dem till undsättning här oppå Kalmarne slott med folk och annan krigsmunition, som ock sedan fram i vår med krigsmakt förlösa de otrogne rådspersoner utav deras fängelse.
4. Om han [Sparre] och de andre otrogne rådspersoner, så ock deras hustror, icke hava hos Konungen sådant sökt och begärat nu såsom tillförene för ett år sedan, att Konungen på sådant sätt skulle komma här in i riket.
5. Om en otrogen riksens råd icke haver haft uti sinnet att komma denne rikets regering under deras våld och göra det lika med Polen till ett val-rike igen.
6. Om riksens otrogne råd och adelen icke haver åstundat och begärat att hava alla kongl. saker¹⁾ utöver deras landbönder²⁾ och att de såväl som deras landbönder aldrig skola svara till häradsting, utan att de [herrarna] utöver alla saker skola rätta³⁾ och döma utöver liv och leverne, hals och buk hemma oppå deras gårdar.⁴⁾
7. Om de otrogne riksens råd icke hava förtröstat Konungen fri religionen här i riket⁵⁾, såsom ock, om de icke haver beviljat att utgiva av var landsända här i riket årligen en viss skatt.
8. Om icke haver varit på tal, att Fröken Anna⁶⁾ skulle bliva gubernat-

1) Troligen = domsrätt.

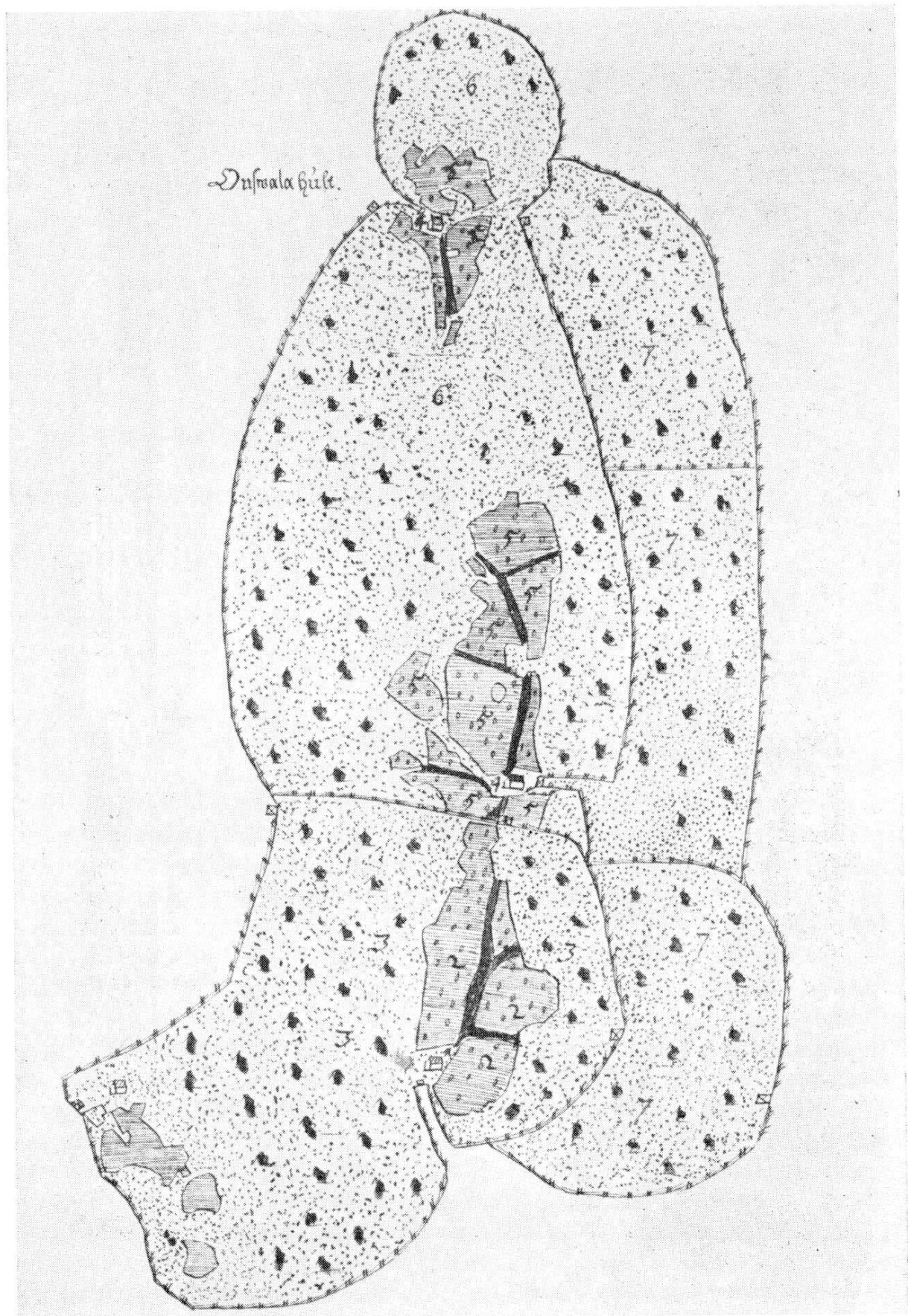
2) Arrendatorer, underhavande.

3) Rannsaka.

4) Alltså erhålla oinskränkt domsrätt.

5) Kung Sigismund var som bekant ivrig katolik.

6) Prinsessa, kung Sigismunds syster. Följde 1598 sin broder till Polen.

Karta över Odensvallahult. Ur Gyllenhielms atlas 1637.

1. Onswalahult	5. Vthsäde	15 tr
1. Vthsäde	I åkergerden ähr Swartmylle åker.	
3. Engh till.....	6. Engh till	190 St.
när gräswext ähr.	Ingen Lägenheet med skogh och Vthmark.	
4. Jbidem - 1. G[ården] R[äntar] 3 pund Smör	7. Betishagar.	

trix⁷⁾ utöver Sverige, såsom ock att Gustaf Brahe⁸⁾ skall hava friat till henne.⁹⁾

Vad Sparre svarade på dessa genom märg och ben trängande spörsmål, vet jag inte, men helt säkert var det en bruten man, som därefter av fångknektarna fördes ut ur domssalen. Han visste sitt öde. Som ett sista försök till räddning vände sig Sparre och hans maka, som också befann sig i Kalmar, till Karl Gyllenhielm och bad honom lägga sig ut för dem hos hertigen, men denne svarade: "Du vet ej, varom du beder. Säg fru Margareta, att hon med sin son må draga ur landet, vart hon vill, ty fäderneslandets fiender må där ej bo. Hennes man åter stannar här." Sparre, Grip och två andra herrar utfördes den 16 maj efter avsagd dom till avrättningsplatsen och halshöggos, och deras huvuden uppsattes på järnstänger över västra stadsporten. Johan Sparres huvud blev sedermera nedtaget och kraniet fört till Visingsborgs slottskyrka, där det nu förvaras i Braheska familjegraven.

Johan Sparres egendom konfiskerades till *Kronan*, men vad Bergkvaragodset med underlydande angår, blev det redan i december 1599 förlänat till amiralen *Jakob Gottberg*. Hans innehav varade dock blott en kort tid, ty den 1 okt. 1603 skänktes godset till *Karl Karlsson Gyllenhielm*. Denne hade nu emellertid fallit i polsk fångenskap och blev fri först år 1612, genom utväxling. Fångenskapen var hård, ty ungefär halva tiden satt han i bojor, förmodligen ville Sigismund på honom släcka något av det hat han hyste mot Gyllenhielms fader.

Sedan Gyllenhielm äntligen återkommit till fäderneslandet, medförande sina järnfjättrar som ett dystert minne, upphöjdes han av Gustav II Adolf 1615 den 27 juni i friherrligt stånd, varvid Bergkvara incl. Odensvallahult m. m. förvandlades till *friherrskap* att för framtiden ärvas av innehavarens manliga ättlingar efter förstfödsrätt. Ginge ätten ut på manliga linjen, skulle friherrskapet återfalla till kronan. Denna donation förbättrades 31/5 1622 genom K. brev sålunda, att Bergkvara gård med alla i densamma inbegripna gods hädanefter finge besittas som vanlig arvejord och alltså kunde delas, bortbytas, förpantas eller säljas, allt efter ägarens gottfinnande. En ytterligare förbättring av villkoren ägde rum 1624. Orsaken till dessa långt gående privilegier, varigenom kronan avhände sig all rätt till friherrskapet, torde sökas inte blott i de vänskapliga känslor konungen hyste för sin halvbroder utan också däri, att Bergkvaragodset i motsats till alla andra samtida dylika förlänningar helt och hållet utgjordes av frälsegods.

Bergkvara friherrskap bestod till 1637, då Johan Sparres änka fru *Margareta Brahe* i sin ålders höst (hon var nu 78 år gammal) äntligen återfick sin makes småländska gods. Åt Gyllenhielm upprättade förmyndarstyrelsen ett nytt friherrskap, det s. k. Nya Bergkvara, bestående av ett 90-tal hemman huvudsakligen belägna i Allbo härad och med Osby f. d. kungsgård, senare Huseby, som centrum.

Fru Brahe avled redan 1638, och efter detta råder nu några år djupt dunkel över bl. a. Odensvallahult, dess öden och ägare. Före 1646 kom det

7) Ståthållarinna.

8) Johan Sparres svåger.

9) Växjö stifts- och gymnasiebibliotek: Handskrifter in folio, bd 13, fol. 55 (kopia).

Herman von Cappel,
1623.
Sv. Porträttarkivet.

emellertid jämte Stora och Lilla Rössmåla m. fl. hemman i orten i händerna på en officer av utländsk härstamning, *Herman von Cappel*. Denne var en av fältmarskalken Herman Wrangels forna krigskamrater, tjänstgjorde en tid som löjtnant vid Kronobergs regemente, blev sedan slottskommendant och slutligen överste och chef för Västra Nylands regemente. Hans porträtt, målat 1623 under tjänstgöringen vid I. 11, finnes på Wrangelska slottet Skokloster i Uppland, där det hänger i andra våningens korridor.

I likhet med många andra utländska officerare i tjänst hos Kronan Sverige äktade även von Cappel en dam ur svenska frälset. Hon hette Karin Slatte, tillhörde en urgammal adelsätt med starka försänkningar i Östergötland och nordöstra Småland och var dotter till Bengt Slatte på Högsrum i Kalmar län och hans maka Kristina Soop. F. ö. känner man inte mycket om von Cappel och hans fru. Cappel hade en syster, *Anna*, som blev gift med kaptenen *Oluf Knutsson Wachtare*, adlad *Wachtorn*. Dessa ärvde, sannolikt vid von Cappels död 1656, bl. a. Odensvallahult och Rössmåla Lillegård. Det förra inrättades nu till säteri med Lilla Rössmåla som stödhemman. Dock torde familjen Wachtorn lika litet som Herman von Cappel ha bebott egendomen utan städse haft den utarrenderad. Däremot är det möjligt, att Odensvallahult i samband med övergången till skattefritt säteri upprustats i någon mån. Åtminstone var en säteriägare enligt lag *skyldig* att hålla byggnader och jordbruk i sådant skick, att stället kunde anses lämpligt som "herremans boning och hemvist". I annat fall äventyrades säterifriheten. Källmaterialets ofullständighet gör det

omöjligt att få en inblick i förhållandena på den nya herrgården i medlet av 1600-talet och årtiondena närmast därefter.

Även i frågan om vem eller vilka som under denna tid verkligen ägde Odensvallahult råder stor oklarhet. På Kinnevalds vinterting 1673 uppvisades en kopia av ett salubrev dat. 26 juni 1658, varuti fru Anna Wachtorn, f. von Cappel bekänner sig ha sålt 2 gårdar Odensvallahult, räntande tillsammans 6 lisp. smör, samt Lilla Rössmåla om 2 lisp. smörränta till sin måg *Hubert De Besche* för 416 riksdaler. Enligt ättartavlorna var De Besche brukspatron och gift med fru Wachtorns dotter *Ingeborg*, men samma källa upplyser att han skulle ha avlidit redan år 1653. Möjligen är denna sista uppgift felaktig, eller ock kan salubrevets utgivningsår ha missuppfattats i kopian eller domboksprotokollet. I jordeboken för 1665 skrives Odensvallahult fortfarande som Olof Wachtorns sätesgård. Han dog 1669, och som han ej ägde någon son slöt han själv sin ätt på svärdssidan. En tid därefter gifte hans änka om sig med kontraktsprosten och kyrkoherden i Vimmerby Olaus Sunonis, och Odensvallahult eller åtminstone en del därav innehades nu några år av en annan dotter i familjen Wachtorn, nämligen *Anna*, gift med *Esaias Jakobsson Nyman*. De voro föräldrar till kaptenen *Krister Nyman* på Tjugeboda i Kalvsvik, vilken även synes haft del i Odensvallahult.

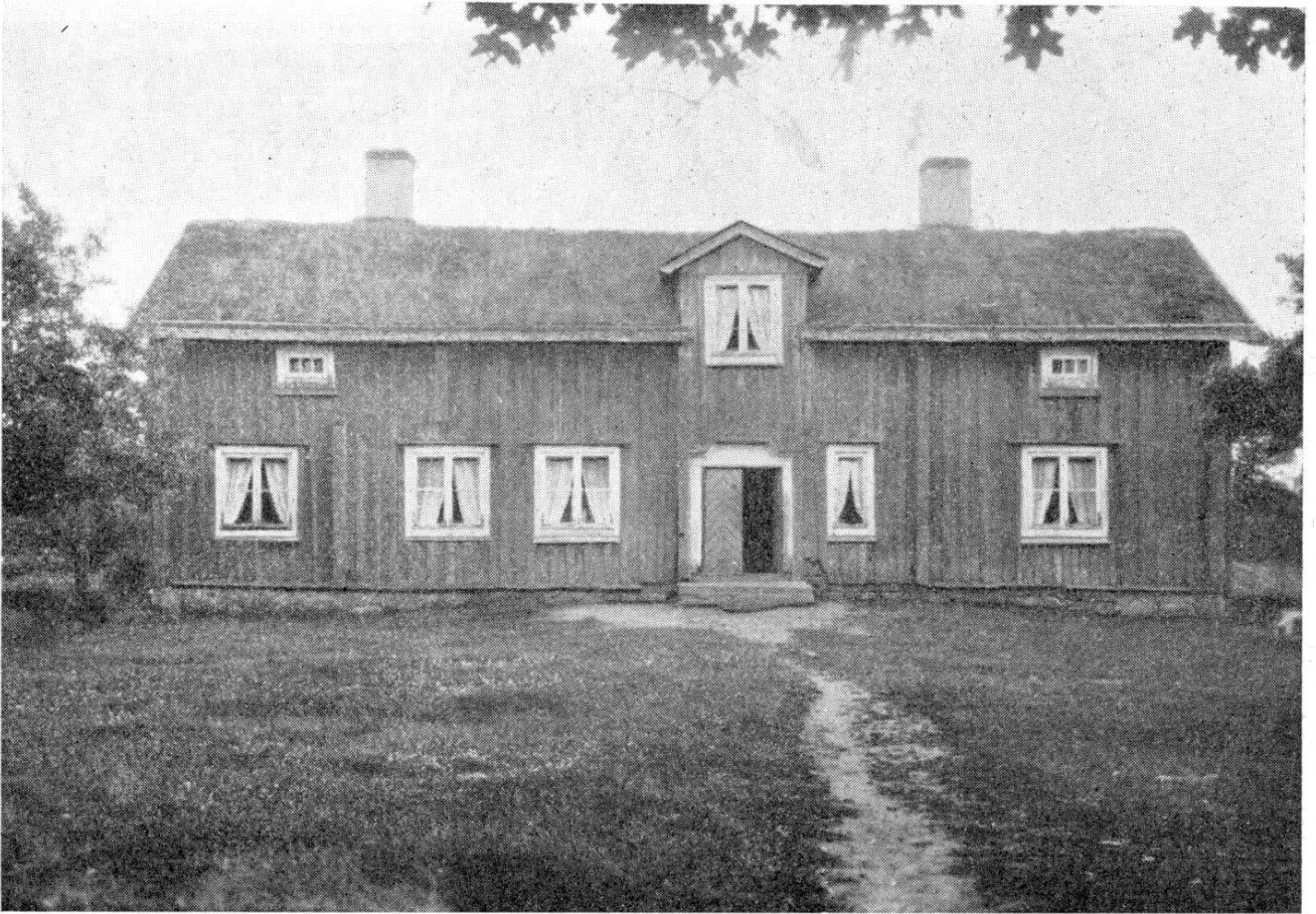
Någon gång på 1670-talet överläts säteriet jämte Rössmåla Lillegård till den i Smålands godshistoria kände kaptenen *Henrik Scheibe* som säkerhet för ett av honom utlämnat lån om 615 dal. silvermynt. Scheibe lät på sedvanligt sätt inteckna panten, men i samma veva transporterade han sin fordran och pant på assessorn i kommerskollegium *Abraham Cronström*, vilken kort därpå försålde Odensvallahult och Lilla Rössmåla till kaptenen *Johan Rudebeck* för, som det uppgives i Kinnevalds dombok 1682, 2000 daler smt.

Nu äntligen får man en inblick i hur det stod till på gården. Vid de jorderannsakingar över säterier med underlydande hemman, som Karl XI i sitt reduktionsnit satte i gång, förtäljes 1683 om Odensvallahult följande:

”Odensvallahult består af 2:ne hemman, är wäl bebygdt och brukas af Possessoren sielf, som det stadigt bebor, dess förutan niutes der till inge andre lägenheter af Rå och Rör eller oskattlagde torp.” (K. A.: Rå- och rörshandl. för Småland 1683.)

Johan Rudebeck var född i Västerås 1655 och son till dåvarande borgmästaren därstädes sedermera häradshövdingen i Konga, Uppvidinge och Östra häraders domsaga Paul Rudebeck. Av hans bröder blev Paul d. y. faders efterträdare i nämnda domsaga och bosatte sig på Ekeryd i Väckelsång, och Peter regementskvartermästare vid I. 11 och senare brukspatron på Huseby, där han nedskrev sitt stora, fantastiska opus ”Småländska Antiquiteter” men också gjorde värdefulla uppteckningar om sagor och folkvisor. Själv blev Johan militär och avancerade småningom till kapten. Bl. a. deltog han i danska kriget 1676—79.

Rudebeck dog i sept. 1683 och ligger begravnen i Järstorps kyrka nära Jönköping, där hans ”huvudbanér” upphängdes. I sitt äktenskap med Cecilia Leijoncrantz (i hennes första gifte) ägde han två barn, döttrarna

Odensvallahult Norreg. (Herreg.) fr. norr. Foto P. G. Vejde 1924.

Brita Maria och Cecilia Magdalena, vilka framdeles efter varandra kommo att jämte sina män bli ägare till Odensvallahult.

Brita Maria Rudebeck ingick, ovisst när, äktenskap med ofrälse kornetten vid Änkedrottningens livregemente, sedermera ryttmästaren därstädes *Mikael Skog*, som 1719 för huld och trogen tjänst adlades under namnet *Silfverskog*. Han hade varit med om många och svåra krigståg; sålunda deltog han bl. a. i slaget vid Hälsingborg 1710, där han svårt sårades, följde efter tillfrisknandet Magnus Stenbocks armé till Tyskland, stred vid Gadebusch, blev fången jämte svenska hären i övrigt vid Tönningen men fick återvända till hemlandet 1714. Tre år senare lämnade han krigstjänsten.

Rörande åtkomsten av Odensvallahult upplysa ett par lagfartsprotokoll från 1715 och 1717, att *Silfverskog* och hans fru bekommit halvp parten i säteriet och *Rössmåla Lillegård* i arv och köpt den andra hälften 3 april 1711 för 800 dal. smt av *Cecilia Magdalena Rudebeck* och hennes man, häradshövding *Erik Silnæus Gyllenecker*.

Silfverskog uppförde på Odensvallahult en större mangårdsbyggnad, helt visst samma boningshus som ännu kvarstår å hemmansdelen $\frac{2}{3}$ mtl Norregård. Byggnaden verkade i synnerhet före sista reparationen högst ålderdomlig med sitt torvtak, sina väldiga murstockar och karolinskt präglade utseende. I en bjälke på vinden är årtalet 1709 inhugget med siffror av gammaldags form. Antagligen blev detta corps de logis ej färdigt på en gång, bl. a. bör man ta i betraktande, att *Silfverskog* vid denna tid långa perioder låg i fält eller fångenskap. Bygget omtalas vid ett tillfälle i *Konga*

dombok. Till detta härads höstting 1717 hade Silfverskog instämt murmästarna Gunnar Nilsson och Jon Nilsson i Gatehult, Linneryd, "för det de påtagit sig mura uti en byggning vid säteriet Odensvallahult samt därför anammat sin fulla ackorderade betalning men arbetet så oförsvarligen förrettat, att Hr Ryttmästaren av salsspisen, köksspisen och västre kammarspisen å norra sidan ingen betjäning kan hava eller någon eld däruti låta antända, medelst skorstenarne äro för trånga och röken således alla bem:te rum uppfyller; påståendes fördenskull det de antingen själva måtte göra ovannämnde spisar svarsgoda eller ock vara vederhäftige för all därtill användande kostnad. Svaranderne beklaga, att denna murning emot deras uppsåt och tanka så illa skulle lyckats, därför de säga sig ej kunnat råda, lovandes dock nästa vårdag vilja komma till Odensvallahult och själva på egen bekostnad göra arbetet försvarligt, att röken får sitt fria utlopp, varmed Hr Ryttmästaren benöjd är."

Detta var inte den enda process Silfverskog förde. Som han nu varaktigt bosatt sig på Odensvallahult, önskade han av församlingen ett eget och med hans rang och ställning förenligt stolsrum i Urshults kyrka, och då detta blev honom förvägrat, stämde han socknens invånare till Kinnevalds höstting 1718. Svarandena, som vid tinget representerades av Olof i Eskekulla och Håkon i Raftamåla, föregåvo, "det ingen tjänlig plats i kyrkan finnes som kan lämnas till kärändens enskilte betjäning med mindre han vill vara nöjd med Odensvallehults av ålder tilldelte stolrum ihop med Stora Rössmåla, Kärr och Ogglekullen. Hr Ryttmästaren andrager däremot, att lägenhet till ett enskilt stolestånd skall finnas på gamble läktaren, och om slikt vägras, vill han på egen bekostnad bygga en läktare å väggen, vilket vid allmän sockenstämma enligt Hr Kyrkoherden Magister Jonæ Sellmans meddelte attest under den 6 nov. 1718 församlingen blivit föreställt, men de icke då velat, ej heller nu vilja samtycka utan omsider anbjude Hr Ryttmästaren tillika med säteriet Rössmålas herrskap*) sitt gamble stolestånd ihopa med Kärr och Ogglekullen enskilt, med yttrande att skola sistebem:te 2 hans åboer godvilligt träda därutur, givandes även Hr Ryttmästaren inrymme för sine samt Rössmåla bönder och tjänstefolk på andra ställen i kyrkan, varest efter Hr Kyrkoherdens och flere vederbörandes gottfinnande tjänligt och lägeligst prövas.

Hr Ryttmästaren begärer fuller i förstone få sitt stolrum framme i kyrkan, emedan denne anbudne bänken är mitt under predikstolen och således icke väl belägen. Dock omsider låter han sig bekväma att behålla ovannämnde Odensvallehults gamble bänk ihopa med säteriet Rössmålas herrskap, havandes eljest fuller Hr Ryttmästaren låtit instämma Oluf i Eskekulla för någon oanständig talan men utlåter sig icke nu påyrka något utslag ity utan sin talan falla låter, försäkrandes även församlingens ledamöter att vilja lämbna till Odensvallehult anständigt inrymme å kvinnfolksraden enär [= närhelst] Gud varder beskärandes Hr Ryttmästaren någon maka och fru."**)

Frågan om ryttmästarens kyrkstol spökar emellertid även i 1719 års tingsprotokoll. Silfverskog hade tydligen retat bönderna i församlingen, och

*) Kapten Krister Nyberg ägde vid denna tid Rössmåla Storegård.

***) Silfverskogs fru var nu död, men när hon avled är icke känt.

Odensvallahult Norreg. fr. S. Foto P. G. Vejde 1924.

några visade honom därför öppet trots t. o. m. inom templets helgade murar. Detta framgår klart av Kinnevalds dombok nyssnämnda år, som också ger en tidsbelysande bild av spänningen mellan herreman och bonde. Till tinget den 3 mars 1719 lät ryttmästaren instämna åborna i "Esbjörnamåla, Raftamåla, Hässleholm, Sångaremåla, Smöramåla tre gårdar, Froaryd Södregård och Långaryd, som hava sina stolrum i Urshults kyrka uti de 2:ne stolar som äro närmast högra och vänstra sidan om gången vid nedre kyrkodörren, jämte de där söndagen Septuagesima stående å samma gång, för det de tillslutit dörren 2:ne gånger då Hr Ryttmästaren den upplåtit och omsider nyckelen uttagit och dörren i lås stängt, så ock för det de samma söndag gjort ett förskräckeligt buller med sorl och skrattande medan församblingen sjungde Tron." Till detta svarade Håkon Månsson i Raftamåla bl. a., "att Hr Ryttmästaren kom i kyrkan då epistelen sjungdes, då de som stodo i Rössmålas, Odensvallahults och Ogglekulls stol gingo därutur, undantagandes Håkon Svensson i Rössmåla och ryttaren Per Ugglå för Ogglekull, vilka krupo intill väggen och voro vana hava sina stolrum där, då Hr Ryttmästaren stod och höllt i dörren något litet och sedan gick ut ur kyrkan och satte sig i vapenhuset."

På domarens fråga om kyrkobullret svarade Måns i Smöramåla: "Hade Hr Ryttmästaren stått i sin stol som han först kom till och inte gått tillbaka igen igenom övre dörren som han kom in igenom och sedan satt sig vid andra dörren i vapenhuset, hade intet oväsande skett, och det att dörren kom till att stängas var ordsak, att det var kallt, och några flenskallota

bönder stodo i kyrkan som ej kunde tåla att dörren var öppen och kölden så stark på dem inkom, vilket ock alltid skall vara brukeligt vid Urshults och Tingsås kyrkor att dörrarne både stängas och låsas under gudstjänsten. Även talar Hr Ryttmästaren till Anders Månsson i Sångaremåla för det han uttagit nyckelen av kyrkodörren. Han svarar, att både manfolk och kvinnfolk budo honom taga ut nyckelen och stänga igen dörren som det var häftig köld." (I vapenhuset utanför den låsta kyrkdörren satt alltså ryttmästaren!)

Silfverskog klagade också dels på kaptan Nybergs arrendator i Stora Rössmåla Håkon Svensson, dels på dennes hustru Sissa, vilken vid föregående ting tagit ryttmästaren i armen och sagt: "Det går intet an, att I får stolsrummet ifrån vår herregård." Därtill hade Silfverskog svarat: "Har I någon rätt, så sök den!"

Slutligen förklarade kaptan Nyberg, att han "förbehåller sig för sin gård Rössmåla sitt stolsrum uti Urshults kyrka, att när han kommer själv, eller dess arrendator Håkon Svensson, i kyrkan, de måge hava sitt vanliga stolsrum."

Såsom framgått av ovanstående, var Silfverskog redan 1718 änklings. Äktenskapet var barnlöst. Hemmet synes ha föreståtts av "Jungfru Berta Schough", som tydligen var en syster till ryttmästaren. Hon dog på Odensvallahult den 19 febr. 1722, och "hennes lekamen blev till Trelleborg i Skåne, att därstädes varda begravnen, förd."*)

Någon tid därefter — före 1726 — lämnade Silfverskog Urshult. Huru livet sedan gestaltade sig för den gamle krigaren är ej känt. Den 12 okt. 1729 skildes han i Kyrkoköpinge, Malmöhus län, från denna världens oro och strid.

Så vitt man kan döma av jordeböckernas uppgifter, övergick nu Odensvallahult till Silfverskogs svägerska fru *Cecilia Magdalena Rudebeck*, änka sedan 1728 efter häradshövdingen med assessors titel Erik Sillnæus Gyllenecker. Hon bodde emellertid på Kläcklinge säteri i Kalvsvik och synes aldrig ha vistats på Odensvallahult. Denna gård övertogs snart nog under en eller annan form av fru Rudebecks kusin assessorskan fru *Maria Kristina Berghman*, född *Rudebeck*, vilken 1736 skrives för säteriet och Rössmåla Lillegård. Därefter kom egendomen till ryttmästare *Bengt Ugglå* på Jätsberg, † 1747. Vid arvskifte efter denne tillföll Odensvallahult hans dotter *Marta Cecilia Ugglå* och hennes man kommandören *Olof von Rajalin*, vilka även bosatte sig där. Under Rajalins tid uppstod tvist dels om ett torpställe, som han förmenade vara uppfört honom till skada, dels om rågången mellan säteriet och angränsande hemman. Saken hänsköts till häradsrätten och förevar vid flera ting under 1760-talet. Vid målets behandling framfördes åtskilliga vittnesmål av intresse, varför ärendet torde vara värt att här något närmare omnämnas.

Till Kinnevalds höstting 1762 hade von Rajalin instämt samtliga rusthållare i Esbjörnåla med begäran att de skulle visa med vad rätt de dels på allmänna häradsskogen, dels å säteriet Odensvallahults ägor låtit uppbygga ett torp. Han yrkade även att detta torp måtte utläggas.

*) Urshults kyrkbok C 1, s. 354.

Fru Maria Kristina Berghman
f. Rudebeck, † 1757.
Efter en oljemålning i Växjö
Museum.

Svarandena anmälde, "att de ej byggt något torp på häradsallmänningen utan blott efter Rättens tillstånd uppodlat en lycka därstädes, som de sedan lämnat till en numera avliden ryttare, vilkens arvingar den sedan försålt till en skomakare som den nu innehaver." De uppvisade även K. Bfhdes utslag av 20 jan. 1742 med bifall till deras ansökan att på härads-skogen invid deras hemman få uppodla en plan om 8 skäppland till åker. Slutligen förnekade de, att någon del av denna lycka låg på Odensvallahults ägor.

Av rannsakingen framgår vidare, att Odensvallahults ägor "vid pass för 34 år sedan" (c:a 1728) av häradshövding Timnell och lantmätaren lagligen skildes från häradsskogen, varvid följande rämärken och gränslinjer fastställdes:

1. i en ek mellan Odensvallahult och Esbjörnåmåla, varifrån gränslinjen går,
2. i öster till några stenar på en holme i Kringelmossen och vidare
3. i öster norr till hörnemärket och häradsmärket mellan Konga och Kinnevalds härad.

Av intresse äro också de vittnesmål rörande Odensvallahults rågång mot Rönnekulla, Ekamåla och Iremåla hemman, som avgåvos av Måns Håkansson och Karl Åkesson. Den förre, 47 år gammal, berättar att säteriets gräns öster sunnan mot Rönnekulla börjar i Rönnekulla gårde, går därifrån i öster till en sten vid Hulta led, sedan österut till en sten öster om Hultaskärvet och därifrån till häradsmärket, samt i öster norr mot Ekamåla och Iremåla från Stamphultet till en liten bäck som rinner till kvarndammen. F. ö. visste han endast, att Björkemossen tillhörde Odensvallahult

och att säteriets ”västra södra märke går över en härja vid Duvatorpet och att av samma torp allenast en liten del ligger på Odensvallahults ägor.” Han meddelar också att kvarnfallet, som nu ligger i Ekamåla hage, tillförne nyttjats av Odensvallahult. I samma hage hade även Odensvallahult Södregård haft ett kvarnfall.

Om säteriets östra gräns mot Ekamåla i Konga härad vittnar den 70-åriga Karl Åkesson, att den, så vitt han hade sig bekant, sammanfölla med häradsgränsen. De i Ekamåla belägna kvarnarna hade ”tillförne legat på utmarken och av Odensvallahult nyttjade blivit, fast de inom Konga härads rågång belägna äro.”

På Kinnevalds vårting 1763 upptogs åter frågan om rågången mellan Odensvallahult och Esbjörnåla, men nu meddelas att målet avstannat.

Å hösttinget två år senare rannsakades om råmärkena mellan säteriet och Rössmåla by. Erik Håkansson i Tingsryd, 58 år gammal, uppger då efter sin faders och farfaders berättelse följande märken:

1. vid en stor ek som gör skillnad mellan häradsallmanningen Möcklehult, Odensvallahult och Rössmåla; därifrån till
2. en hall i söder vid namn Brukshall eller Bruksslätt; därifrån till
3. en stor stenhall i Grönabacken och sedan i söder till
4. en hall i Västra backe; vidare till
5. en hall vid ett gatuled mitt för Odensvallahults hemman, Torp kallat, varest är en källa; sedan utåt stratet till
6. en slätt, kallad Halte Gumme lycka, samt över kyrkovägen till Odensvallahults och Rössmåla gårdar och så vidare på västra kanten av det s. k. Västra drevet eller fägatan och därpå söder ut över en slätt, kallad Gumme Larssons lycka och till Västra drevs fägata, vilken gata skillnaden följer ett stycke; sedan till en slätt, kallad Håkan Örn's lycka, och så snart sistnämnda slätt tryter, som är ändaskillnad Odensvallahult och Stora Rössmåla emellan, går skillnaden sedermera i knä emellan Stora och Lilla Rössmåla.

Den 2 febr. 1764 avled kommandör von Rajalin på Odensvallahult. Två år senare sålde hans änka halva säteriet till sin svåger major *Erik Johan Boije* på Munkanäs för 8.200 dal. smt men behöll den andra hälften till omkring 1779, då den genom köp övergick till hennes broder kapten *Jakob Uggla*. Denne hade tidigare förvärvat Rössmåla Lillegård. År 1790 skrivas för Odensvallahult änkefru majorskan *Erika Boije f. Uggla* och kapten *Karl Birger Gabm*. Omkring år 1800 samlades hemmanen åter i en hand genom frälsekamreraren *Gabriel Gustav Wendell*. Efter hans bortgång 1808 innehades egendomen några år av sterbhuset gemensamt, men 1813 skiftades den mellan hans barn i tre delar. Därvid bekom landskontoristen *Karl Fredrik Wendell* 1 mtl Odensvallahult Södregård, *Maria Wendell*, som framdeles äktade distriktslantmätaren *Johan Israel Aspelin*, $\frac{2}{3}$ mtl Odensvallahult Norregård samt *Petronella Wendell*, sedermera gift med härads-skrivaren *Salomon Westerblad*, $\frac{1}{3}$ mtl i samma gård (jämt $\frac{1}{3}$ mtl Rössmåla Storegård)*)

*) Ägarlängderna för det delade Odensvallahult se mitt arbete Kronobergs läns herrgårdar eller min uppsats i Hylltén-Cavalliusföreningens årsbok 1925.

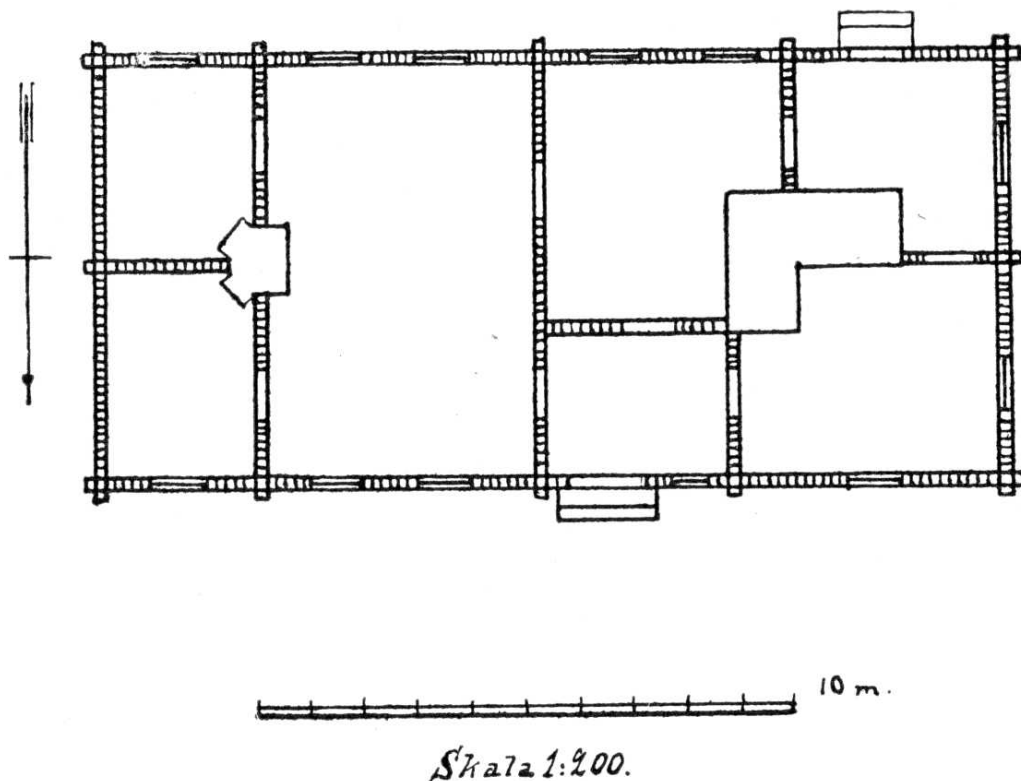
Efter denna överblick av Odensvallahults ägarlängd kan det vara tillbörligt att söka draga fram i ljustet några av de bönder som för sina herrars räkning brukat detta ställe. Tyvärr har den långa raden av åboar där, alltifrån den avlägsna tid då Odensvallahult togs upp på ödemarken och till Gustav Vasas dagar, helt uppslukats av glömskan. Om de närmast följande generationerna äro vittnesbörden ytterst sparsamma, det enda minnet av dem är några namn i jordeböcker eller fräselängder. Men småningom skingras töcknet, så att konturerna av en och annan gestalt i denna undan-gömda bygd träda fram för våra blickar. En sådan är Birger eller Börge i Odensvallahult.

Birger arrenderade den ena gården i O. och nämnes redan i en längd från år 1579. Vid Kinnevalds laga ting 3 oktob. 1601 med Urshults gäll var han bisittare i rätten, vilket synes visa att han åtnjöt förtroende. Vålbärgad var han också. Då hjälpeskatten skulle utgöras 1599—1600, ägde han 40 lod silver samt en boskapsbesättning om 2 gilla oxar, 2 ungdjur, 14 kor, 8 getter, 2 får, 8 svin, 1 häst och 2 ”stod”. Det årliga utsädet på gården var 5 tunnor. Han var gift och hade åtminstone två söner, Per och Johan, samt dessutom i sitt hus 2 drängar och 1 piga.

Sonen Per blev en olyckans man, och det kan gott sägas om honom, att det hade varit bättre om han aldrig blivit född. Han dräpte två män, den ene med kniv, den andre med ett bösskott, och lät sig sedan uppslukas av de öde gränsskogarna. Där vankade han omkring, ibland inom, ibland utanför landamäret. Då och då kom han fram till bygden utan att akta, att tingsrätten dömt honom från livet och fågelfri. Lika litet aktade han det anbud om lejd för skogsgångarna att komma fram till tinget och förlika sin sak med målsägarna, som våren 1611 inför det hotande danska kriget utsändes i avsikt att hindra dem att bli danskarnas spioner och vägvisare. I uppenbart trots gjorde han, sedan kriget brutit löst, fienden ”bistånd både med råd och gärningar och lät sig besolda under de danskes krigsfolk”. Så en dag i fejdens begynnelse vågade han sig i sitt övermod upp i Urshult men blev vid gården Förnan ihjälstucken av faderns granne Gise i Odensvallahult. På grund av sina gärningar dömdes Per Birgersson ogill och hans lik att ”huggas uti en ho och sedan föras avsides och nedersättas uti ett moras och aldrig läggas uti vigd jord eller kyrkogård. Och förbemälde Gise blev fridömd för Per Börgessons död för Konung, målsäganden och häradet”.

Utom Birger bodde i Odensvallahult omkring 1600 en viss Håkon. Han arrenderade den andra gården, som hade åker till 4½ tunnans utsäde pr år och i stall och ladugård inrymde 1 häst och 2 ston, 2 gilla oxar, 3 ungnöt, 2 får och 3 svin. Hans efterträdare på gården blev nyssnämnde Gise, som dräpte Per Birgersson. År 1646 och ännu 1669 nämnas som arrendatorer å Odensvallahult Måns och Frenne, men redan nu torde jordbruket där ha uppdelats på flera händer. I en läselängd från 1690 antecknas fyra familjer om tillsammans 19 personer där boende, och 1756 brukades säteriet av 8 åboar. En av dem, Eskil Håkansson, som skrives för $\frac{1}{4}$ mtl i gården, var länge nämndeman i Kinnevalds häradsrätt. En jämförelse med våra nuvarande kyrkoböcker eller mantalslängder skulle säkerligen ge vid handen, att invånarantalet å Odensvallahult minskats avsevärt sedan den tiden.

Det sista hemmet i Odensvallahult.

Planritning Odensvallahult Norreg.

P. G. Vejde 1924.

Så länge de tre gamla bröderna August, Johannes och Sven Johansson levde å Odensvallahult, talade man gärna om alla de gamla fina föremål, som bevarats i deras gamla, av flyttningar och modeväxlingar orubbade hem. Det var med stora förväntningar, som jag därför första gången efter Sven Johanssons död klev över tröskeln i den gamla förnäma herrgårdsbyggnaden. Förväntningarna att finna ett gammalt förnämt bondehem gäckades ganska snart, det vilade över möbler och föremål inte endast ett anseeligt lager av smuts och damm, det slog också emot mig en fläkt av försiktig gnidenhet från de slitna inventarierna. En närmare granskning fångade dock in ljusglimtar och här och där hittade man gamla, nu försvunna bruksföremål. Man såg också detaljer i inredningen, som sporrade en till ansträngningar att göra vad som göras kunde för att rädda gården åt hembygdsföreningen.

Då hemmet nu är skingrat, även om en stor del av föremålen hamnat i hembygdsföreningens ägo, kan det kanske ha sitt intresse att göra en sista rundvandring i huset och se, hur de gamla bröderna bodde.

Från förstugan leder tre dörrar, den till höger in i en kammare, som då beboddes av släktingar till Sven Johansson och därför innehållande även främmande föremål. Här fanns ett vackert målat hängur, signerat Ekegren, Karlshamn, en utdragssäng, en chiffonjé, några små bord och på väggarna två ryska oljetryck och ett tonat kopparstick. I köket, dörren rakt fram i förstugan, fanns inga föremål av större intresse, men den väldiga spisen var den ursprungliga. I kökets bakkammare fanns däremot intressanta ting. Ett

långbord av stabila plankor, ett runt hörnskap, som starkt angripits av mask, några trebenta stolar och en lerfatshylla. Det väldiga murverket uppfyllde största delen av denna kammare. Det mest intressanta var kanske taket, som bestod av kluven bokstav, troligen det ursprungligaste taket i huset.

Från köket kom man in i stora salen förbi ett stort runt hörnskap av furu, som tjänade som skafferi. En lång soffa av ganska sen Karl Johanstyp dominerade ena väggen och runt de övriga stod ett fåtal möbler, en skänk, ett bord och några enkla stolar. Ännu ett hängur fanns här, polerat, rundbukad, signerat Åkesson, Kråketorp 1856. En liten empirespegel, ganska grovt tillverkad, och några enkla tavlor hängde på de med blommiga tapeter klädda väggarna. Ett tjockt lager av tapeter kunde rivas bort, underst kom en målad tapet i rosa färg till synes.

Från salen kom man in i tvenne små kammare, av vilka den ena innehöll en ganska vacker chiffonjé i björk, en imperialsäng, en gammal fin vitmålad stol, ett slagbord och en hängbokhylla med andaktsböcker, tummade och slitna. I den andra fanns en snedklaffbyrå, en skänk, en utdragsäng och ett litet hängboksskap med trasiga böcker av mera världslig natur.

Vad som kanske allra mest imponerade på mig var de gamla fina kakelugnarna av gulflammt, ojämnt 1700-talskakel.

Från förstugan gick också en trappa upp till andra våningen och i en bjälke där, ser man så snart man kommer upp inhugget årtalet 1709. Taket består här av rundstörar på vilka näver vilar. Till höger finns en vindskammare, som förutom ett par utdragsängar, slagbord och stolar rymde det mesta av Sven Johanssons smärre ägodelar. Här fanns hans järnbeslagna kassakista, ett silverur, en snusdosa av horn, en gammal pistol, två fällar av fårskinn fodrade med hemvävt ylletyg och dessutom många andra föremål. I detta rum finns en liten nätt sättugn av järn.

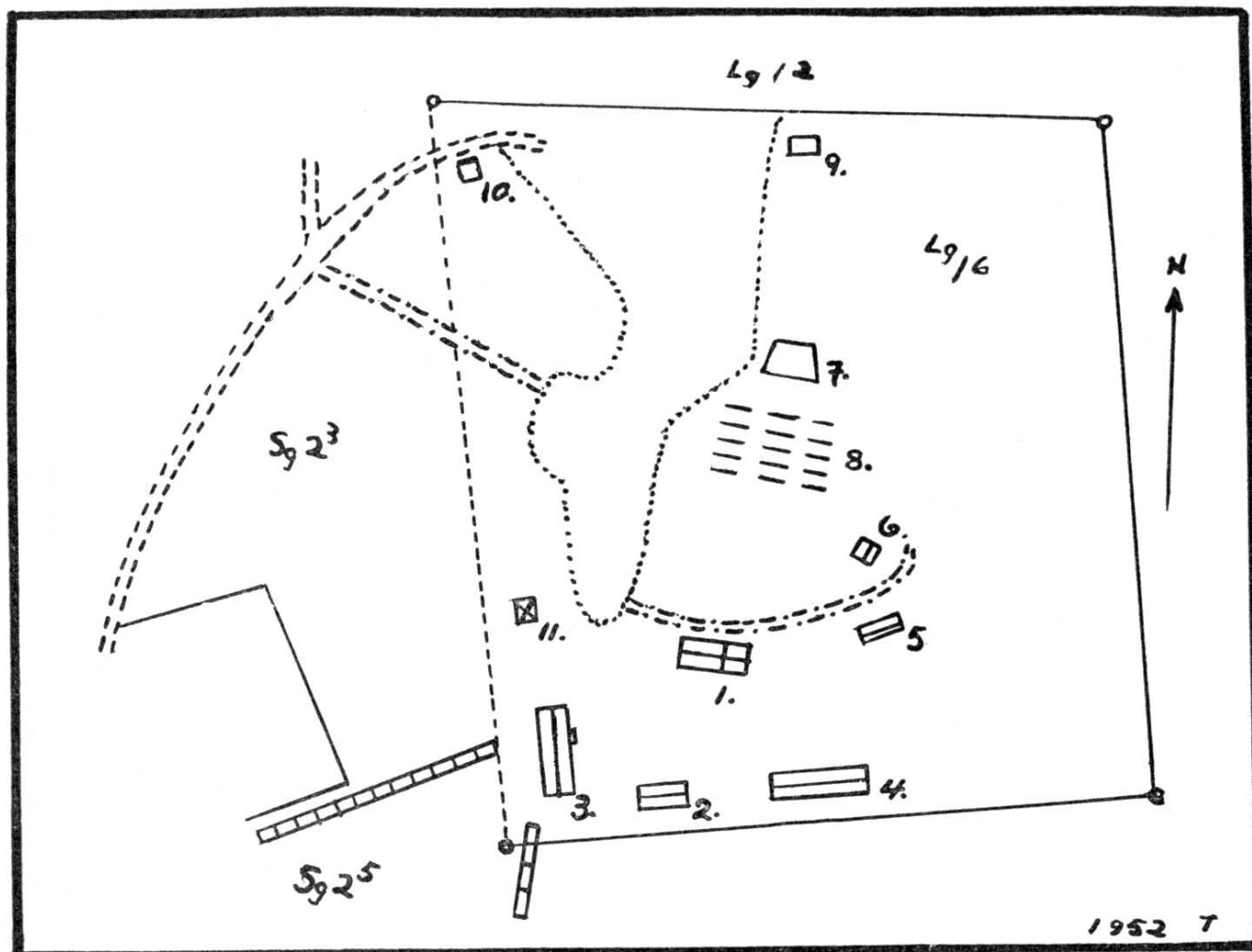
I en annan vindskammare till vänster fanns utom tre vanliga kistor även en stor kista kallad "kyrkkistan" och försedd med ornerade, kraftiga järnbeslag. Dessutom fanns två schatull, några stolar och en myckenhet gångkläder, en del av hemvävda tyger.

På vinden mellan dessa rum och i två stora garderober fanns vävstol, spinnrockar och övrig material för vävning, kardstol med fasta kardor, bogträ med selar, fällar och hemvävda ryor, mjölbingar, kålafat och massor med bruksföremål av trä, järn och koppar.

Av alla dessa bruksföremål och verktyg framgår, att man i detta gamla hus, åtminstone så länge det fanns kvinnor i huset, själv tillverkade det mesta av det man behövde. Den gamla självhushållstiden har stannat lite längre kvar i detta hus än annorstädes och detta bör vi nu vara tack samma för. Tyvärr lyckades vi till hembygdsföreningen icke rädda alla fällarna och ryorna. Vi visste ju ännu icke om vi fick dem eller om vi måste betala dem och vi hade svårigheter att vårda dem. Av liknande anledning försvann en del föremål från oss, som vi gärna velat haft i samlingarna. Särskilt fäste jag mig vid ett vackert julträd och jag kan bara hoppas att alla dessa föremål någon gång vänder tillbaka till oss donationsvägen.

H. T.

Odensvallahult till Lunnabacken.

1. Nuvarande lottstuga. 2. Plats för magasinsflygelbyggnad. 3. Sädesbyggnaden. 4. Ladugård.
5. Backstuga eller liknande. 6. Jordkula. 7. Friluftsscen. 8. sittplatser. 9. Toaletter.
10. Kyrkstall. 11. Utsiktstorn.

Det billigaste sättet att för framtiden bevara den gamla säteribyggnaden från Odensvallahult hade givetvis varit att sätta den i gott stånd på sin ursprungliga plats. De närmaste åren kommer den också att stå kvar här, men varje praktiskt resonemang i saken måste få som slutsats den enda utvägen att flytta den till Lunnabacken. Det räcker ju inte, att den restaureras, den måste besökas och den måste ekonomiseras. Jag kan inte se någon utväg för detta brännande spörsmål i Odensvallahult, men å Lunnabacken blir gården en medelpunkt, som årligen får tusentals gäster. Här kan den leva i kommande sekel icke som en förfallen relik från svunna sekel utan som ett levande minne av gångna generationer urshultsbor.

Å Lunnabacken bör byggnaden placeras så att dess ursprungliga miljö så mycket som möjligt bevaras. Till byggnaden hör tvenne smärre flygelbyggnader, av vilka den ena ännu står kvar i ursprungligt skick å huvudgården. Placeringen bör ske med tanke på att dessa någon gång skall kunna

komplettera huvudbyggnaden och dessutom bör en naturlig plats för ladugård finnas i anknytning till den. Ett förslag till byggnadsplan ses ovan.

På ett tidigt stadium bör även riktlinjerna för inredning av byggnaden uppdragas och som grundläggande princip bör då först fastslås, att byggnaden så fullständigt som möjligt skall återställas i ursprungligt skick. Detta återställande bör icke vara svårt, då ganska lite synes ha ändrats sedan byggherrens dagar. Svårare blir det att söka återföra inredningen till sin ursprunglighet. Vi vet ingenting om, hur 1700-talsägarna bodde å Odensvallahult och mycket litet finns bevarat i bygden, som kan hjälpa oss få en stilenlig inredning från denna tid. Jag föreslår därför, att inredningen skall visa, hur ett välbärgat bondehem såg ut i början och mediet av 1800-talet. Detta utesluter ju icke tillbakablickar både mot 1700-talets bondehem och mot de lantliga ståndspersoner, som ha levat i vår bygd och kanske i det gamla säteriet. Till denna miljö hör en del av de möbler, som följde gården, och en del kan kompletteras ur de äldre samlingarna. Vi får ju även tänka på samlingarnas tillväxt genom donationer och gåvor. De vackraste av våra bonader har en självskriven plats i denna miljö.

Köksavdelningen blir kanske lättast att återställa, då vi redan i våra samlingar har många föremål som hör samman med denna.

I byggnaden finns också fem kammare och en stor vind. Dessa bör tjäna delvis andra uppgifter, som dock alla ansluter sig till gården och icke bryter dess stil. Vi bör ge våra samlingar största möjliga allmängiltighet och ordna dem så att de lockar många intresserade besökare. Jag skulle vilja ge dessa kammare var sin speciella utformning och nämner som förslag ett *Pebr Nymanrum*, i vilket förutom Nymaniana efterhand även Widerströmiana och så småningom kanske Elmbladiana kunde sammanföras för att ge en bild av det inflytande kyrkan haft i vår bygd. Frukodlingen borde ha ett rum och varför inte knyta *kaptén Klingspors* namn till detta. Ett *Amerikarum* erinrar oss om fränder och vänner på andra sidan Atlanten och redan nu finns i våra samlingar en del material till ett sådant.

På den stora vinden skall givetvis finnas alla de föremål, som behöves för självhushållet, men där finns säkert plats också för specialutställningar i montrar och skåp. Jag tänker då bl. a. på flintföremål och andra arkeologiska fynd från vår bygd.

Den stora kammaren i bottenvåningen bör nog reserveras till ett arbetsrum, ty denna gård kommer att fordra stor arbetsinsats och mycken möda. Här kan vissa smärre samlingar förvaras.

Vad här skisserats är mitt personliga förslag. Andra och bättre utformningar kan framföras och diskuteras. Innan beslut i saken fattas bör alla förslag övertänkas och endast det bästa bli utfört.

Hur än frågan löses, alla kan hjälpa till att lösa den med det goda hjälpmedel, som heter pengar. Men pengar och krafter är vi väl beredda att offra för en sak, som ligger oss så nära om hjärtat som fädernas minne i en enastående hembygdsgård å bygdens vackraste och mest berömda plats.

H. T.

Kyrkoherden i Urshult, Teologie och Filosofie Doktor Carl Wilhelm Widerström, såsom konfirmationslärare.

ALLMÄN ÖVERBLICK.

I ämbetsberättelsen till prästmötet 1934 nämner prosten Alfred Elmblad som svar på frågan vilka personligheter, som har haft särskild betydelse för det andliga livet i Urshults socken, följande prästmän: prosten Per Nyman, kyrkoherde i Urshult åren 1849—1856, samt teologie och filosofie doktorn Carl Wilhelm Widerström, kyrkoherde åren 1876—1913.

Dessa präster har var och en på sitt sätt bidragit till att framskapa den traditionella kyrklighet, som ännu lever kvar i Urshults församling. Genom sin gammalpietiskt färgade förkunnelse hindrade Per Nyman all splittring av den religiösa enheten i sin församling vid denna tid, när lekmanaväckelserna på många håll i vårt land åstadkom separatistiska tendenser. Per Nyman var, liksom sina anhängare nymannianerna, strängt högkyrklig och vände sig med skärpa emot all lekmanapredikan, som han avskydde "som ett djävulens verk". Men det är nog troligt, att även här snart skulle ha uppstått frikyrkliga, separatistiska rörtelser (Svenska Missionsförbundet försökte upprepade gånger få fotfäste i församlingen), om inte C. W. Widerström fått fördjupa arvet från Per Nyman under sin 35-åriga gärning som präst och folkuppfostrare i Urshult. Han var i många avseenden en motsats till Per Nyman. Denne var den eldige, medryckande predikanten, som söndag efter söndag samlad en mer än tusenhövdad menighet. Sellergren jämför Nyman vid "ett eldsprutande berg, när det gäller att straffa synden". Han chockerade genom sin förkunnelse och gisslade hänsynslöst alla fel och gick nog många gånger till överdrift. Widerström går knappast att placera in i någon bestämd kategori; om Nyman var bärare av en väckelsekristendom, så framförde Widerström en uppfostringskristendom. Han ville fostra sina församlingsbør i den rena lutherska läran för att så bevara deras kyrkliga inställning. Under hela sin tid som präst var han framförallt läraren, både när han stod på predikstolen och när han utövade sin övriga gärning som församlingsherde.

Carl Wilhelm Widerström föddes i Skirö socken, Jönköpings län, år 1834. Vid nitton års ålder skrevs han in vid Lunds universitet, där han 1855 avlade teoretisk teologisk examen "med ovanligt höga betyg. Den teologiska fakulteten i Lund präglades vid denna tid av den "lundensiska nyortodoxien". Liberalismens och väckelsernas krav tycktes leda fram till en lågkyrklighet, som kunde hota hela den kyrkliga ordningen. Den lundensiska nyortodoxien ville gentemot dessa upplösande tendenser slå vakt kring kyrkobegreppet och de kyrkliga ämbetenas och formernas auktoritet i församlingen. Denna riktning inom fakulteten kom att sätta sin prägel på Widerströms kommande gärning som präst. Under sina år vid universitetet deltog Widerström livligt i de teologiska och filosofiska diskussionerna och utbildades till en debattör av stora mått. I inledningsorden till sin präst-

mötesavhandling i Växjö 1887 har han givit en skildring av sitt möte med den s. k. idealistiska världsåskådningens representanter (boströmanerna) under sina studentår i Lund. Så som orden här faller, ger de oss en ganska god bild av Widerströms ganska höga uppskattning av sin förmåga att överbevisa i en debatt, och de kan därför vara av intresse att citera: "Jag bekänner gerna, att det inte alltid för mig var lätt att bemöta alla från denna åskådning hemtade invändningar mot vår kyrkas lära om förhållandet mellan Gud och menniskor". Widerström blev dock inte boströmanerna svaret skyldig; han fortsätter: "Jag nödgades ofta att genom tankearbete under nattens stilla timmar liksom under dagens studier uppsöka nya grunder för min öfvertygelse. Och, när dessa fördes i fält, kunde jag få höra ord sådana som dessa: "Vi trodde, att den theologiska filosofien var död och begravnen, men märka nu, att den återigen står upp."

1865 disputerade Widerström pro gradu och promoverades samma år till filosofie magister. Han innehade 1867 tredje förslagsrummet till en teologie adjunktur vid universitetet. Då han inte fick denna befattning, lämnade han djupt besviken sitt vetenskapliga arbete i Lund och gav sig ut i aktivt församlingsarbete. År 1876 utnämndes han till kyrkoherde i Urshult och stannade där till sin död 1913. Han lämnade dock aldrig helt sitt stora intresse för teologien och den theologiska debatten; i striden om Viktor Rydbergs Bibelns lära om Kristus deltog han i en rad polemiska tidningsartiklar i Smålandsposten. 1897 promoverades han till teologie doktor och ville därefter aldrig tituleras annat än som "*doktor* Widerström".

FOLKSKOLAN, ETT FÖRBEREDELSESTADIUM FÖR KONFIRMATIONSUNDERVISNINGEN.

Widerströms strävan efter att höja folkskoleundervisningen i Urshult sammanhänge nära med hans intresse för konfirmationsundervisningen. Han såg i folkskolan ett förberedelsestadium för barnens inträde i konfirmationsskolan. Såsom kyrkoherde var han självskriven ordförande i församlingens skolråd och hade därigenom rika möjligheter att aktivt ingripa i skolväsendet och leda undervisningen i önskad riktning. I ämbetsberättelsen till biskopsvisitationen 1878 framför han vissa anmärkningar beträffande barnens kunskapsmått vid inträdet i konfirmationsskolan. Orsaken härtill finner han, dels i folkskolornas dåligt upplagda kursplaner, dels i den ringa tillgången på goda lärarkrafter. Widerström var dock inte sen att försöka avhjälpa dessa brister. Redan vid första sammanträdet med skolrådet 1879 lade han fram en ny plan för undervisningen i församlingens folk- och småskolor. Det var då helt naturligt, att undervisningen i katekes, biblisk historia och innanläsningen i Bibel och Psalmbok fick den mest framskjutna platsen på det nya schemat.

Widerström var överhuvudtaget ganska misstänksam emot och hyste ett visst förakt för alla folkskollärare. När det gällde tillsättandet av nya lärare, var han mycket noggrann i sitt val och prövade omsorgsfullt de sökandes kvalifikationer. I en skrivelse till Domkapitlet i Växjö 1884 med anledning av framförda besvär vid tillsättandet av en ordinarie folkskollärarebefattning i Urshult, lämnar Widerström en redogörelse för de prov,

C. W. Widerström.
Foto Zach. Kindberg,
Urshult, 1887 eller
möjl. några år senare.

den av honom och majoriteten av skolrådet antagne läraren hade fått genomgå: ”... att mellan kl. 9 och 11 f. m. aflägga förut offentlig utlyst prof, hvartill uppgifterna 24 timmar förut meddelats. De 2-ne timmar användes så att han i 40 minuters tid catechetiskt behandlade Christi upphöjelses stånd och dervid hade att med framställningen af Christi upphöjelse förbinda utvecklingen af historien om den uppståndne Herrens uppenbarelse.” Genom täta inspektionsresor till skolorna höll han sig ständigt väl underrättad om lärarnas sätt att sköta undervisningen. Dessutom besökte han alla terminsavslutningar, och det var synd om den lärare, som inte i god tid före Widerströms besök hade sänt honom en redogörelse över de under terminen genomgångna kurserna. Folkskollärare Ernst Johansson, Urshult, har i en artikel i Urshults krönika skildrat en dylik examen under Widerströms ledning. Det var mer ett prov för läraren än för barnen. Författaren till ovannämnda artikel fick av Widerström följande förhørsämne fattaren till ovannämnda artikel fick av Widerström följande förhørsämne i kristendom: ”... att under 3 kvarts timme med barnen gå igenom utav Gamla testamente det huvudsakliga om Frälsningslöftets bärare fram till Tidens fullbordan samt att under ytterligare 3 kvarts timme, med anknytning till det föregående tala med barnen om Frälsningslöftets fullbordan enligt 2:a trosartikeln”. Efter varje examen höll Widerström en kort kritik över den åhörda undervisningen och skrev sedan in sitt omdöme om läraren i examensjournalen.

Det minimikrav Widerström hade uppställt för barnens inträde i konfirmationsskolan efter avslutad skolgång var: a) Förmåga att läsa innantill

någorlunda felfritt; — detta var till synes en billig och rimlig begäran. Men man får härvid betänka, att just innanläsningen var en av Widerströms "käpphästar". Nästan i varje uppteckning från hans tid klagas gesmännen över, hur svårt det var att "läsa honom till lags vid husförhören". b) God kunskap i Luthers Lilla Katekes. c) Huvuddragen i den bibliska historien. d) Någon kännedom om kyrkoårets uppbyggnad och kyrkoårets vanligaste psalmer. Vid inträdet i konfirmationsskolan fordrade han godkänt betyg i kristendom, och varje lärare i socknen fick före inskrivningen av konfirmanderna lämna betygsuppgifter till Widerström för de barn, som avgått ur folkskolan.

Det verkar, som om Widerström redan efter några år lyckades höja folkskoleundervisningen i Urshult till en nivå, som någorlunda motsvarade hans högt ställda fordringar. I ämbetsberättelsen 1895 ger han nämligen följande långa, men dock ganska välvilliga och för honom typiska redogörelse för folkskoleväsendet i församlingen: "Om man utgår från idén om en folkskolas bestämmelse att ej i det gränslösa meddela vetande, utan att bibringa sådan kunskap och uppfostran, att folkets barn hafva en möjlighet att motsvara kyrkans och det borgerliga samfundets kraf på desamma; om man vidare aktar på samma barns behof att i hemmets skola äfven utbilda sig för sitt blifvande yrke; om man äntligen beaktar, att antalet av de födda barnen, som från och med den 1 januari 1864 till och med den 31 december 1873 voro 1706 (o. s. v. i 10-årsperioder.) torde för handen varande skolanstalter kunna anses tillräckliga för församlingens närvarande behof."

UPPLÄGGNINGEN OCH UTFÖRANDET AV KONFIRMATIONSUNDERVISNINGEN.

När Widerström ett år hade haft sina konfirmander 52 gånger, lär han ha yttrat, att han gärna skulle vilja ha dem lika många gånger till. Redan en ganska flyktig granskning av Widerströms ämbetsberättelser visar hans stora intresse för konfirmationsundervisningen; sida efter sida uppehåller han sig vid denna och de pedagogiska, disciplinära och rent praktiska problem, som mött honom under denna verksamhet. "Undervisningens mål är", säger han på ett ställe, "att lära barnen att orubbligt hålla fast vid vår evangeliskt Lutherska kyrkas bekännelse och så bidra till att förskona församlingen från främmande kyrkor och sekter samt allt slags proselytmakeri med åtföljande oro och strid".

A. *Det förberedande organisationsarbetet.*

Det var stora skaror av barn, som varje år deltog i Widerströms konfirmationsundervisning. I ämbetsberättelsen till biskopsvisitationen 1895 har Widerström lämnat en statistisk redogörelse över antalet barn, som konfirmerats åren 1879—1895. Sålunda deltog i undervisningen 1879, 130 barn, 1884, 76 barn, 1889, 117 barn och 1895, 133 barn. Konfirmandernas stora antal krävde en noggrann och överskådlig uppläggning av undervisningen. I Urshults Kyrkoarkiv finns bevarade ett antal av Widerström uppgjorda konfirmandlängder, i vilka han för varje barn har infört upplysningar, som kunde vara av betydelse vid undervisningen. Förutom barnens

och deras föräldrars namn, födelseår och civilstånd finns där anmärkningar rörande det ekonomiska läget i de olika hemmen, eventuella lyten hos barn eller föräldrar, antalet syskon m. m. Dessutom finns naturligtvis även anteckningar om varje barns skolbetyg och uppförande under skoltiden. Widerströms konfirmander vet berätta, att om någon hade låga skolbetyg eller underkänt i något ämne, så förhörde sig deras konfirmationslärare noggrant om anledningen härtill. Fick han därvid inget tillfredsställande svar, så kunde personen i fråga vara beredd på att ständigt följas av Widerströms speciella intresse.

Alla dessa förhandsupplysningar inhämtade Widerström vid husförhören före konfirmandinskrivningen. Innan jag går in på själva utförandet av undervisningen, vill jag emellertid först nämna ett säreget drag i Widerströms uppläggning av undervisningen. I uppteckningarna står gång på gång omtalat, att Widerström aldrig lärde sig namnen på sina konfirmander utan att var och en fick ett nummer. Förklaringen härtill är antagligen den, att Widerström hade svårt att lära sig namn. Så berättar exempelvis en av sagesmännen, att Widerström "på grund av närsynthet aldrig lärde sig känna igen folket i församlingen. Det hände vid husförhör, att han förhörde samma person ett par gånger utan att märka något". För att inte detta skulle vara honom till hindern vid konfirmationsundervisningen hade Widerström lagt upp ett enkelt och praktiskt nummersystem över varje årgång konfirmander. Hur var då detta nummersystem uppbyggt, och hur fungerade det?

På försättsbladet till förteckningen över 1886 års konfirmander (U. K. A.) finns följande siffergruppering uppsatt:

1886 års nattv.-ungdom i Afdelningar.

	Antal	Ordningsman
I. N:o 1, 2, 4, 5, 6, 12, 14, 17, 19, 20, 22, 26, 28, 31, 32, 34, 36, 117	18	22
II. N:o 37, 38, 40, 41, 42, 44, 47, 48, 54, 57, 60, 61, 65, 66, 67, 69, 71, 76	18	60
III. N:o 77, 78, 81, 84, 86, 88, 90, 92, 93, 95, 98, 102, 103, 107, 108, 111, 113, 114, 115	19	107
IV. N:o 3, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 21, 23, 24, 25, 27, 29, 30	16	24
V. N:o 33, 35, 39, 43, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 59	15	59
VI. N:o 62, 63, 64, 68, 70, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 82, 83, 85, 87	15	63
VII. N:o 89, 91, 94, 96, 97, 99, 100, 101, 104, 105, 106, 109, 110, 112, 116	15	100
S:ma	116	

Systemet i denna siffergruppering är följande: Widerström har följt församlingsböckernas eller, som de då kallades, husförhörsböckernas indelning. Ordningföljden bestämmes sålunda av gårdarnas ordningsföljd i husförhörsböckerna. Numren 1—36 består av barn från de gårdar, som

återfinns i husförhörsbok n:r 1 o. s. v. I de olika grupperna har Widerström skiljt mellan pojkar och flickor, så att grupperna I—III består av pojkar och grupperna IV—VII av flickor (att nummer 117 har kommit med i grupp I beror antagligen därpå, att personen i fråga av någon anledning har skrivits in senare, än de övriga gruppmedlemmarna). Siffersystemet fungerade nu på följande sätt: varje grupp bildade en avdelning för sig. Den hade sin bestämda bänk i sockenstugan, där undervisningen ägde rum. En av medlemmarna i gruppen var ordningsman. Han fick varje läsdag avlägga rapport till Widerström, över vilka som var frånvarande och anledningen till deras frånvaro. Med hjälp av denna sifferindelning var det nu lätt för Widerström att leda undervisningen. Vid läxförhören ropade han upp ett antal nummer, vars innehavare fick ställa sig på mittgången mellan bänkarna för att där förhöras i dagens läxa. Widerström förde en noggrann statistik över frågornas fördelning och strävade efter att göra denna så rättvis som möjligt.

B. *Lästiden.*

Konfirmandinskrivningen ägde i allmänhet rum före eller strax efter jul. De år barnantalet var särskilt stort, började undervisningen redan i oktober månad och pågick till Midsommar. I vanliga fall började undervisningen strax efter nyår, och konfirmationen ägde rum i slutet av juni eller i början av juli månad.

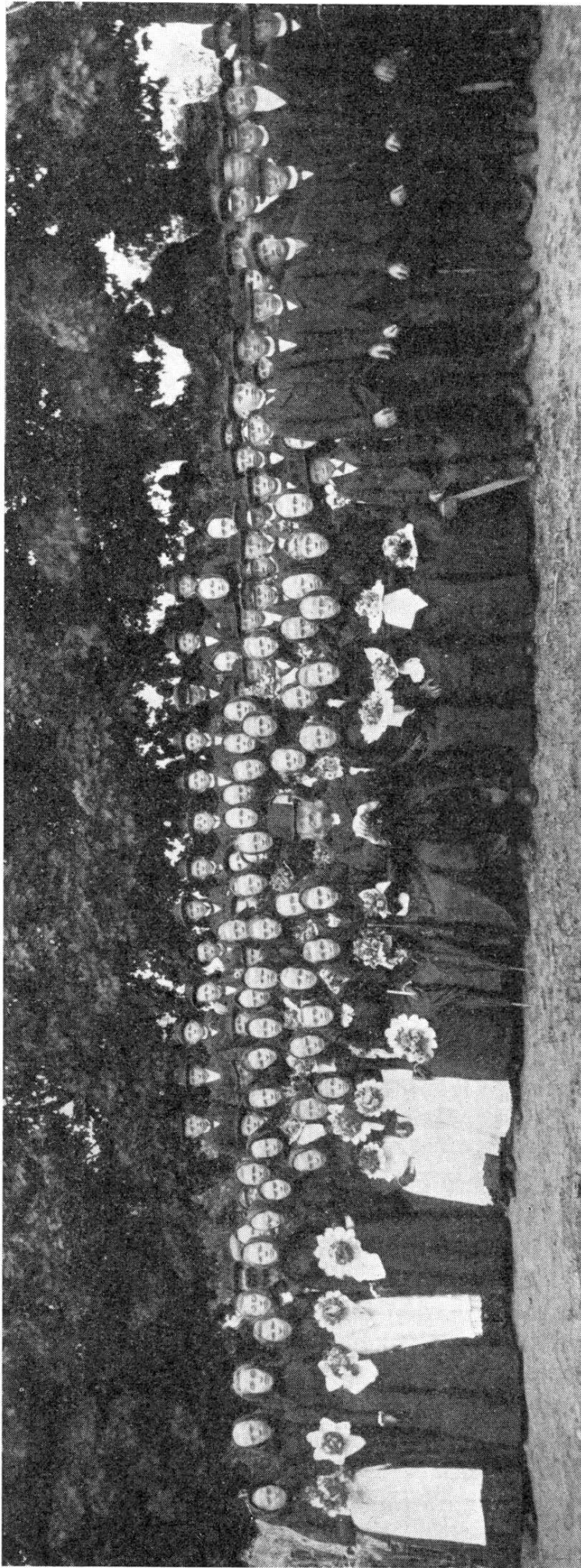
De stora avstånden i Urshults församling gjorde det omöjligt att samla barnen mer än högst 2 gånger i veckan. Detta anger Widerström också själv i ämbetsberättelsen 1906 som det vanliga förhållandet: "Under större delen af konfirmationsberedelsens tid samlas barnen 2 gånger i veckan, dels en hvardag, dels om söndagen, då ej Pastor sistnämnda dag af särdeles sträng tjänstgöring är förhindrad. . . Under slutet af nattvardsskolans tid, då repetitionerna försiggå och grunden för konfirmationsbetygen sökes, samlas barnen 2 hvardagar i veckan. De stora afstånden mellan barnens hem och samlingsplatsen i sockenhuset göra det icke lämpligt, att barnen hela tiden samlas 2 hvardagar i veckan, emedan barnen i händelse af alltför ofta upprepade samlingar skulle uttröttas på vägarne och förslösas i sin uppmärksamhet vid Pastors undervisning".

Enligt samma ämbetsberättelse var barnen varje läsdag samlade 2 timmar på förmiddagen och 2 timmar på eftermiddagen. Uppteckningarnas sagesmän och övriga f. d. konfirmander har i detta stycke emellertid lämnat helt annorlunda uppgifter. Det var ett välkänt faktum i Urshult, att Widerström aldrig intresserade sig för att passa några tider. En av sagesmännen berättar sålunda: "Hans största fel var, att han aldrig kunde hålla tiden. — Tiden räckte aldrig till för honom". De stora avstånden i socknen är redan omtalade. Det är därför inte egendomligt, att denna Widerströms glömska eller detta nonchalerande av tiden och de långa vägar, barnen hade att vandra, väckte ganska stort missnöje i församlingen. Det verkar dock, som om man hade alltför stor respekt för sin kyrkoherde för att våga bära fram några klagomål häröver till honom.

C. *Utförandet av undervisningen.*

Uppteckningarna ger oss en god bild av hur en läsdag tillgick under Widerströms ledning. Men för jämförelsens skull kan det vara av intresse att först lyssna till Widerströms eget utlåtande om sin konfirmationsundervisning. I ämbetsberättelsen 1895 skriver han bl. a. följande: "Ordningen vid konfirmationsundervisningen är följande: Först sjunges en psalm eller psalmvers och förrättas bön. Ända till tiden, då repetitionerna i större skala skola förekomma, läses något af evangelierna eller apostlagerningarne. Efter genomläsningen och utfrågningen af innehållet i det lästa sammanfattas resultatet, hvarom erinras i den fortsatta läsningen. Sedan läses biblisk historia, om förmiddagstimmarne räcka. Om eftermiddagarne drives katekesen. Att undervisningen slutar som den börjar med bön och sång, följer af sakens natur."

Om man nu går till uppteckningarna, så får man en mera livfull bild av undervisningens förlopp. Widerström var inte själv sångbegåvad; när han därför i det ovan citerade säger att "undervisningen slutar som den börjar med bön och sång", så innebar detta, att någon utomstående eller något av barnen fick leda psalmsången. En av sagesmännen, som konfirmerades på 1880-talet, berättar: "Han började alltid läsningen med en psalm. Då jag gick och läste, hade han alltid med sig till läsbarne en gammal undantagsgubbe, Ola Torsson från Gydingsmåla, och det var då i allmänhet denne, som fick ta upp psalmen". Orsaken till att denne Ola Torsson hade fått detta uppdrag, framgår av sagesmannens förklarande tillägg: "Denne Ola Torsson hade värvat röster åt Widerström innan valet". Det var dock ganska sällsynt, att en utomstående anlätades. Vanligtvis fick någon sångbegåvad konfirmand sköta ledandet av psalmsången. Hemmansägare Alfred Johansson, Vesterbotorp, berättar härom: "Doktorn var ej sångbegåvad själv, men älskade dock sång. — Där var några flickor, som sjöng rätt bra, varför någon gång dessa blevo anmodade att sjunga någon av läraren bestämd vers eller psalm". Efter psalmsången följde alltså bön. Enligt en av sagesmännen skulle denna alltid ha en speciell omfattning: "Vi började alltid läsningen med en psalm och därefter höll doktor Widerström en kort bön, som omfattade följande tre begrepp: skolan, kyrkan och fäderneslandet". I samband med morgonbönen fick konfirmanderna läsa innantill ett stycke ur Bibeln. Widerström utnyttjade morgonbönerne till att försöka lära sina konfirmander innanläsningens svåra konst. Sagesmannen till den närmast citerade uppteckningen berättar" . . . . och doktorn följde då alltid vår innanläsning med den största noggrannhet och slog ned på alla uttalsfel". Widerström var, som redan tidigare är omtalat mycket noga med innanläsningen. Han berör detta t. o. m. i ämbetsberättelsen 1906: "Kunna några barn icke läsa dessa (kapitel) aktas detta vara en skam ej blott för barnen utan äfven för hemmen, de tillhöra. Ock i de flesta fall kan jag vara förvissad därom, att de till en följande gång söka att få bort från sig själva och målsmän denna skam". Det hände stundom, att Widerström i detta sitt ivrande för innanläsningen kunde glömma, att hans egna kunskaper stod högt över hans adepts; härom vittnar följande historia, för vars sanningshalt författaren dock ej vill gå i borgen: Widerström lär en gång ha yttrat till en i innanläsningens svåra konst föga bevandrad kon-

Konfirmanderna i Urshult år 1900. Foto Zach. Kindberg.

I mitten dr Widerström (obs. "knäppstövlar"). Fotot lånat av f. kyrkovärden F. Håkansson, Örnhult.

firmand: "Har jag inte sagt dig icke bara en gång utan flera gånger, att du inte skall lägga betoningen på paenultima utan på antepaenultima".

Efter morgonbönen följde själva läsningen. Widerström var på många sätt ett stort original, och uppteckningarna ger oss en bild av Widerström, som en mycket säregen lärare. Redan hans klädsel väckte ett berättigt uppseende. Hemmansägare Alfred Johansson berättar i sin uppsats om Widerström om det intryck, denne gjorde på sina konfirmander redan vid inskrivningen: "Vi tittade rätt nyfiket på gestalten med den djupa, skarpa blicken, ansiktet omramat av skepparkrans och med cigarr eller rökpipa ständigt i munnen. Hans klädsel var rikligt tilltagen, men enligt min mening ytterst ovärdad, med flera kappor utanpå varandra varvid den fulaste och sämsta var placerad ytterst. På fötterna hade han s. k. pjäxor och utanpå dessa ett par stora, grova "knäppstövlar", å vilka de flesta knapparna fallit bort, vilket såg slarvigt ut. Dessa stövlar hade han på sig sommar som vinter, helgd som vardag". Ovan är omtalat, hur svårt det var för Widerström att lära sig namnen på sina konfirmander och hur han därför gav dem var sitt nummer. Vid förhören ropade han upp ett antal nummer, som sedan fick svara på Widerströms frågor. Han kunde aldrig sitta stilla vid katedern, utan gick alltid fram och tillbaka i salen, ivrigt gestikulerande med sin långpipa, som för det mesta var tänd. Det hände ibland, att han glömde bort både tiden och vilka han talade till; han kunde då fördjupa sig i lärda utredningar av något teologiskt problem. En av sagesmännen säger: "... han kunde hålla på i i flera timmar med att gå fram och tillbaka och prata för sig själv". I regel blev dock konfirmanderna ordentligt och samvetsgrant förhörda i sina läxor. Widerström förde noggranna anteckningar över vad var och en lyckades prestera under dessa förhör. I ovannämnda förteckningar över konfirmanderna finns en särskild kolumn för anteckningar om elevernas kunskapsprestationer, vilka sedan fick tjäna som underlag vid betygssättningen.

D. *Disciplinen.*

Vilka medel använde Widerström till att upprätthålla nödig disciplin? Det är allmänt omvittnat i Urshult, att Widerström var en stor barnvän. I ämbetsberättelsen 1895 ger han sina konfirmander det betyget, att de i allmänhet är mycket snälla: "... då ett och annat barn gjort sig skyldig till någon förseelse, har detsamma lätt kunnat bevekas till bekännelse och då alltid erhållit förlåtelse. Märkligt är, att jag aldrig förspott att så erkända förseelser efter konfirmationstiden upprepats". Ytterst sällsynt var att någon konfirmand utslöts från undervisningen på grund av någon grövre förseelse. Widerström berör detta i sin ovannämnda ämbetsberättelse: "Ytterst få hafva, som man uttrycker det blifvit afsatta och detta emedan de efter något af dem begånget felsteg hafva förnekat samma felsteg, till dess de blifvit derom öfverbevisade". Det vanligaste medlet, varmed Widerström upprätthöll disciplinen och samtidigt tvingade konfirmanderna att inhämta det krävda kunskapsmålet, var att kalla dem en och en till förhör på expeditionen. Dessa förhör omtalas även i uppteckningarna: "Om någon inte kunde sin läxa, så fick han eller hon komma till expeditionen under veckan och blev då förhörda inför expeditionsbesökarna. Detta var alla

rädda för och detta ansågs som en skam". Dessa besök på expeditionen var inte så sällsynta. Särskilt 1881 års konfirmander tycks ha varia ganska lata och självsvåldiga barn, om man får döma efter Widerströms anteckningar: "Lat! Självsvåldig! Icke kunnat!" står det på var och varannan rad. Detta år uteslöts även två av namnen från undervisningen; är överstrukna med tjocka blyertsstreck och i anmärkningskolumnen står: "Utesluten för omoraliskt uppförande". Anledningen tycks ha varit en stöldhistoria; i slutet av konfirmandförteckningen finns en utförlig redogörelse för orsakerna till uteslutningen. Widerström tycks ha hållit en verklig rättegång med de uteslutna.

Det hände även, att föräldrar, vars barn av Widerström misstänktes för att ha begått något felsteg, tog dessa bort från undervisningen och lät dem konfirmeras i någon annan församling. Widerström berör själv detta i sin ämbetsberättelse 1895, där han talar om dem "som lemnat konfirmationsskolan i Urshult för att i annan församling efter förmenande med mindre kunskapsmått nå målet eller slippa en rannsaking ifråga om deras moraliska förhållande, som föräldrarna ansett öfverflödig eller otillständig".

Även om Widerström många gånger strängt straffade de felande, så förstod han dock att belöna de flitiga och ordentliga; dessa fick vid konfirmationen en Bibel eller någon annan bok som gåva av Widerström. Detta ansågs vara en stor heder, och man påträffar ännu i dag personer, som med stolthet tar fram sina konfirmationsbiblar, i vilka Widerström har skrivit deras namn och datum för konfirmationen.

KURSPLANEN FÖR KONFIRMATIONSUNDERVISNINGEN.

I ämbetsberättelsen 1906 har Widerström lämnat en översikt över den kurs, han använde vid sin konfirmationsundervisning. Den omfattade tre avdelningar: A. Bibelkunskap. B. Katekesen med den av Widerström författade Grunden. C. Psalmkunskap med undervisning i psalmsång.

A. *Bibelkunskap.*

Huvudvikten lades här vid Nya testamentet. Partier ur Gamla testamentet, som är särskilt viktiga för förståelsen av det Nya, lästes dock. Enligt ett par av sagesmännen fick Widerströms konfirmander lära sig Jes. 53 utantill. En annan sagesman, som konfirmerades 1881, berättar, att konfirmanderna det året särskilt fick läsa Gamla testamentet och att läxor gavs i Samuelsböckerna. Dessutom visar anteckningarna i konfirmandlängderna, att Widerström ofta lät barnen vid morgonbönerna läsa högt ur Gamla testamentet, särskilt ur Psaltaren.

Vid själva undervisningen användes, som sagts, mest Nya testamentet. Alla barn skulle, när konfirmationsundervisningen började, vara försedda med var sitt Nya testamente eller helst en hel Bibel. De som inte hade råd, fick begära anslag härtill av kommunen. I ämbetsberättelsen 1906 säger Widerström följande om undervisningen i Nya testamentet: "Min afsikt har varit att lemna barnen en öfverblick af vår Frälsares hela lif alltifrån hans människoblifvande alltintill hans himmelfärd". I konfirmandlängderna har Widerström även antecknat de läxor, han gav konfirmanderna, och

med hjälp av dessa anteckningarna kan man få en ganska god bild av, hur undervisningen har bedrivits. Under en följd av år genomgick Widerström evangelisten Markus och fogade härtill större eller mindre avsnitt ur de andra evangelierna, framförallt tycks härvid valda delar ur Johannes evangelium ha genomgått. Dessa sammanställningar av valda delar ur evangelisternas berättelser har gett en god och fortlöpande bild av Jesu liv och gärning. Den pedagogiska uppläggningsen av undervisningen i Bibeln var följande: Till varje läsdag gavs en läxa i Bibeln. Denna upphördes på så sätt, att barnen fick lämna en detaljerad redogörelse för innehållet i läxan, varefter Widerström gjorde en kort sammanfattning av innehållet. Följande läsdag repeterades denna sammanfattning, den nya läxan upphördes och en ny sammanfattning gavs. På så sätt kunde barnen lättare hålla samman större partier av Nya testamentet på en gång. Först i samband med repetitionerna, ”då grunden för konfirmationsbetygen söktes” fordrade Widerström att konfirmanderna skulle kunna lämna en sammanfattande redogörelse av Jesu liv och gärning.

Författaren har i Urshults kyrkoarkiv funnit bevarade skrivningar i bibelkännedom, som utförts av Widerströms konfirmander. Somliga av dessa är ganska ofullständiga och har renderat sina upphovsmän ett svagt godkänt; andra däremot har inte bara lämnat en detaljerad redogörelse över Jesu liv, utan t. o. m. angivit de kapitel och verser i evangelierna, ur vilka de har hämtat sina citat. Det är ganska egendomligt, att dessa skrivningar inte omnämns i uppteckningarna och det är svårt att finna någon acceptabel förklaring till detta. Möjligen har sagesmännen ansett dessa så självfallna, att de inte ansett, att det hade något värde att omnämna dem för upptecknarna. Författaren har dock fått bekräftat av f. d. konfirmander till Widerström, att dessa skrivningar verkligen har tillkommit i samband med konfirmationsundervisningen.

Widerström fordrade även, att konfirmanderna skulle ha kännedom om innehållet i Apostlagärningarna och i Pauli brev. Beträffande dessa bibelböcker var det dock endast fråga om en ganska ytlig kunskap, som inhämtades på så sätt, att konfirmanderna fick öva sig i innanläsning i dessa böcker. Efter varje lektion i innanläsning blev dock barnen förhörda på innehållet i det lästa och därefter gav Widerström även i detta fallet en kort sammanfattning.

B. *Katekesen med den av Widerström författade Grunden.*

a.) Grundens tillkomsthistoria och användning.

Undervisningen i Luthers Lilla Katekes var naturligtvis ett viktigt led i undervisningen. Som ovan är omtalat, fordrade Widerström godkänt betyg i kristendom vid inträdet i konfirmationsskolan, och eftersom Katekesen innehade en så framskjuten plats på folkskolans schema, så innebar detta, att barnen kunde denna när de började delta i Widerströms konfirmationsundervisning. Under denna repeterades därför endast Katekesen, men dess utveckling genomgicks desto grundligare. Widerström yttrar sig på flera ställen i ämbetsberättelserna berömmande om den nya katekesutvecklingen, som ju stadfästes 1878 och vars innehåll säkerligen varit föremål för en ingående granskning av Widerström. I ämbetsberättelsen 1895

omtalar han, att han under den gamla långkatekesens tid författade "en liten bok om nådens ordning till deras hjälp, som önska i denna läroartikel få klarare och fullständigare kunskap. — Sedan den utmärkta nya katekesen blifvit påbjuden, äro sådana tillägg till den nyss omtalade lilla boken mindre nödiga". Som redan berörts i inledningen, fick Widerström sin teologiska utbildning i Lund på 1850-talet, då den gammallutherska ortodoxien helt präglade undervisningen. Det var då helt naturligt, att han skulle skänka sitt fulla godkännande åt 1878-års katekesutveckling, som utformats av förgrundsgestalterna i "den stora fakulteten" i Lund, biskop E. G. Bring, och ärkebiskop A. N. Sundberg. Även i ämbetsberättelsen 1906 ser sig Widerström föranlåten att berömma denna katekesutveckling: "Se vi på den antagna katekesutvecklingen, så torde det vara svårt att i andra Lutherska evangeliska länder finna en lärobok, som bättre ansluter sig till den Lutherska katekesen, förenar i samma grad korthet, bestämdhet och fullständighet." Med sitt rikt utvecklade sinne för det pedagogiska kunde Widerström dock inte undgå att se de svårigheter, som låg i att låta barnen ordagrant inlära denna utveckling med dess omständiga och tunga språk. Han yttrar sig härom i den ovannämnda ämbetsberättelsen: "Däremot skall naturligtvis icke nekas, att språket här och var skulle kunna i någon mån förenklas". Widerström skänkte alltså innehållet, läroframställningen, sitt fulla gillande, men kritiserade den språkliga framställningen och den pedagogiska uppläggnings. Dessutom ansåg han, att den inte tillräckligt skarpt framhävde skillnaden och motsatsförhållandet mellan vår lutherska kyrkas och övriga kyrkosamfunds och sekters läror. För att utfylla de brister, som han sålunda fann i den antagna katekesutvecklingen, använde han i konfirmationsundervisningen den grund, som omtalas i uppteckningarna; denna byggde på ovannämnda bok om nådens ordning. När den sista upplagan av denna bok slutsåls, utgav Widerström inte någon ny, utan lät i stället sina konfirmander föra anteckningar efter hans diktamen. På så sätt fick han friare händer att göra ändringar och tillägg, allteftersom det aktuella religiösa läget i landet gav anledningar härtill.

Denna Widerströms grund vann stor uppskattning i församlingen. En av sagesmännen faller följande berömmande omdöme: "Vid konfirmationsundervisningen fick man lära sig dr. Widerströms "Frågor och svar" och dessa ansågs av församlingsborna som ett mästerverk. Ännu i dag läser de gamla dessa, så bra äro de." En annan sagesman berättar, att församlingen kunde Widerströms "Svarsbok" på husförhören. Om man skall döma efter Widerströms egna ord i ämbetsberättelserna, så var inlärandet av dessa frågor och svar icke obligatoriskt för konfirmanderna; i ämbetsberättelsen 1895 säger han: "En del af barnen hafva hvarje år utan allt tvång gerna inlärt denna lilla bok; den torde för barn, som önska djupare intränga i det inre sammanhanget och se gränsen mellan vår bekännelse och andra kyrkosamfunds läror utmätta, ännu ej sakna all betydelse". Ungefär detsamma säger han i ämbetsberättelsen 1906. Det verkar alltså, som om denna grund vore en sorts överkurs för mera intresserade och begåvade konfirmander. Uppteckningarnas vittnesbörd visar dock på ett motsatt förhållande; Widerströms svarsbok nämns av varje sagesman som ett självklart led i under-

visningen. På ett ställe säger en av sagesmännen: "Det räckte inte med, att man kunde Katekesen, utan man måste också kunna hans frågor och svar, som inlärdes under konfirmationstiden". Ingen av sagesmännen har emellertid beklagat sig över detta förhållande utan tvärtom betygat sin stora tacksamhet över, att de har fått tillfälle till att lära sig denna "svarsbok". Widerström tycks vara väl medveten om detta, när han i ämbetsberättelsen 1895 säger: "Det är naturligt, att hela den nuvarande Katekesen omfattande och dess olika delar sammanbindande otryckta frågor med deras svar blifvit traditionella och för församlingen ett COMMUNE BONUM."

b.) Kortfattad genomgång av innehållet.

Det exemplar av Widerströms grund, som i avskrift finns bevarat på Kyrkohistoriska Arkivet i Lund och som bildar grundvalen för den följande granskningen, är antecknat av en konfirmand från år 1907 och alltså av relativt sent datum. Därigenom blir detta exemplar inte mindre värdefullt; tvärtom kan man antaga, att Widerström här efter många ändringar och omarbetningar har kommit fram till den utformning som närmast överensstämde med den ideala. Framställningen är också mycket klar och enkel. Den långt gående systematiseringen och uppdelningen i moment och underavdelningar var något som speciellt utmärkte Widerström i hela hans undervisning.

Redan en ytlig granskning av innehållet visar, att Widerström i stort sett troget har följt framsällningen i 1878 års katekesutveckling. De avvikelser som finns, tycks ha sin grund i bl. a. följande faktorer: Widerström har strävat efter 1. att systematisera och förenkla språket, 2. att definiera främmande ord och begrepp, 3. att klargöra skillnaden mellan vår lutherska kyrkas och övriga kyrkosamfunds och sekters lärouppfattningar. 4. Slutligen har han velat ge konfirmanderna ett kortfattat utdrag ur kyrkohistorien och i samband därmed velat framställa den historiska bakgrunden till de olika kyrkosamfundens bekännelser.

1. Systematiseringen och förenklingen av språket.

Strävan efter en systematisering framträder redan i början av Widerströms grund. Innan han övergår till inledningen, som i stort sett överensstämmer med 1878 års katekesutveckling, sammanfattar han innehållet i och sammanhanget mellan de fem huvudstyckena på följande sätt: 1:a huvudstycket: vad Gud kräver av människan, som han har skapat till gemenskap med sig. 2:a huvudstycket: hur Gud har skapat, återlöst samt helgar människan till gemenskap med sig. 3:e huvudstycket: hur människan genom bönen yttrar denna gemenskap med Gud. 4:de och 5:te huvudstyckena: de medel, vilka Gud den Helige Ande använder, då han helgar människan till gemenskap med sig.

Hela den följande framställningen är uppbyggd i form av frågor och svar. Särskilt tydligt framträder detta i den allmänna överblick över buden, som Widerström ger i inledningen till det första huvudstycket. Där framträder även en strävan efter att genom en långt gående uppdelning förenkla inlärandet av budens utveckling i den följande framställningen. Widerström har härvid gått tillväga på följande sätt: I varje bud finns någonting, som befallas och någonting som förbjudes. Det är nödvändigt, att människan först vet, vad Gud befäller för att kunna undvika det, Gud

förbjuder; det gäller att först veta, vad Gud vill, för att sedan kunna förstå, vad Gud icke vill. Likaså skiljer Widerström mellan bud, som har form av en befallning och sådana som är förbudande. Befallande är tredje och fjärde budet och förbudande är första, andra, femte, sjette, sjunde, åttonde, nionde och tionde budet. Därefter uppdelar han buden i 1. det som har en särskild hotelse med sig = andra budet. 2. det som är förenat med ett löfte = fjärde budet. 3. de som siktar på hjärtat = alla bud men i synnerhet första, nionde och tionde budet. Därefter redogöres för varje buds föremål; föremålet i första budet är Guds person, i andra budet Guds namn, i tredje budet vilodagen, i fjärde budet föräldrarna o. s. v. Denna sammanfattning slutar med att räkna upp, vad som befalldes och förbjödes i de olika buden. I andra budet befalldes ett rätt bruk av Guds namn och förbjödes att missbruka Guds namn, i första budet befalldes en rätt gudsdyrkan och förbjödes avguderi o. s. v.

I den följande utvecklingen har Widerström på flera ställen upplöst katekesutvecklingens svar i något, som han kallar stammen och dess yttringar. Ett gott exempel härpå är utvecklingen av första budet. I 1878 års utvecklingen frågas vid första budet: "Vad befäller Gud i första budet?" och svaret är, som bekant: Gud befäller att vi skola hava honom allena till vår Gud, så att vi frukta och älska honom över allting och sätta all tro och lit till honom." Widerström uppdelar emellertid detta svar på följande sätt: "Hvad befäller Gud i första budet? Stammen? — Gud befäller att vi skola hafva honom allena till vår Gud. Stammen och första dess yttring? — Gud befäller att vi skola hafva honom allena till vår Gud så att vi frukta honom över allting. Stammen och andra dess yttring? — Gud befäller att vi skola hafva honom allena till vår Gud, så att vi älska honom över allting. Stammen och tredje dess yttring? — Gud befäller att vi skola hafva honom allena till vår Gud, så att vi sätta all tro och lit till honom."

Widerström hade en ovanlig förmåga att förenkla och i viss mån popularisera framställningen och förenklade på så sätt i hög grad inlärandet för sina konfirmander. Flera exempel härpå möter i Widerströms grund. I utvecklingen av sjätte budet låter han skorna på fötterna tjäna som lägsta förebild till förhållandet mellan äkta makar. I slutet av första huvudstycket klargör han skillnaden mellan arvsynd och verksynd med hjälp av en liknelse: De förhåller sig till varandra, som källan förhåller sig till bäcken och trädet till frukten. Lagens tre bruk och skillnaden däremellan får konfirmanderna lära sig på följande sätt: Lagen är oss given på tre sätt; såsom en regel, såsom en spegel och såsom en tuktomästare. "Hvad menas med att lagen är en regel? Den lär oss, hurudana vi skola vara och hurudana vi icke skola vara, hvad vi skola göra och hvad vi icke skola göra. Hvad menas med att lagen är en spegel? Han visar oss hurudana vi verkligen äro. Hvad menas med att lagen är en tuktomästare? Han lär oss känna behövet av en Frälsare." Den Helige Andes gåvor framställer Widerström i utvecklingen av tredje artikeln under bilden av ett nytänt ljus i människans hjärta. Detta ljus har två strålar: genom den första strålen, som kommer från lagen, lär människan känna sig själv; den andra strålen kommer från evangelium, och genom den får människan lära känna Frälsaren.

2. Definieringen av främmande ord och begrepp.

Widerström försökte i största möjliga utsträckning förklara alla de främmande ord och begrepp, som fanns i den antagna katekesutvecklingen. I utvecklingen av andra budet förklarar han exempelvis ordet "herrar" på följande sätt: "Herrar genom kläderna, herrar genom kunskap och bildning (katekesherrar)". I inledningen till andra huvudstycket frågar Widerström: "Vad är det för tre ord som barn så gerna vilja förväxla?" Svaret är orden försyn, föresyn och försoning. "Försyn i första artikeln, som betyder den omsorg som Gud har om sin skapade värld, föresyn i andra artikeln om Jesu Kristi lif som visar oss hurudant vårt lif skall vara, försoning i andra artikeln om Jesu Kristi öfverstepresterliga embete, hvilket betyder en tillfyllestgörelse för våra synder". Ganska originellt är det sätt, varpå Widerström i utvecklingen av första artikeln lär barnen vilka namn Djävulen har efter sitt fall; han kallas Djävul, Satan, Beelsebul, Draken och den gamle Ormen: "På hvilket språk är ordet Djävul? — På det grekiska språket. Hvad betyder Djävul? — Förtalare. "Djävulen har fått detta namn emedan han förtalade Gud inför människor i paradiset och anklagat människor inför Gud i Jobs bok. Konfirmanderna fick lära sig, att ordet Satan är hebreiska och betyder motståndare och att Beelsebul betyder flugfurste. Djävulen har dessa namn, emedan han motstår Guds avsikt med människorna och utsprider sitt gift som förgiftade flugor. Konfirmanderna fick naturligtvis även lära sig, på vilka språk namnen Jesus och Kristus är och vad de betyder.

Det finns naturligtvis flera andra exempel på, hur Widerström strävade efter att i sin undervisning förklara och definiera för barnen främmande ord och begrepp, men det redan anförda får räcka. Sammanfattande kan sägas, att Widerström ville undvika all begreppsförvirring hos barnen genom att samvetsgrant lämna förklaringar till varje uttryck och namn, vars betydelse var okänd för dem.

3. Klargörandet av skillnaden mellan vår lutherska kyrkas och övriga kyrkosamfunds och sekters läruppfattning.

Det är naturligtvis särskilt i utvecklingen av fjärde och femte huvudstycket, som Widerström får tillfälle till att klargöra skillnaden mellan vår kyrkas och övriga kyrkosamfunds eller sekters läruppfattning. Det är förvånande, hur litet Widerström i sin katekesutveckling berör de olika sekternas uppfattningar. I ämbetsberättelserna ger han nämligen en detaljerad redogörelse för sin strävan efter att bevara sin församling från "den frikyrkliga besmittelsen". Enda gången han i sin utveckling nämner sektväsendet är i utvecklingen av fjärde huvudstycket. Han klargör där skillnaden mellan den lutherska och den reformerta uppfattningen av dopet: den lutherska kyrkan lär, att dopet är ett av Gud förordnat nådemedel, medan den reformerta kyrkan "Och hela sektsvärmen" lär, att dopet är en av Gud befalld ceremoni. Detta uttryck "hela sektsvärmen" är ju så allmänt och obestämt hållet, att det är svårt att förstå, vad Widerström egentligen avser. F. ö. nämner han i utvecklingen av fjärde huvudstycket ingen annan avvikande uppfattning av dopet; han konstaterar bara, att det är den grekisk-katolska kyrkan, som lär, att fullständig neddoppning är nödvändig vid dopet.

I femte huvudstycket vänder han sig främst mot den romersk-katolska uppfattningen av nattvarden. Konfirmanderna fick lära sig skillnaden mellan den lutherska, den reformerta och den katolska kyrkans nattvardsuppfattning. Denna framställning är rent objektiv; Widerström faller inga värdeomdömen om de olika uppfattningarna. Han avslutar emellertid framställningen med frågan: "Hvilken kyrka är det som lärer orätt i nattvarens instiftande". Svaret är naturligtvis den katolska, emedan den ger lekmännen blott brödet "men själva (prästerna) begagna de både bröd och vin. De menar sig nämligen stå Gud närmare än lekmännen."

4. "Korta utdrag ur Kyrkohistorien framställda i frågor och svar."

Tendensen i detta parti av Widerströms "Svarsbok" är att ge barnen den historiska bakgrunden till de olika kyrkosamfundens bekännelser. Framställningen börjar med att bestämma vid vilka kyrkomöten läran om Kristi och Andens gudom fastställdes. I samband härmed påvisas skillnaden mellan de västerländska och österländska kyrkornas uppfattningar om Andens gudom. Konfirmanderna fick även lära sig, vilka som är upphovsmän till augustinismen, pelagianismen och semipelagianismen och vad dessa läror innebär och vilka kyrkosamfund, som omfattar dem. Predestinationsläran hos Augustinus skildras och förkastas på följande sätt: "Lärde Augustinus orätt i någon sak? — Ja, han lärde, att Gud bestämt någon till salighet och överlämnat den övriga åt fördömsen. Hvilken kyrka lärer detsamma? — Den reformerta. Hvad lärer de tre övriga kyrkorna? — De lära, att Gud vill, att alla människor skola blifva frälsta." Widerström skildrar även Nestori's och Eutyge's uppfattningar av Kristi gudom och kyrkomötena i Efesus 431 och Chalkedon 451, där deras läror blev förkastade.

Slutet av den kyrkohistoriska framställningen ägnas helt åt den romerska katolska kyrkans för Widerström förhatliga läror och åt Viktor Rydbergs uppfattning av försoningen, som Widerström polemiserat emot i en rad tidningsartiklar. Denna framställning är värd att i sin helhet citeras: "Hvilken kyrka lärer att jungfru Maria är aflagd af den Helige Ande liksom Kristus? — Den Romersk Katolska. När stadfästes detta? — Den 8 december 1857 af påven Pius den nionde. Men har detta sin grund i Guds ord? — Nej. Hvarför kunde han då uppsätta sådana läror? — Han menade sig vara apostlarnas efterträdare och menade sig vara ofelbar och hafva själf rätt att uppsätta läror. När stadfästes denna rätt? — Den 18 juli 1870. Hvem är det som lärer orätt om försoningsläran? — Viktor Rydberg, som lärer, att Kristus är lägre än Gud och högre än människor. På hvilket möte var det som den Romerska Katolska kyrkan förnekade allmogens rätt att läsa bibeln? — På mötet i Toulouse år 1229 af påven Gregorius den nionde."

C. *Psalmkunskap och undervisningen i psalmsång.*

Widerström skriver angående psalmundervisningen i ämbetsberättelsen 1906: "Hvarje år tillhållas barnen att utantill inlära åtskilliga psalmer". En undersökning av Widerströms anteckningar i konfirmandjournalerna visar, vilka psalmer det var, som konfirmanderna fick lära sig. Varje år in-

lärdes naturligtvis de vanliga morgon- och aftonpsalmerna som "Den signade dag..."; "Ljus av ljus o morgonstjärna..." och "Så går en dag..." (Nummer 424, 426 och 434 i vår psalmbok; samma i den wallinska). Beträffande de övriga psalmerna så har Widerström gjort ett urval bland de mest kända och använda psalmerna under kyrkoåret. Bland julpsalmerna märks särskilt "En jungfru födde ett barn i dag..." (nummer 60), den gamla växelsången från 1300-talet, som ännu i vår tid sjunges växelvis mellan män och kvinnor vid julottorna i Urshults kyrka.

Allt som allt fick konfirmanderna lära sig ungefär 20 psalmer utantill.

Trots att Widerström inte själv var sångbegåvad ville han gärna höja psalmsången vid gudstjänsterna och uppmanade ofta sina församlingsbor att flitigare delta i psalmsången. I ämbetsberättelsen 1895 konstaterar Widerström, att psalmsången i Urshults kyrka är mycket dålig och uttalar den förhoppningen, att den unge, nyanställda klockaren skall kunna hjälpa denna brist i gudstjänstlivet. Han framställer i denna ämbetsberättelse även det önskemålet, att konfirmanderna skall beredas tillfälle till att få undervisning i psalmsång av klockaren. Först 1905 förverkligas detta; i protokollet från kyrkostämman den 30 oktober detta år står följande i § 3.: "Församlingen beslutade att åt kantor O. Larsson *personligen* för kommande år bevilja ett ålderstillägg af 100 kr. utom de 700 kr., som en gång för alla äro bestämda såsom lön åt Urshults klockare och organist, dock med det bestämda villkoret, att han på tid, hvarom med Pastor öfverenskommes, 20 timmar undervisar konfirmanderna i kyrko- och psalmsång." I ämbetsberättelsen 1906 uttrycker Widerström sin stora glädje över, att det av honom i föregående ämbetsberättelse framställda önskemålet nu har förverkligats: "Det *desiderium piium*, som i sista ämbetsberättelsen uttalades, att undervisningen i kyrkosång skulle regelbundet ingå såsom ämne i konfirmationsskolans läroplan, så att alla i denna skola upptagna, med anlag för sång begåfvade barn måtte i hem och tempel med sina röster på tonernas språk gifva väsentliga bidrag till gudstjänsternas lyftning och andaktens höjande, har så tillvida kommit närmare sitt förverkligande som församlingen hvid Oktoberstämman sistförflutet år beslutat höja klockaren och organisten O. Larsson Lauréns lön med 100 kronor mot villkoret, att han undervisar och öfvar nattvardsbarnen i kyrkosång 20 timmar om året." Det hör fortfarande till kantorns skyldigheter i Urshult att undervisa konfirmanderna i psalmsång.

SLUTORD.

Widerström var allmänt älskad av sina konfirmander. Han fordrade mycket av dem; den kurs konfirmanderna fick inlära var omfattande och det var säkerligen inte alltid lätt för mindre begåfvade barn att följa med i undervisningen. Men Widerström hyste ett levande intresse för var och en av sina konfirmander och ville ge dem det som han ansåg vara det mest värdefulla för en människa att äga: kunskap i och kärlek till Guds Ord och vår evangeliskt-lutherska bekännelse. Det som ännu i dag utmärker Widerströms gamla konfirmander, är kärleken till kyrkan och hennes bekännelse och vördnaden för Ordets förkunnare. Alla bevarar de sin kon-

firmationslärare i tacksamt minne, och jag vill låta deras egna vittnesbörd om honom bilda avslutningen på denna uppsats:

”Han var en enastående själasörjare och tröstare”.

”Jag glömmer aldrig hur han slutade sitt tal vid vår konfirmation: Gud give att jag måtte få några med mig av er en gång på den stora dagen i Guds rike”.

”Han var som en far för sina konfirmander och tog oss alltid i försvar”.

”Jag var själv med och bar honom till graven och det var den tyngsta börda jag någonsin burit”.

A. OTRYCKTA KÄLLOR.

Kyrkohistoriska Arkivet, Lund. (L. U. K. A.).

1. Några tankar om kyrkoherden i Urshult under 35 år, Teol. och Fil. Dr. C. W. Widerström av hemmansägare Alfred Johansson, Vesterbotorp. (Signum L. U. K. A. 040).
2. Uppteckningarna nummer: 1342, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1349, 1350, 1351, 1453, 1455.
Urshults kyrkoarkiv, Urshult. (U. K. A.)
  1. Bevarade betygsavskrifter.
  2. Confirmander 1881.
  3. Förteckningar över konfirmander 1878—1909.
  4. Husförhörböcker för Urshults församling 1881—1885 (Signum A 1:22).
  5. Konfirmander i Urshult år 1886.
  6. Protokoll över socken-, kyrkostämmor, kyrko- och skolrådssammanträden i Urshult 4/6 1857—3/3 1889.
  7. Protokollsbok för Urshults församlings kyrkostämmor, kyrko- och skolrådssammanträden 21/5 1889—21/12 1911.
  8. Ämbetsberättelser för åren 1878, 1895, 1906, 1934. (Signum N 2.)

B. TRYCKTA KÄLLOR.

1. Doktor Martin Luthers Lilla Katekes med kort utveckling stadfäst av Konungen den 11 oktober 1878.
2. Handlingar rörande Prestmötet i Wexiö den 23, 24 och 25 augusti 1887. Wexiö 1888.
3. Urshults Krönika 1946 (Tidskrift).
4. Holmquist, Hj.: Handbok i svensk kyrkohistoria del. 2—3. Stockholm 1940—41.
5. Pleijel, H.: Svensk Lutherdom, sid. 154 ff. Lund 1944.
6. Rosengren, J.: Smålands beskrivning: Kinnevalds härad, Växjö 1920.
7. Widerström, C. W.: Confirmationsfrågor öfver nådens ordning, Lund 1879.
8. Virdestam, G.: Växjö stifts herdaminne, del. 2. Växjö 1927.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Krönika 1951	2
(H. Tarstad), Socknens första förening 50 år	6
(N. Hellberg, kyrkoherde), Statistiska uppgifter rörande Urshults församling 1951	12
Fruktodlarskolan	14
Fruktsituationen m. m.	15
Yrkesfruktodlingen i Urshult	16
Hört och hänt 1951	17
Ur verksamhetsberättelserna	19
(H. Tarstad), Några minnesbilder (Emil Johannesson, Erik Stanler, Karolina Magnusson, Arvid Kallin)	21
(H. Tarstad), Varför inte en Urshultsdräkt?	22
(H. Tarstad), Levande museum. Torp och backstugor i Urshult 1859	24
Karl Loberg, medicinalråd, Indelta soldater, vargeringskarlar och dragoner från Urshult under 1808—1809 års finska krig	26
P. G. Vejde, fil. dr. Gårdarna i Urshult. Öden och ägare.	
14. Odensvallahult säteri	36
(H. Tarstad), Det sista hemmet i Odensvallahult	50
(H. Tarstad), Odensvallahult till Lunnabacken	52
Carl-J. Hellberg, amanuens, Teologie och Filosofie Doktor Carl Wilhelm Widerström såsom konfirmationslärare	54

Urshults sockens Brandförsäkringsbolag

Urshultsbor! Försäkra Edra hus och lösöre i Eder sockens försäkringsbolag, som har låga premier med endast 70 öre per 1000:— kronors försäkringsvärde. Försäkringarna gälla endast för Urshults socken. Bolaget har fonder för kronor 451.000:— och är således ett av vårt lands solidaste försäkringsbolag i förhållande till försäkringsvärdet.

Ordna med att transport sker då försäkringen överlåtes till annan person, då försäkringen ej gäller för nye innehavaren om ej transport skett senast tre månader efter överlåtelsen från förre ägaren.

Höj de äldre försäkringarna till normalt värde, då i regel de gamla värdena äro allt för låga!

STYRELSEN.

Urshults sockens Sparbank

grundad år 1873

Insättarnas behållning 31/12 1951 kr. 7.191.188.

Reservfond kr. 453.697.

Ger högsta och tar lägsta ränta.

Gynna Er hemsockens sparbank.

15 miljoner kg

frukt och bär ha av oss sedan 1915 förädlats till sylt, saft, mos, must och vin.

Största delen härav har inköpts inom Urshults socken.

De rikaste åren ha varit 1918 och 1941, då varje år **1 miljon kg** frukt och bär inköpts och förädlats.

Genom nya produkter och nya försäljningsvägar söka vi stärka odlingens lönsamhet.

Gynna oss och Ni gynnar bygden och dess odlingar.

SVENSKA FRUKTFÖRENINGEN
URSHULT.

Fruktodlingen

har gamla anor i Urshultsbygden. Genom nya metoder och rationell skötsel ha skördarna ökats.

Detta kan medföra avsättningssvårigheter.

Vår organisation bildades 1935 för att tillvarataga odlarnas intresse såväl betr. avsättningen av odlade produkter som inköp av förnödenheter.

En stark organisation ger därför trygghet åt fruktodlingen.

Kronobergs läns Frukt- & Trädgårdscentral
Urshult.